

XII. évfolyam 1. szám

HATÁRRENDÉSZETI TANULMÁNYOK

2015/1. SZÁM

B U D A P E S T

- 2015 -

A MAGYAR RENDÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
HATÁRRENDÉSZETI TAGOZAT
TUDOMÁNYOS, SZAKMAI KIADVÁNYA

Szerkesztő bizottság:

Dr. Gaál Gyula, Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina, Dr. Gubicza József,
Prof. Dr. Fórizs Sándor, Dr. habil. Varga János, dr. jur. Vas Gizella,
Dr. Horpácsi Ferenc,

Szakmai lektor:

Prof. Dr. Fórizs Sándor ny. rendőr dandártábornok

Szerkesztette:

Schmidt Rita Emese

Felelős kiadó:

Dr. Varga János ny. határőr ezredes
Magyar Rendészettudományi Társaság
Határrendészeti Tagozat Elnöke

HU ISSN 2061-3997 (Online)

Tartalomjegyzék

Varga János: Egy jubileumi év hozama	4
Kovács István rendőr főhadnagy: Az illegális migrációval kapcsolatos emberkereskedelem – különös tekintettel a prostitúció – szociológiai, pszichikai és kriminalisztikai összefüggései, azok kezelésére, megoldására tett innovációs javaslatok	12
Rítecz György: Külső Határok Alap projektjeinek hatékonysága	44
Rítecz György: Menekülők és a terror viszonya.....	83
A.V. Dumszkij (Minszki Határrendészeti Főiskola): A határőrizeti ellenőrzés elmélete, mint a határőrség munkatársainak felkészítési rendszerének eleme	93

Varga János: Egy jubileumi év hozama

A Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) nagy lendülettel adta meg a keretei között 2014-ben folyó munka alaphangját, hisz a január 31-i közgyűlés határozata alapján valamennyi tagozatban tisztújítást kellett tartani.

A Határrendészeti Tagozat Elnöksége a 2014. március 27-ére meghirdetett tisztújító tagozatgyűlésre Jelölő Bizottságot kért fel, melynek elnöke Dr. (Ph.D) Virányi Gergely ny. hőr. ddtbk, tagjai Vájlók László r. alezredes és Hegedűs Tamás r. százados lettek, s már februárban megkezdték munkájukat.

Az elnökség az előző években azt tapasztalta, hogy vidéki tagjaink számára a budapesti rendezvényekre való felutazás nemcsak az időhiány, hanem a költségek miatt is nehézkesebbé vált. Ezt már a munkaterv elkészítésekor is figyelembe véve a tagozatgyűléshez olyan rendezvényt kapcsolt, amelyről remélte, hogy nagy érdeklődést fog kiváltani. Megkezdtük „A határrendészeti képzés múltja, jelene, jövője” című konferencia szervezését is.

A tagozatgyűlés és a konferencia előkészítése mellett javában dolgoztak „A MAGYAR RENDÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSASÁG JELENE ÉS JÖVŐJE” stratégiai és innovációs projekt munkacsoportjai. A projekt egyik célja a társaság képzési és továbbképzési tevékenységének megújítása volt. A cél elérése érdekében létrehozott Képzési és Továbbképzési Munkacsoport vezetésére a Határrendészeti Tagozat Elnöke kapott felkérést. A munkacsoport tagjai voltak: Dr. Phd. Gubicza József t. ezredes, főosztályvezető (Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság) az MRTT Felügyelő Bizottság és a Határrendészeti Tagozat Elnökségének tagja; Lantos Mihály r. őrnagy, Nemzeti Közszerződési Egyetem (NKE) Szent György Szakkollégium Igazgatója; Lövei László r. alezredes, oktatási igazgatóhelyettes (Miskolci Rendészeti Szakközépiskola); Dr. Phd. Nagy Judit r. őrnagy, egyetemi docens, tanszékvezető (NKE); dr. jur. Szabó Andrea püör. alezredes¹, tanszékvezető, doktorandusz Nemzeti Adó- és Vámhivatal, NKE, Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesülete (RDOE).

A projekt keretében „A Magyar Rendészettudományi Társaság képzési tevékenységének fejlesztése” címmel a Határrendészeti Tagozat tudományos kerekasztal beszélgetést

¹ 2014-ben PhD tudományos fokozatot szerzett.

szervezett. A Nemzeti Közszerológati Egyetem Farkasvölgyi úti kampuszán március 17-én lezajlott fórum munkáját Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, az MRTT főtitkára vezette. A kerekasztal beszélgetés témája felkeltette a tagság érdeklődését, ami nemcsak a résztvevők nagy számában, hanem a felkért előadók gondolatait továbbfűző hozzászólásokban és javaslatokban is megnyilvánult.

A munkacsoport májusban fejezte be munkáját. Az eredményeket bemutató tanulmány szerint „Az MRTT-nek fontos, mással nem pótolható szerepe van a rendészeti tudományos képzésben. A demokratikus jogállamban ez társadalmi felelősség is, hisz a tudás alapú társadalom tudásalapú rendszert is feltételez. Társaságunk időszerű feladata, hogy ezt a szerepet a kor követelményei szerint töltsse be.”² A munkacsoport jelentésében megfogalmazott javaslatok a tanulmányban is szerepelnek.

2014. március 27-én az NKE Rendészettudományi Kar (RTK) Dísztermében került sor a tagozatgyűlésre és a konferenciára.

A tanácskozás az MRTT főtitkárának az MRTT általános helyzetéről adott tájékoztatásával vette kezdetét, majd a Határrendészeti Tagozat elmúlt évi tevékenységéről a tagozatelnök szólt.

A tisztújítás napirendjét Dr. (Ph.D) Virányi Gergely ny. hőr. ddtbk. vezette be. Elmondta, hogy a jelölést segítő, 2014. február 20-i keltezéssel elektronikus úton megküldték a következő előzetes javaslatot a Tagozat 64 fős tagságának: „Elismerve a jelenlegi tisztségviselők eddig tanúsított szorgalmát, lelkiismeretes és eredményes tevékenységét, javasoljuk a következő ciklusra is jelölni, majd a közgyűlésen megválasztani az elnökség jelenlegi elnökét és jelenlegi tagjait. Egyidejűleg javasoljuk betölteni a titkári tisztséget is, és arra Molnár Ákos r. őrnagyot, az NKE RTK Határrendészeti Tanszék oktatóját javasoljuk. Nevezettek az előzetes jelöléssel egyetértenek.” Egyúttal kérték, hogy – bár jog- és értelemszerűen a tagozatgyűlésen is lesz lehetőség jelölésre – szíveskedjenek a fentiekkel egyetértő vagy eltérő jelölésüket írásban megküldeni 2014. március 20-ig.

² Gubicza József, Lantos Mihály, Lövei László, Nagy Judit, Szabó Andrea, Varga János: A Magyar Rendészettudományi Társaság képzési és továbbképzési tevékenysége fejlesztésének lehetőségei. HATÁRRENDEZETI TANULMÁNYOK 2014/2. szám 21. oldal.

A kitűzött határidőig egyetértő visszajelzést kaptak 21 Tagtársunktól, azaz a tagozat egyharmadától: Dr. Gaál Gyula, Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina, Dr. Gubicza József, Hegedűs Tamás, Dr. Herke Csongor, Dr. Kovács Gábor, Molnár Ákos, Dr. Németh József, Nyári Éva, Dr. Ritecz György, Dr. Sebestyén Attila, Szép Zoltán, Dr. Teke András, Dr. Tóth László, Dr. Varga János, Dr. Varga Norbert, Vájlok László, Dr. Verhóczki János, Dr. Virányi Gergely, Zámbó Péter. Más személyi javaslat a helyszínen sem érkezett.

A szavazás során megválasztott új vezetőség: A tagozat elnöke Dr. habil. Varga János ny. hőr. ezredes, titkára Molnár Ákos r. őrnagy. Az elnökség tagjai: Dr. (Ph.D) Gaál Gyula r. alezredes; Görbe Attiláné Dr. (Ph.D) Zán Krisztina r. alezredes; Dr. (Ph.D) Gubicza József tüz. ezredes.

A tagozatgyűlés egyhangúan elfogadta a 2014. évi munkatervet is.

Ezután került sor „A határrendészeti képzés múltja, jelene, jövője” című konferenciára. Külön, névre szóló meghívót kaptak azok a kollégák, akik egykor a Kossuth Lajos Katonai Főiskola, a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola, a Rendőrtiszti Főiskola, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határőr/Határrendészeti Tanszékek munkatársai voltak, így a konferenciánk az egyetem alumni programjában is helyet kapott.

A megnyitót Prof. Dr. Sallai János ny. r. ezds. tartotta, majd négy előadás révén kaptunk képet az 1988-tól napjainkig terjedő időszakról és a témához kapcsolódó jövőbeni tervekről. Az elhangzott fejezetek és előadók:

- A KLKF Határőr Tanszék vezetője voltam – 1988-1992 – Dr. Virányi Gergely ny. r. ddtbk.
- Közös ügyünk a határrendészeti tisztképzés – Dr. habil. Varga János ny. hőr. ezds.
- 10 éves a diplománk – Dr. Székely Zoltán r. őrgy.
- Nemzeti Közszolgálati Egyetem jelene és jövője – Dr. habil. Kovács Gábor r. ddtbk.

A konferencia a generációk párbeszédévé is vált, hisz az előadásokon és az azokat követő kötetlen beszélgetésen résztvevők között ott voltak az NKE RTK határrendészeti szakirányán tanuló hallgatók is.

2014. április 15-én „A magyar legújabb kori idegenrendészet 20 éve (1994–2014.)” címmel Győrben, a Széchenyi István Egyetem Konferencia Központjában a Migrációs Tagozattal közösen rendeztünk konferenciát.

2014-ben a Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának léte új lendületet vett. Az MRTT Határrendészeti Tagozatának több tagja ezt azért is örömmel vette, mert mindkét szervezetnek egyszerre tagja. Ráadásul a szakosztály és a tagozat közötti szoros kapcsolathoz a két szervezet együttműködési megállapodása a szabályozott kereteket is megteremtette.

A 2006. november 21-én aláírt „Együttműködési Megállapodás” külön kiemeli, hogy „Mindkét fél kötelezettséget vállal arra, hogy egymás támogatásával olyan tudományos rendezvényeket szervez, kiadványokat jelentet meg, és kutatási projekteket folytat, amelyek erősítik a Határőrség hazai és nemzetközi megítélését, jó hírnevét, pozitív külső arculatát, hathatósan segítik elő a határrendészet korszerűsítését, továbbá a Határőrség modernizációját.”

2014-ben több közös rendezvényünk is volt. A „Határrendészet jövője” című kerekasztal beszélgetésre a Hungária körúti kampuszán május 07-én került sor. A bevezető előadást dr. jur. Vas Gizella r. ezredes, az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztály vezetője tartotta „A határrendészet jövője, kihívásai az elkövetkező években, különös tekintettel Románia és Horvátország várható schengeni csatlakozására” címmel. A témát ősszel a Liszt Ferenc Repülőtéren tett tanulmányút során folytattuk, ahol a légi határforgalom-ellenőrzés terén várható határrendészeti- és biztonsági kihívásokkal ismerkedtünk meg.

A jubileumi közgyűlésére készülő Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) kiadta a Rendészettudományi Gondolatok című tanulmánykötetét, amely bemutatta a tagozatok tevékenységét is, közöttük a Határrendészeti Tagozat első évtizedének mérlegével.

Az MRTT Határrendészeti Tagozata 2004. október 29-én alakult meg. A tagozat létszáma hullámzó volt, az ünnepség időpontjában 65-en voltunk regisztrálva, és 3 tagfelvételünk van folyamatban. Eredményeinket „számba véve megállapíthatjuk, hogy az elmúlt tíz évben a Határrendészeti Tagozat az alapszabályának megfelelően működött és értékes munkát végzett. A jövőben is ezen az úton szeretnénk tovább haladni. A rendészettudomány keretében hivatásunkat műveljük tudományos igényességgel – az aktuális szakmai problémákat a tudományos gondolkodás módszertanával vizsgáljuk. Tevékenységünket nem szűkítjük le a határellenőrzés speciális területére. Figyelmünket az egész rendészeti problémakörre

irányítjuk, s szemléletünk lehetőséget ad az interdiszciplináris területek kutatására is. Ezért szívesen látunk sorainkban olyan kutatókat és probléma érzékeny gondolkodásúakat is, akik nem hivatásszerűen foglalkoznak témáinkkal.”³

Az MRTT jubileumi közgyűlésére május 23-án a Ludovika pompásan felújított Dísztermében került sor. Érzékelhettük, hogy tagozatunk aktív tevékenysége a beszámolókból is helyet kapott, s több tagunk munkája személyesen is el lett ismerve.

Az MHTT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportjával közös rendezvényként 2014. június 26-án került sor a Szent László napi nemzetközi tudományos konferenciára Pécsen „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” címmel. A helyszínt ezúttal is a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kara nyújtotta.

Dr. Korinek László köszöntőjében elmondta „Anakronizmusnak tűnik az egykor volt Határőrség több mint félévtizedes megszűnése után egy határőrök által szervezett konferenciát megnyitni, de valójában a tanácskozás témái már csak kisebb hányadban tartalmazzák a határőrizeti előadást, többségükben ez már egy valódi rendészettudományi tudományos konferencia, mely – mint egy számadás – végigtekint az előző év tudományos termésén. ... Ami viszont a változó világ változó tartalmaiban változatlan, mi több állandó, hogy a pécsi konferencia Szent László – a határőrizet védszentjének – névünnepe napján kerül megrendezésre, és pedig Zámbo Péter, Gaál Gyula és Hautzinger Zoltán kiváló szervezésében. További állandóság, hogy a szervezők törekszenek a magyar rendészettudomány legaktívabbjait megmozgatni és tőlük előadást kérve olyan összképet felvázolni a biztonságról, ami magán viseli mind a rendezők tájékozottságát, ízlését, mind pedig a közreműködők felkészültségét, érdeklődését. Úgy a szervezők, mint az előadók jó szolgálatot tesznek a rendészettudománynak...”⁴

A szervezők által kitűzött cél volt napjaink globalizálódó világában az egyes biztonsági kockázatok felismerésére, csökkentésére és elhárítására vonatkozó rendészeti lehetőségek tudományos igényű megvitatása, a rendészetelméleti gondolkodás formálása, valamint a szakmai, gyakorlati protokoll segítése.

³ Varga János: A Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozata első évtizedének mérlege. Rendészettudományi Gondolatok. Magyar Rendészettudományi Társaság. Budapest, 2014. ISBN 978-615-5305-51-1. 207. oldal.

⁴ Korinek László: Köszöntő. TANULMÁNYOK A BIZTONSÁGI KOCKÁZATOK RENDÉSZETI VÁLASZOK CÍMŰ TUDOMÁNYOS KONFERENCIÁRÓL. <http://pecshor.hu/periodika/XV/koszonto.pdf> 2014. december 7.

A Zámbo Péter rendőr ezredes vezette délelőtti plenáris ülés előadásait délután négy szekció munkája követte:

- I. „Rendészeti kérdések – rendészettudományi válaszok” (Szekcióvezető: Dr. Gaál Gyula rendőr alezredes)
- II. „Biztonságelméleti példázatok” (Szekcióvezető: Dr. Varga János nyá. határőr ezredes, főiskolai tanár)
- III. „Bűnüldözési taktikák és technikák” (Szekcióvezető: Dr. Fenyvesi Csaba egyetemi docens)
- IV. „Migráció és biztonság” szekció (Szekcióvezető: Dr. Hautzinger Zoltán egyetemi docens)

A plenáris szintéren elhangzó kérdések, a nyomukban kialakult vita, a hozzászólások ismét eredményes munkát tükröztek.

2014. szeptember 11-én tagozatunk tagjai és az NKE RTK határrendészeti szakirányán tanuló hallgatók nagy létszámban vettek részt az "1989-2014. A határnyitás hatásai az osztrák-magyar kapcsolatrendszerre, a rendvédelem fejlődése napjainkig" című nemzetközi konferencián. A Magyar Rendészettudományi Társaság, Körmend Város Önkormányzata és a Körmendi Rendészeti Szakközépiskola összefogása nemcsak a színvonalas tanácskozásnak, hanem az elektromos jelzőrendszer és a keletnémet állampolgárok kiengedésének 25. évfordulója alkalmából szervezett kiállításnak színvonalas keretet adott. Az osztrák és a magyar előadók az egykori események részesei voltak, ám gondolataik nemcsak a történések egyszerű felidézése körül forogtak, hanem elemezték és bemutatták a napjainkban már magas szinten megvalósuló együttműködésre gyakorolt hatásukat is.⁵

A turizmus és a biztonság témáját feldolgozó, októberre az MRTT Zala megyei csoportjával közösen tervezett konferenciánk a tudomány napi rendezvények torlódása, időpont egyeztetési nehézségek miatt elmaradt. Szerencsére tagságunk a bőség zavarával küzdött annak eldöntésekor, hogy az ősszel mely tudományos fórumokon jelenjen meg. Így 2014. november 18-án a Gödöllői Királyi Kastély Barokk Színháztermében Tagozatunk több tagja részt vett a Rendőrség Tudományos Tanácsa és a Magyar Rendészettudományi Társaság által szervezett

⁵ <http://www.rendeszkepzo-kormend.hu/gallery.php?gal=8> 2015. 01. 05.

„A rendvédelem fejlődése 1989-től napjainkig. A Rendőrség.” című tudományos, szakmai konferencián. Az előadásoknak számos határőrségi és határrendészeti vonatkozása volt. A feldolgozott témák és előadók:

- „Rendvédelmi, rendőrségi koncepciók a rendszerváltozást követően.” (Dr. Boross Péter volt miniszterelnök);
- „A rendszerváltozás Rendőrsége 1989-1990.” (Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, volt országos rendőrfőkapitány, Országos Polgárőr Szövetség elnöke);
- „A belügyi rendszerváltás közjogi előtörténete és döntési alternatívái.” (Korinek László akadémikus, MTA rendes tagja, egyetemi tanár);
- „A Rendőrség fejlődése 1998-2002.” (Dr. Orbán Péter ny. r. altábornagy, volt országos rendőrfőkapitány);
- „Napjaink Rendőrsége.” (Papp Károly r. altábornagy, országos rendőrfőkapitány).
-

2014. november 14-én került sor a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” címmel megrendezett nemzetközi konferencia tudományos értékeit megörökítő, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. számának nyilvános, ünnepi bemutatójára a pécsi Kodály Központban.

A MHTT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportjával közös rendezvényünk „A Magyar Tudomány Ünnepe” rendezvénysorozat részeként a Magyar Rendészettudományi Társaság és a Rendőrség Tudományos Tanácsa támogatásával valósult meg.

A könyvbemutató levezetésére vállalkozó Dr. Janza Frigyes, a Magyar Rendészettudományi Társaság főtitkára köszöntőjében megismerhettük azt a jó hírt, hogy a Belügyminisztérium gyakornoki státuszok létrehozásával, egyedi megállapodás alapján tervezi segíteni a belügyi doktori képzést.

Dr. Nochta Tibor egyetemi tanár tudomány napi köszöntőjében a jogtudomány egyetemességéről fejtette ki gondolatait.

A Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. számát a szerkesztők, Dr. Gaál Gyula és Dr. Hautzinger Zoltán mutatták be. A 45 szerző által írt 42 tanulmány jól reprezentálja azt, hogy a határrendészet művelői otthonosan mozognak a rendészet egészének problémaköreiben, s

képesek közösen gondolkodni, együttműködni a többi rendészeti tudományterület képviselőivel is.

Dr. Hautzinger Zoltán bejelentette, hogy a 2015. évi konferencia terve is körvonalazódik és témájaként a „Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai” foglalkozik.

A kiadvány költségeit ez évben a Rendőrség Tudományos Tanácsa fedezte. Dr. Németh József a tanács elnöke a konferencia és a pécsi műhely eredményeit méltatva kifejezte, hogy 2015-ben is számolhatunk ezzel a támogatással.

A könyvbemutató záróakkordjaként Márta István a Kodály Központ igazgatója mutatta be. A koncert- és konferenciaközpontként szolgáló impozáns épület 2010 óta működik, s létét Pécs városának az Európa kulturális fővárosa cím elhódítása köré csoportosuló fejlesztési projektjének köszönheti. A koncertteremben zajló zenekari próbát megtekintve érezhettük azt, hogy van alapja annak közvélekedésnek, hogy a világ öt legjobb akusztikájú koncerttermében vagyunk, s tapasztalhatjuk, hogy Pécs ma is a kultúra városa.

Összességében megállapítható, hogy az MRTT Határrendészeti Tagozata 2014-ben is eredményes munkát végzett. Programjaink sokrétűek, színesek voltak, s megvalósításuk során tovább erősödtek együttműködési kapcsolataink is. Hasonlóan aktív tudományos közéletet tervezünk 2015-re is, s elgondolásainkat a márciusi tagozatgyűlésen fogjuk véglegesíteni.

Budapest, 2015. január 27-én.

Kovács István rendőr főhadnagy: Az illegális migrációval kapcsolatos emberkereskedelem – különös tekintettel a prostitúció – szociológiai, pszichikai és kriminalisztikai összefüggései, azok kezelésére, megoldására tett innovációs javaslatok

Absztrakt

Évente világszerte több millió nő, és gyermek esik hazájának határain belül vagy kívül szexuális kizsákmányolás – kényszerített prostitúciós tevékenység – céljából emberkereskedők áldozatául. Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények a szervezett bűnözői körök egyik legnagyobb bevételi forrását jelentik. A szexuális kizsákmányolást célzó emberkereskedelem, valamint a prostitúciós tevékenység szorosan összefügg egymással. Az áldozatokat magántulajdonként, árucikként kezelik, korlátozva, vagy egyenesen megfosztva alapvető jogaitól. A magyar nők, gyermekek rendszeresen válnak szexuális kizsákmányolás és emberkereskedelem áldozatává, az ország határain belül és külföldön egyaránt. Amennyiben harcolunk az emberkereskedelem ellen, úgy fel kell tárni annak alapvető okait. Ezt viszont csak akkor tudjuk megszüntetni – akár nemzetközi, akár helyi szinten -, amennyiben összehangolt, átfogó stratégiákat alkalmazunk.

Kulcsszavak: migráció, emberkereskedelem, prostitúció.

Bevezetés

A felgyorsult, globális és rohanó világban az elmúlt évszázadban -, különösen az elmúlt másfél évtizedben – jelentős változások történtek a nemzetközi politika színterén, annak rendszerében. Ezek a változások egyrészt hatással voltak a világgazdaságra, - ebből adódóan az országok gazdasági stratégiájának megalkotására -, másrészt pedig az ezzel szoros összefüggésben álló állami érdekérvényesítés stratégiájának kidolgozására.

Számos változás jött létre, így többek között: a globalizáció folyamata felgyorsult, annak mozgatórugója a technológiai korszerűsödött, regionális blokkok képződtek, szélesedtek ki – a Szovjetunió és az általa „vezetett” országok szétestek, ezen országok nyugat felé nyitottak -, a regionális integráció tendenciája felerősödött. Átalakíthatóvá vált a transznacionális társaságok tevékenysége, elindult a liberalizációs hullám, amely felváltotta a monetarista és neoliberalis nézeteket, teret nyitva a „megújult” gazdasági, ipari országok előretörésének, illetőleg az elmaradott országok felzárkózásának, marginalizálódásának.^{6, 7}

⁶ A monetáris politika alapjait Friedman 1967. december 29-én Washingtonban az Amerikai Közgazdasági Társaság éves közgyűlésén tartott – korszakalkotó, a monetáris politikában áttörést jelentő – gazdasági előadása alapján ismerte meg a világ. Az alapkérdésre (számít-e a pénz?) adható válasz változásait, az inga lengését

A világgazdaság gravitációs centruma eltolódott, megnyitva és szélesítve ezzel a nemzetközi fejlődés szakadékát, amelynek talaján létrejöttek és felerősödtek a - biztonsági kockázatot jelentő - társadalomra kisebb és nagyobb fokban egyaránt veszélyes szabálysértések, illetőleg bűncselekmények. A globális világ létrejöttének két alapvető folyamata és központi eleme - előző bekezdésben taglalt indokok, így különösen a technológiai forradalom, valamint a transznacionális társaságok tevékenysége - garantálta egyrészt az új lehetőségek és profitáló feltételek megjelenését, másrészt sajnálatos módon garantálta az államok számára az új kihívások kezelését, valamint az abból adódó veszélyek elhárítását is. Ezek a hatások az államok nemzeti önállóságát – szuverenitását -, függetlenségét és nemzeti kultúráját, érdekeiket, értékeiket közvetetten vagy közvetlenül veszélyeztetik.

A középpontban leginkább a szociális jólét, a biztonság és a globalizációhoz rendelt kedvezőtlen következmények állnak. Terjed a munkanélküliség, a szegényebb országokat, rétegeket kirekesztik a gazdasági és technológiai fejlődés eredményeiből, amely a nemzetközi és országokon belüli egyenlőtlenségek növekedéséhez és a fokozódó elszegényesedéshez vezet. Ebből adódóan az egyes országok önállóan kidolgozott szociálpolitikára való törekvése

mutatatta be a likviditási csapdától és a keynesi interpretációtól kiindulva (a pénz nem számít!), egészen a Philips-görbéig. Ebből kezdetben az aktív monetáris politika követelményét vezették le, majd ezt korrigálva, figyelembe vették az adaptív várakozásokat is, és rövid és hosszú távon meg különböztették a Philips-görbét. Hosszú távon a potenciális kibocsátás korlátot jelent a gazdasági növekedés számára, azaz a munkanélküliség természetes rátájánál nagyobb ütemben nem lehet élénkíteni a gazdaságot (csak az inflációt növelnénk). A szerző a konferencia címében feltett kérdésre: számít is a pénz, meg nem is! Úgy véli, Friedman üzenete napjainkban az, hogy a pénzügyi közvetítő rendszer számít – ha az leáll, annak komoly reálgazdasági következményei vannak. A pénzmennyiségre alapozott monetáris politika meghaladottá vált, az inflációs célkövetés az egyetlen járható út, az alacsony infláció a hosszú távú stabilitás előfeltétele, de a megvalósítás során a monetáris politika és a jegybank hitelessége kulcsfontosságú a siker eléréséhez. Albánia jó példáját említve, a recept egyszerű: az ortodox tankönyvekben leírtakat kell követni. Lásd: Krugman, P. [2007]: Ki volt Milton Friedman? Buksz, 19. évf. 1. sz. 81–88. o. (Eredeti megjelenés: The New York Review of Books, Vol. 54. No. 2.) valamint Tudományos tájékoztató - Közgazdasági Szemle, LIX. évf., 2012. december (1356–1361. o.), Milton Friedman és a monetarizmus évszázada: Csak a pénz számít? Konferencia és virtuális kiállítás, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2012. november 20, HU-ISSN 0023-4346

⁷ A hatvanas évek végén, és különösen a hetvenes években, a korábbi, az állami szerepvállalással és Keynes nevével jellemezhető hegemon közgazdasági irányzat válságba került. Bekövetkezett az, ami a postkeynesi elméletek alapján addig elképzelhetetlen volt: a profitok elapadása és a gazdasági stagnálás (sőt visszaesés) az inflációval párosult („stagfláció”), a munkanélküliség és az infláció egyszerre emelkedett. Kitért az energiaválság, a világgazdaság 1973-74-ben a II. világháború utáni legmélyebb recesszióba került. Mindennek háttérben pedig a technikai fejlődés és a piaci verseny következtében egyre erősebb tőkekoncentráció, a transznacionális vállalatok térnyerése követelte meg a tőke, az áruk, a szolgáltatások útjába álló nemzeti korlátok oldását, a piacnyitást, a privatizációt, a dereguláció politikájának világméretű érvényesítését. Lásd: Farkas Péter (2009) A „fejlesztés-gazdaságtan” előretörése. In: Magyarország globális környezete 2020-ig. Háttér tanulmányok a magyar külstratégiához, Szerk.: Farkas Péter és Fóti Gábor. MTA Világgazdasági Kutatóintézet és CEU Center for EU Enlargement Studies (236-250.o.)

markánsan csökken, így a jóléti intézmények elsorvadnak, elvesznek, az állami intézményesült stratégiák, programok háttérbe szorulnak.

A fentiek eredményeképpen megjelennek a bűnelkövetői körök, akik szervezett hálózataikat már nem csak az ország határain belülre, hanem az ország határain kívülre, azaz nemzetközi szintésre is kiterjesztik. Felerősödik a szervezett bűnözés és az ahhoz szorosan kapcsolódó jogellenes cselekmények elkövetése, így többek között a fegyver-, kábítószer-, emberkereskedelem, a terrorizmus, az illegális migráció, a feketegazdaság illetőleg a büntetőjog által deklarált állam elleni bűncselekmények elkövetése is.

Joggal vetődik fel az a kérdés, hogy a globalizációból adódó hatások eredményeképpen az adott államok a területükön élőknek tudnak-e és, ha igen akkor egyáltalán milyen minőségű biztonságot garantálni, az a garancia nemzetközi szinten megvalósul-e, azzal kapcsolatban milyen intézkedéseket foganatosítanak.

Tálas és Gazdag műve szerint a laikus személy ugyan – amint azt a különböző szociológiai vizsgálatok is bizonyítják – rendszerint először a szociális biztonságra, illetve a közbiztonságra gondol e szó hallatán, azonban a két összetevőn túl számos más összetevő alkotja a nemzetközi biztonság fogalmát. Igaz, hogy a nemzetközi biztonság fogalomnak is vannak közös vonásai a szociális biztonsággal vagy a különféle rendészeti problémákra alkalmazott biztonság fogalommal, azonban a nemzetközi biztonság mégis megvan a maga önálló jelentése. Míg a szociális biztonság általában az egészség és nyugdíjbiztosítási jogosultsághoz, a megélhetést garantáló munkahely biztonságához és a társadalmi igazságosság ügyéhez kötődik, a közbiztonság pedig a társadalmi együttélés belső rendjéhez (az egyes ember életének, személyének, javainak és jogainak biztosításához), addig a nemzetközi biztonság a hatalmi politizálás hagyományaiban gyökerezik.⁸

– Helyi illetékességű rendvédelmi szerv parancsnokaként - kutatásom során megállapítottam és vitathatatlan ténynek tartom, hogy az egyének szubjektív biztonságérzete – kerületben lakó állampolgárok - túlnyomórészt a bűncselekmények megelőzése, megszakítása, felderítése és megszüntetése, valamint a bűnelkövetők realizálása esetén mutat növekedést. A kerületben lakók nem szeretnék bűncselekmény áldozatává válni, fontos számukra, hogy nyugodt és

⁸ Gazdag Ferenc – Tálas Péter - A biztonság fogalmának határaitól, 2008/1. szám, 3. oldal, ISSN 1789-5286

biztonságos helyen élhessenek. Számukra ez jelenti a biztonság és érzetének kialakítását. Tekintettel arra a tényre, hogy a bűnelkövetés már nem csupán országhatáron belül, hanem azon kívül, globális, nemzetközi szinten is megvalósul, így előreláthatólag, feltételezhetőleg és logikailag következtethetően más országokban élő állampolgárok számára is első helyen kell, hogy szerepeljen a szubjektív biztonságérzet kialakulásához, a közbiztonsághoz, a közrend fent tartásához és fent tarthatóságához fűződő érdekek szem előtt tartása.

Kutatásom során, nézetem alátámasztására, szemléltetésképpen a Központi Statisztikai Hivatal 2013. évi regisztrált és felderített bűncselekmények alapján készített táblázatát használtam fel, amely a rendőrség bünfelderítési mutatóiról, illetőleg az azzal szoros összefüggésben álló biztonságérzet növekedéséről rendelkezett. Így többek között megállapítottam, hogy a fővárosban az év első felében közel 52 ezer bűncselekmény történt, 13%-kal több mint a tavalyi év azonos időszakában. A bűncselekmények száma valamennyi bűncselekmény főcsoportban nőtt; a legnagyobb súlyarányt képviselő vagyon elleni eseteké 1,2%-kal, a közrend ellenieké pedig 44%-kal volt több mint 2012 első hat hónapjában. A gazdasági bűncselekmények száma közel 1300-al (67%-kal), a személyek ellen elkövetetteké pedig 202-vel (12%-kal) haladta meg a tavalyi első félévit. A kis súlyarányt képviselő közlekedési bűncselekmények és az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közelet tisztasága elleni eseteké egyaránt 34 %-kal, a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs ellenieké 32 %-kal volt több, mint 2012 első felében Budapesten 2013 első felében 6600 regisztrált bűnelkövetőt tartottak nyilván a hatóságok, 9,5%-kal többet, mint egy évvel korábban.⁹ Nézetem szerint egy jól összehangolt, a bűncselekmények elkövetésének súlypontjait optimálisan meghatározó, széles spektrumú rendvédelmi és társadalmi erőket és eszközöket megmozgató bünfelderítési, bűnmegelőzési és bűnügyi/rendészeti munka nagymértékben hatékonyabbá és minőségileg jobbá teheti a szubjektív biztonságérzet kialakítását.

Statisztikailag vizsgálva a kérdést, ha kevesebb bűncselekmény vár felderítésre, akkor ugyan olyan személyiségbeli jellemvonásokkal és szakmai szempontú kvalitásokkal rendelkező rendőr ugyanannyi idő alatt – természetesen arányait tekintve – több bűncselekményt tud felderíteni. Egy rendőr, egy adott idő alatt egy adott mennyiségű bűncselekményt képes feldolgozni és eredményesen befejezni, azonban, ha ugyan erre az időre kevesebb

⁹ Központi Statisztikai Hivatal - Statisztikai tájékoztató, Budapest, 2013/2, 2013. szeptember 10-én megtartott üléséről, ISBN 978-963-235-442-2

bűncselekmény jut, akkor ezzel fordított arányban nagyobb lehet a bűncselekmény felderítési mutatójának az aránya. Ezt a logikát követve, ha a rendőr több bűncselekményt derít fel, akkor a bűnözők biztonságérzete csökken, hiszen a lebukás veszélye arra sarkallja őket, hogy ne kövessenek el bűncselekményt, így a lakosság szubjektív biztonságérzetének kialakulása nominálisan nőhet.

Kutatásom során a szubjektív biztonságérzetre ható és a globalizációval összefüggő illegális migrációt, a szervezett bűnözést, valamint az emberkereskedelmet – prostitúciót - vizsgáltam. Hipotézisem szerint az illegális migráció, az emberkereskedelem és a szervezett bűnözés szorosan összefonódott egymással, így amennyiben nemzetközi szinten nem kerül kidolgozásra egy jól felépített, gördülékeny és rugalmas stratégia, úgy megszüntetésére a társadalmi igény¹⁰ mellett lehetőség nem lesz. Elképzelésemben egy olyan szerv kidolgozása oldhatná fel a problémát, amely igazán rálát az adott ország közbiztonsági helyzetére, bűnügyi fertőzöttségére, a jellemző bűncselekménytípusokra, módszerekre, elkövetői körökre, továbbá ugyanilyen rálátása van a közlekedési útvonalak helyzetére is. A szerv/modell munkájával kapcsolatos megállapításokat a dolgozat összegzés része taglalja.

Hipotézisem alátámasztására a tartalomelemzés-elméletet választottam kutatási módszerként, majd logikai következtetésekkel, szintézissel javaslatokat tettem a probléma kezelésének megoldására.

Migráció

A felgyorsult, globalizált világnak köszönhetően hazai és nemzetközi viszonylatban egyre nagyobb számban jelennek meg a migránsok – függetlenül attól, hogy legális, illegális,

¹⁰ Véleményem szerint a lakosság szubjektív biztonsági érzetét nagyban befolyásolja az adott területen tevékenykedő rendvédelmi szervek tevékenysége. Nagy szerepet kap a hatósági munkavégzés, így nem csak az állampolgárok, de a rendvédelemért felelős szervek együttes érdeke, hogy a bűncselekmények visszaszoruljanak, azok elkövetőinek realizálása és elszámoltatása megtörténjen. Hiába van meg az állampolgárok oldalán jelentkező igény, ha a rendvédelmi szervek – önhibából, vagy önhibán kívül – annak eleget tenni nem tudnak. Példának hoznám fel Mátyás Szabolcs: A Debreceni rendőrkapitányság kriminálgeográfiai elemzése című doktori értekezését, amelyben kifejti, hogy a lakosság szubjektív biztonságérzete minősíti az adott terület rendőri intézkedéseinek szükségességét és arányosságát. Amennyiben a rendőri tevékenység jogszerű, szakszerű és célirányos, azaz eléri a törvényben meghatározott célját, úgy a lakosság joggal tudhatja magát biztonságban, érzetük erősödik. Disszertációjában említést tesz a szervezett bűnözésről, amely megállapítása szerint a fővárosban, a határ menti településeken – Győr-Moson-Sopron megye, Hajdú-Bihar, Szabolcs, stb. – a látencia ellenére nagy méreteket ölt, így az ellene való fellépés sikertelensége a lakosság szubjektív biztonságérzetének csökkenését idézheti elő. Lásd.: Mátyás Szabolcs: A Debreceni rendőrkapitányság kriminálgeográfiai elemzése, PhD értekezés, Természettudományi Doktori Iskola, Debrecen, 2011, 6. old.

reguláris és irreguláris migrációról beszélünk -, az ezzel kapcsolatos folyamat egyre nagyobb méreteket ölt. Hazánkban három évet vizsgálva a hivatalos UNHCR statisztikái alapján ez csökkenő tendenciát mutatott. 2009-ben 4672 darab, 2010-ben 2104, 2011-ben pedig mindösszesen 1693 darab migrációval érintett személy regisztrálása történt meg. Nevezettek Afganisztánból, Szíriából, Pakisztánból, Koszovóból és Szomáliából érkeztek Hazánkba. 2009-ben 166 személy visszautasításra, 217 oltalom alá helyezésre, míg 270 elkülönítésre került. 2010-ben 217 személy visszautasításra, 173 oltalom alá helyezésre, míg 109 elkülönítésre került. 2011-ben pedig 270 személy visszautasításra, 150 oltalom alá helyezésre, míg 61 elkülönítésre került. Azonban a világ más országaiban, így például Romániában -, mint környező határország – a migráció ugyan ezen években növekedést mutat. 2010 és 2011. éveket összehasonlítva 887 darabról 2064 darabra emelkedett a migránsok száma.¹¹ Egy olyan társadalmi kérdéssel, problémával – annak kezelésére hozott alternatív megoldások helyességével – állunk szemben, amely jelentős mértékben foglalkoztatja az európai közvéleményt, amelynek szabályozásával kapcsolatban esetenként kételyek, aggodalmak merülhetnek fel.

A fogalom megalkotása során számos definíció született, így amennyi tudományterület létezik, annyi jeles képviselő tart előadást és próbálja definiálni a migrációs fogalmakat: született történelmi, statisztikai, jogi, közgazdasági, szociológiai, antropológiai megközelítés, stb. is. A migrációt így megkülönböztethetjük akár jogszerűség szempontjából – legális, illegális és reguláris és irreguláris migráció -, de különbséget tehetünk akár térbeli vagy időbeli hatály szempontjából is: hosszabb távon migrációról, míg rövidtávon csupán mobilitásról beszélünk. A migrációt indok, cél és személy aspektusból is vizsgálhatjuk, amely újabb definíciós elméleteket teremt.

Tekintettel arra, hogy az érdeklődés középpontjában szereplő témával kapcsolatos oly sok definíció született, illetőleg rendszeresen beszélünk a migrációról, összegyűjtöttem a nemzetközi szintén is használatos ám nem hivatalosan elfogadott, ratifikált megfogalmazásokat. Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina disszertációs kutatása során ezt a tényt Lukács Éva és Király Miklós művének elemzésével alátámasztotta: „azóta számos migrációs elmélet látott napvilágot, de mind a mai napig nem született olyan általánosan elfogadott

¹¹UNCHR: Asylum Trends 2009-2011, Provisional statistical figures for Central Europe - Bulgaria, Czech Republic, Hungary, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia -, United Nations High Commissioner for Refugees, Regional Representation for Central Europe, Budapest, 2012, 1-2. old.

elmélet, amely pontosan meg tudná határozni a nemzetközi vándorlás bonyolult, nehezen körülhatárolható, számos indoktól fűtött, összetett jelenségét.^{12, 13}

Vizsgálatom során viszont megállapítottam, hogy ezen definíciók mégis foglalkoznak a bevándorlás szerkezetével, következményeivel, trendjeivel, állításaival, az alkalmazott politikával illetőleg a közvélekedésről is számot adnak, ezért alkalmasak a jelenség vizsgálatára.

A fentiek eredményeképpen nagyon eltérő karakterű, ám gócpontokban közös migrációs fogalom írható le: Póczik Szilveszter úgy fogalmazta meg, hogy a migráció az emberi történelem folyamán mindenkor jelenlévő népmozgalom, amelynek során népességrészek földrajzi tekintetben elmozdulnak, átmenetileg vagy véglegesen települési területet változtatnak. A migráció fogalma magában foglalja a kivándorlás és a bevándorlás mechanizmusait, esemény- és hatástörténetét, a vándorlás közbeni jellemző eseménysorokat, az új területen történő letelepülést, a honos népességgel kialakuló kapcsolatokat, a bevándorlók belső kapcsolatrendszerének szerveződését, a honos népesség belső viszonyaiban a migráció eredményeként létrejövő változást, a bevándorláshoz való alkalmazkodást, az igazgatási és rendészeti feladatok ellátását, bevándorlás politika kialakítását, stb.¹⁴ Póczik fogalma tartalmazza mind a bevándorlás szerkezeti elemeit, mind pedig az ahhoz hozzá kapcsolható és állami köteleességvállalásból adódó politikai funkciók és intézkedések összességét.

Glatz Ferenc az alábbiak szerint fogalmazta meg a migráció definícióját: a migráció fogalma alá elsősorban a demográfiai, azaz népmozgási folyamatokat soroljuk. Valójában a migráció fogalmát szélesebb körben ajánlatos alkalmazni. Indokolás: a személyek vándorlása mindig magával vonja a kultúrák, a szokások migrációját, és ezek szorosan kapcsolódnak a gazdasági javak migrációjához is. A migráció tehát a személyek és ezzel az anyagi javak, a szakértelem, a magatartásformák mozgása és kölcsönhatása is. Nincs értelme az Európai Uniónak, ha területén az anyagi javak, a kulturális termékek és a személyek szabad mozgása nem

¹² Lukács Éva – Király Miklós – Migrációs és Európai Unió, Budapest, Családügyi Minisztérium, 2001, pp. 19-20.

¹³ Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina – A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei, Doktori PhD értekezés, 2010., Budapest

¹⁴ Póczik Szilveszter - Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok In: Tarrósy I. – Glied V. – Keserű D. (szerk.): Új népvándorlás – migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó, Pécs, 2011, 35–51. o, ISSN: 1788 6422

biztosított. A szerző definíciója nem csak hazai szinten alkalmazandó elemekből tevődik össze, nemzetközi szinten, az Unió térségében vizsgálja a migrációt és az azzal szoros összefüggésben álló politikai összefüggéseket.¹⁵

Tekintettel arra, hogy a migráció kérdése komoly figyelmet kap a politikai, a gazdasági és a kulturális életben egyaránt, ezért, mint olvashatjuk a tudományos szféra is egyre érdeklődőbb a téma iránt. Sorra születnek a publikációk, a szakirodalmak, a disszertációk, az elemzések, stb.

A fentiekre figyelemmel nagyon fontos, hogy megismerjük a bevándorlás kutatásának főbb kérdéseit, és az ahhoz kapcsolódó intézkedések, feladatok összességét, így például:

- Mit tehet az állam a nemzetközi migráció tendenciái vonatkozásában?
- Milyen értékeket és érdekeket kell szem előtt tartania?
- Mi a lehető leghatékonyabb és milyen eszközrendszer áll rendelkezésre a bevándorlási politika megszilárdításában?
- Hazánk mennyire tudja ezeket a folyamatokat megállítani, lassítani vagy visszafordítani?
- Van egyáltalán bevándorlókra szüksége egy országnak?
- Milyen bevándorlókat lehet integrálni az adott ország társadalmába?
- Milyen veszélyeket rejt önmagában a bevándorlás?
- A bevándorlás az egyetlen megoldás a problémákra vagy az a társadalmon belül még nagyobb vizályt fog kelteni?

Ahhoz, hogy ezekre a kérdésekre válaszokat kaphassunk, és, hogy valamilyen jelenség létrejöttét megmagyarázhassuk mélyre kell ásunk, egészen a kialakulástól számított objektív és szubjektív okokra visszavezethetően.

Számos szakirodalom felhasználásával adatokat gyűjtöttem, illetőleg kikerestem azon indokokat, amelyek – általánosan elfogadott okokként - keletkeztethették a migrációt. A felhasznált szakirodalmak egyenként hivatkoznak a rossz megélhetési körülményekre, az embertelen bánásmódra, a munkanélküliségre, a szociális szegénységre, az oktatás

¹⁵ Glatz Ferenc: Migráció a kibővített Európai Unióban. – p. 400-407. Hadtudományi Szemle, Budapest, 2010.,3. évfolyam 4. szám, ISSN 2060-0437

színvonalára, az elmaradott egészségügyre és így tovább. Nagy segítség volt számomra Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina disszertációs munkája, aki ezen okokat csoportokba sorolta.

Az első csoportban az adott társadalom biztonsági, gazdasági, szociális és környezeti változásából eredő tényezők, a második csoportban a globalizációhoz, transznacionalizmushoz és az észak-déli, kelet-nyugati kapcsolatokhoz kötődő tényezők, míg a harmadik csoportban a politikai rendszeren belüli tényezők szerepeltek.¹⁶

A fenti csoportok felhasználásával rendszerezni tudtam azokat az okokat, amelyek a migráció kiváltására alkalmasak. Véleményem szerint a migrációt kiváltó tényezők között leggyakrabban a természeti, gazdasági, társadalmi, és politikai indokok szerepelnek. Ezek egytől-egyig olyan indokok, amelyek tekintetében a Földön létrejött országok, térségek, társadalmi csoportok között jelentős eltérések fedezhetőek fel.

Tekintettel arra, hogy ez a jelentős eltérés a körülményekben is megmutatkozik, így logikailag is következik, hogy a fejletlenebb országokban élők migrációra való készletettsége és vándorlása intenzívebb és magasabb, mint a fejlett országban élőké. Itt megemlíthetjük az infrastrukturális helyzetet, az anyagi különbségeket, az életkori, a nembeli sajátosságokat, illetőleg a helyváltoztatásra képzett, magasan kvalifikált munkavállalókat is. Ez persze nem jelenti azt, hogy minden migráns országában kialakult gazdasági elszegényedés, munkanélküliség és gazdasági fejletlenség miatt kényszerül elhagyni az országát, de jellemzően a migráció a fejlett térségekbe irányul. Számos más indok miatt is elhagyhatják születési államukat – polgárháború, politikai indok, stb. -. Magyarország is tranzitállam, csupán egy állomás a fejlettebb országok előtt, amely áthaladás célpontjává vált.^{17, 18, 19}

¹⁶ Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina – A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei, Doktori PhD értekezés, 2010., Budapest, 18. old.

¹⁷ Dalnoki Zsolt: A nemzetközi illegális migráció katasztrófavédelmi/polgári védelmi aspektusai, Pécsi Tudományos Közlemények, Tanulmányok a rendészeti kutatások a rendvédelem fejlesztése című tudományos konferenciáról, XII. kötet, 2011, 349. old.

„1991-ben kirobbant délszláv háború, melynek következményeként hazánkat jelentős menekülthullám érte, Szigetváron is több menekülttábor létesült. 2011 elején pedig az észak-afrikai forradalmak, a politikai elnyomás, a gazdasági kilátástalanság kapcsán egy eddig nem tapasztalt menekülthullám zúdul Európára.”

¹⁸ Kovács István r. főhadnagy: Az emberkereskedelemhez kapcsolódó áldozati jogok érvényesülése és csorbulása Hazánkban. Műszaki Katonai Közlöny, XXIV. évfolyam, 2014. 1. szám, Budapest, 217. old.

„Magyarország viszonylatában az emberkereskedelem elleni kezdeményezés, mint ahogy a korábban hivatkozott stratégia is kiemeli, a szexuális kizsákmányolásra helyezi a hangsúlyt, de egyéb formáival is foglalkozik, mint például a kényszermunkával és a szervek eltávolításával. Magyarország elsősorban tranzitország. A legtöbb áldozatot Romániából és Ukrajnából szállítják Magyarországra, majd a célországok a Nyugat-európai államok lesznek. A magyar származású áldozatokat viszont Ausztriába, Hollandiába, Svájcba, Németországba szállítják. Ezek alátámasztására kutatást végeztem az integrált ügyviteli- és ügykezelő, valamint a Netzsaru rendszerekben

A fentieken túlmenően az első csoportba a természeti tényezők is beletartoznak. A kedvező természeti adottságokkal – mivel fellendül az ipar és a kereskedelem, a gazdaság – rendelkező országok komoly vonzerőt jelentenek a népesség számára a kevésbé jó adottságokkal rendelkező földrészek felőli lakosság részéről. Ez a megállapítás fordítva is igaz, hiszen a kedvezőtlen természeti körülmények magas létszámú elvándorlást indíthatnak el a valamilyen szempontból jobb feltételekkel rendelkező területek irányába. Egy természeti környezeti változás nagymértékben változtathatja meg az adott terület természeti vagy antropogén forrásait: egy természeti katasztrófa, vulkánkitörés, földrengés, árvíz, belvíz, szélvihar emberek százezreit kényszerítheti arra, hogy lakhelyét elhagyja, akár tartósan, akár ideiglenes jelleggel.

Antropogén okok közül megemlíthető, ha mezőgazdasági indokok késztetik az embereket a letelepedési helyük megváltoztatására. Ilyen például, ha túllegeltetés következtében a talaj fokozatosan kimerül, elsivatagosodik, így az ott levő természeti és ásványi kincsek, az életben maradás feltételei – vízhiány – kimerülnek. A geológiai adottságok önmagukban lehetnek ilyen tényezők: az energiahordozók, ásványkincsek, természeti erőforrások, amelyek kiaknázása, kiszipolyozása nagyarányú migrációt indíthat el.

Generális indokként jelentkezik, hogy a gazdaságilag elmaradott térségek ontják magukból a migránsokat, azaz népesség kibocsátóként működnek közre, a jobb megélhetés, a több munkalehetőség reményében mindig a gazdaságilag profitáló területekre vándorolnak. A motiváció természetesen fordított irányban is fennáll, a gazdaságilag fejlett vagy dinamikusan fejlődő térségek jelentős népességet vonzanak. Ellenben párhuzam vonható a természeti és a gazdasági okok között, tekintettel arra, hogy, amennyiben egy adott területen egy ipari katasztrófa történik, úgy emberek százezrei kényszerülhetnek a lakóhelyük elhagyására.

és megállapítottam, hogy 2012. évben összességében, országos szinten az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények vonatkozásában – fontos megjegyezni, hogy regisztrált bűncselekmény - az Országos Rendőr-főkapitányság 3 esetben, a Bács-Kiskun megyei Rendőr-főkapitányság 1 esetben, a Pécsi rendőrkapitányság 1 esetben, a Szentendrei Rendőrkapitányság szintén 1 esetben rendelt el nyomozást, amely nyomozások vonatkozásában a kiinduló ország Magyarország, Románia, és Ukrajna volt, acélország pedig Nyugat-Európa, valamint Svájc, Ausztria.”

¹⁹ „A Magyarország schengeni csatlakozását követően megélné a migrációt az országon keresztül haladó legális és illegális migráció. Magyarország a nemzetközi migrációs rendszerben továbbra is tranzitország szerepét tölti be, mindeközben jelentős azoknak a külföldieknek a száma, akik az országba munkavállalási, tanulmányi, illetve egyéb célból érkeznek.” <http://ah.gov.hu/html/idegenrendeszet.html>

A második nagy csoportot alkotó okok az észak-déli és kelet-nyugati kapcsolatokhoz köthetőek. Itt öt alcsoportot különböztethetünk meg: az első csoportot azok a fogadó nyugat-európai országok alkotják, melyek korábban gyarmatokkal rendelkeztek, s egyúttal a második világháború utáni első gazdasági vonzatú bevándorlási hullámba is becsatlakoztak (ide tartozik Franciaország és a Benelux-államok). Valamennyi országban megtalálhatóak a történelmi és gazdasági kapcsolatok manifesztációi a bevándorló közösségekben: lásd az észak-afrikaiak és a törökök párhuzamos letelepedését. Emellett a szomszédos országok közötti migráció és áttelepedés is szembeötlő méreteket ölt.

A második csoportba került Németország, Svájc és Ausztria, melyek a gazdasági bevándorló törököknek és dél-európaiaknak (portugál, olasz, görög, spanyol), valamint a délszláv válság idején menekült volt jugoszláv állampolgároknak adtak otthont. A harmadik csoporthoz tartoznak a skandináv államok, melyek esetében a gazdasági bevándorlásalapján letelepedő törökök és a délszláv válság következtében érkező bosnyákok mellett megtalálhatók egyéb, Európa közvetlen szomszédságán kívülről beáramló csoportok is. Az irakiak, szómáliaiak, afgánok valamennyien menekültként érkeztek Észak-Európába, őket leginkább már a hagyományos befogadó országok telítettsége és a magas szociális háló vonzotta. Finnország kapcsán említendő Oroszország közelsége, de nagyszámú orosz kisebbség él Norvégiában is, ám e közösség jelentős része csecsen származású.

A negyedik csoport egyedüli tagja az Egyesült Királyság, ahova továbbra is a volt brit birodalom egykori területeiről érkeznek a legtöbb bevándorló, bár a keleti nyitás, elsősorban a lengyelek esetében már érezteti hatását. Az ötödik csoportot az új bevándorló országok alkotják: Írország, Spanyolország, Portugália, Olaszország és Görögország. Írországgal ellentétben, a dél-európai államokra a visszavándorlás ma már nem kifejezetten jellemző, ezen országok napjainkban sokkal inkább az afrikai és ázsiai menekültútvonalak, valamint a kelet-európai gazdasági bevándorló hullámok célpontjai.²⁰

A második csoportba a keleti-nyugati kapcsolatok tartoznak: a közép-kelet-európai országok (Csehország, Szlovákia, Magyarország és Szlovénia) kapcsán egyelőre alacsony az egymás közötti migrációs ráta, azonban a már most is megmutatkozó új trendek az eddigi tranzit országokat, Olaszországhoz, Spanyolországhoz és Portugáliához hasonlóan bevándorlási

²⁰ Koller Inez – Migrációs trendek Európában, Publikon Kiadó, Pécs, ISSN: 1788 6422

célpontokká tehetik. Erre irányuló intézkedések megjelentek már Csehországban, ahol a 2004-es csatlakozás óta egyre erőteljesebb szakemberhiány tapasztalható azokon a területeken, melyekkorábban a régi tagországokban számítottak hiányszakmáknak: orvos, jól képzett egészségügyi személyzet, IT-szakember, menedzser, elektromossági, elektronikai és gépészeti szakember. Az Európai Unión kívüli országokból származó bevándorlók csábításának egyik eszköze a célágazatokba érkezők tartózkodási engedélyének gyorsmegadása. Mivel a délkelet-európai államokból a migránsok inkább a jobb lehetőségekkel kecsegtető régi tagországok felé veszik az utat, a közép-kelet-európai államok idővel várhatóan az orosz vonzáskörzetbe nyúlnak majd bele. Az ukrán bevándorlók egyre nagyobb száma az ötödik csoport országaiban mindenesetre ezt látszik alátámasztani. Ukrajnában, Moldovában és Belorussziában az illegális vándorlás milliőkat mozgat meg, többségük egyelőre Oroszország felé tart, azonban a határos országokban is mind nagyobb arányban jelennek meg. Egyelőre azonban még mindig Oroszország a térség legnagyobb befogadó országa, tízmilliós nagyságrendű kelet-európai és közép-ázsiai közösségekkel.²¹

A harmadik csoportot alkotó okok között szerepel a politikai indok, mint az egyes társadalmi csoportok vagy nemzetiségek hátrányos megkülönböztetése is. Ezek az indokok döntő mértékben kényszervándorlások, azonban kisebb részt önkéntesnek is tekinthetőek. Politikai indíttatású az is, amikor a személyek az élőhelyüket érintő háborúk, harci cselekmények, fegyveres konfliktusok miatt kényszerülnek elhagyni a lakhelyüket. A migrációt kiváltó okokkal a Magyarországon élő személyek is találkoznak.

A közelmúltban hazánk euro-atlanti térségbe történő integrációja bizonyos szegmensekben megvalósult, – például: igazságügyi együttműködés, jogharmonizáció, stb. - első lépcsőként a 2004-es Európai Unióhoz való csatlakozás, majd 2007. december 21-én második lépcsőként a schengeni térség országaihoz való csatlakozás formájában.²² Tekintettel arra, hogy a csatlakozás lehetővé tette a személyek, szolgáltatások és a tőke szabad áramlását, így az

²¹ Koller Inez – Migrációs trendek Európában, Publikon Kiadó, Pécs, ISSN: 1788 6422

²² 2004. évi XXIX. törvény - az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról -

előremozdított szabadság az elvándorlás lehetőségét is egyszerűsítette.^{23, 24} Magyarország a migrációs folyamatokban kibocsátó, tranzit és célország is egyben.²⁵

Kutatásom során az Alkotmányvédelmi Hivatal adatainak felhasználásával megállapítottam, hogy Magyarország tekintetében három migrációs útvonalról van tudomásunk:

Napjainkban, a legnagyobb számban a Balkánon keresztül érkeznek migránsok az ország területére, de fontos megemlíteni az Oroszország és Ukrajna irányából, többnyire az ázsiai és afrikai országokból származó személyeket szállító migrációs csatornát, illetve a Románia felől a török és a moldáv állampolgárok tranzitálását biztosító útvonalat is.

Az illegális migránsok körében továbbra is jelentős az afgán és a szerb (koszovói albán) állampolgárok száma. Többségük a magyar–szerb határszakaszon, nagyobb csoportokban érkezik az ország területére, majd egy részüket gépkocsival szállítják tovább Nyugat-Európa irányába.²⁶

Ezek a veszélyforrások egyrészt az illegális migráció jellegéhez, másrészt pedig a befogadó országok nemzetének interakciójához kapcsolódnak. A demográfiai kihívás alatt a nagy ellátórendszerek összeomlásának lehetőségét értem, amely nem csak hazai, hanem nemzetközi viszonylatban is megjelent. A szociális ellátórendszerekhez való hozzáférések különböző szintjei zárhatják vagy korlátozhatják a bevándorlókat, migránsokat, amelyek további súlyos konfliktusokat keletkeztethetnek. A migráció az egészségügyi kockázatok a járványok és betegségek elterjedésének keretét is képezheti. Nem feltétlenül kizárólag a testi és szervi megbetegedésekre kell gondolni, hanem a fogadó ország számára a saját életfeltételek elviselhetetlenné válására, ökológiai, klímakatasztrófákra azok miatti esetleges betegségek felbukkanására is.

Az etnokulturális különbségek a távoli földrészekről való vándorlásra vezethetőek vissza, a kultúra, az érték-, a szokásrendszer, olykor a vallási identitás eltérőségéből adódnak. A közbiztonsági kockázat szorosan összefügg a terrorizmussal és a szervezett bűnözéssel. A

²³ 2007. évi I. törvény - a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról -

²⁴ 2007. évi II. törvény - a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról -

²⁵ 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum

²⁶ <http://ah.gov.hu/html/idegenrendeszet.html> (letöltés ideje:2015.03.13.)

terrorizmusról részletesen nem kívánok szót ejteni, tekintettel arra, hogy nem képezi a kutatás részét. A szervezett bűnözői körök a bűncselekmények elkövetésével profitot akarnak termelni, így az ezzel kapcsolatos tevékenységet is megcélozzák. A drog- és fegyverkereskedelem mellett virágzik az embercsempészség és az emberkereskedelem.

Emberkereskedelem

Az emberkereskedelem és az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények a XIX.-XX. században a nemzetközi érdeklődés középpontjába kerültek. A figyelem jogpolitikai indoka többek között az emberi jogok, az emberi méltóság illetőleg az emberi szabadság megsértése miatti büntetőjogi üldözendőség volt, az ellene történő fellépés és küzdelem több európai, valamint nemzetközi dokumentumban és a gyakorlatban is megjelent.

Ezen előzmények többek között a Magna Charta (1215), a Petition of Right (a Jog Kérvénye – 1628), az Amerikai Egyesült Államok alkotmánya (1787), a francia Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata (1789), valamint az amerikai Bill of Rights (Jogok törvénye – 1791) voltak. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata korszakalkotó eredmény a világtörténelemben. A nyilatkozatot a világ különböző tájáról származó és felkért, különféle jogi és kulturális háttérrel rendelkező képviselők fogalmazták meg, amelyet a Közgyűlés 1948. december 10-én Párizsban a 217A számú határozatával, mint a Földön élő nemzet és nép közös eredményeként fogadott el.²⁷

Ebben a nyilatkozatban rögzítették először, hogy azon jogokat, amelyek az embereket emberi mivoltuknál fogva megilletnek egyetemlegesen védeni kell. Az elfogadást követően a nyilatkozatot több mint 350 beszélt, élő nyelvre fordították le, amely számos új, független és már létező állam alkotmányának és demokráciájának létrejöttét és módosulását segítette. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, A polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya és a két hozzátartozó fakultatív jegyzőkönyv (a jogorvoslati eljárásról és a halálbüntetésről), valamint a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya alkotják az Emberi Jogok Nemzetközi Törvényét. Kutatásom során megállapítottam, hogy ez 1945 óta több elfogadott emberi jogi egyezményrel bővült, ami kiterjesztette a nemzetközi emberi jogi törvényeket.

²⁷ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (elfogadva és kihirdetve az ENSZ Közgyűlésének 217 A (III) határozata alapján, 1948. december 10-én)

Köztük van többek között a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (1979), a népirtás büntetvény megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezmény (1948), az egyezmény a gyermekek jogairól (1989), a faji megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezmény (1965), és a fogyatékossgal élők jogairól szóló egyezmény (2006). A nemzetközi szinten – így az ország határain kívül, azt átívelve - megvalósított emberkereskedelem és prostitúciós bűncselekmények a szervezett bűnözői körök és csoportok egyik legmagasabb profitjának termelését és elosztását teszik lehetővé.

A fenti dokumentumok bizonyítják azt is, hogy a jelenséggel szemben nemzetközi szintű együttműködésre, összefogásra és határozott fellépésre van szükség. Ennek eredményeképpen figyelemmel kell lennünk az összes – és látenciát nem képező – beszerzett, elemzett és értékelt adatra, tapasztalatra, információra, segítenünk kell a tagállamok közötti információáramlást, törekednünk kell az áldozatok megsegítésére és a megfelelő áldozati segítségnyújtás megadására, és az áldozattá válás prevenciójára.

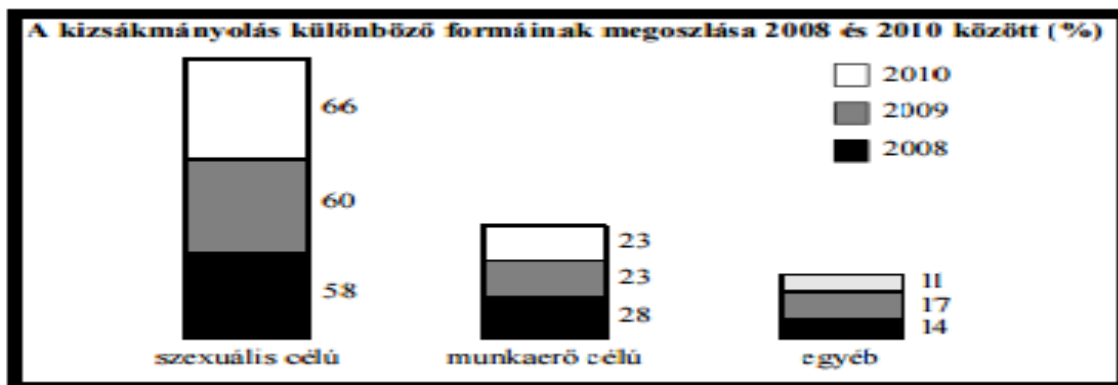
A viktimológia szempontjából ezen bűncselekmények a nők elleni erőszak elkövetésének tekintendők, hiszen, a prostitúciós célú emberkereskedelem áldozatai elsősorban gyermekek és nők. A fenti jogszabályi hivatkozások – a vázolt nemzetközi jogalkotás – a fehér rabszolgaság eltörléséért, a nők és gyermekek áldozattá válásának megakadályozásáért kerültek megalkotásra majd ratifikálásra. Ez nem jelenti azt, hogy az emberkereskedelem áldozatai kizárólag nők és gyermekek lehetnek, - hiszen a férfinem is kiszolgáltatott- azonban az ezzel kapcsolatos probléma középpontjában a nők és a gyermekek állnak, tekintettel arra, hogy az áldozatok túlnyomó többsége nő és lánygyermek a hazánkban is újonnan módosított és szabályozott büntető törvénykönyv szexuális kizsákmányolást célzó emberkereskedelem rendelkezései és statisztikája alapján.²⁸

Megjegyezni kívánom, hogy a férfiak kizsákmányolására is sor kerülhet, például a feketegazdaság erősítése kapcsolatán, amely az emberkereskedelem gazdasági részéhez, azaz a kényszermunka, vagy a feketemunka elvégzéséhez kötődik. Az emberkereskedelemből adódó problémák összekapcsolhatóak egy sor másik jelenséggel: a migráció – azon belül is az

²⁸ 1. számú táblázat: A kizsákmányolás különböző formáinak megoszlása 2008 és 2010 között (%) Készítette: Kovács István r. főhadnagy Forrás: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf (letöltés ideje:2015.03.13.)

illegális migráció -, az embercsempészás, mind-mind mellékterméke a bűncselekmény megvalósulásának, hiszen a legkiszolgáltatottabb helyzetű személyek körében a legfokozottabb a veszélye annak, hogy a deliktum áldozatává válhassanak. Publikációm bevezetésében utaltam rá, hogy a világ felgyorsult, folyamatosan globalizálódik, így az országok sem egyenlő ütemben mennek végig ezen a fejlődésen.

A gazdasági fejlődés egyes helyeken lassú, míg másutt kiemelkedő, földrajzilag egyenetlen, így a gyorsabb ütemben fejlődő ország koncentrálja, összpontosítja majd a tőkét, az ipart, a munkalehetőségeket és ezzel a személyek, szolgáltatások és javak – akár illegális – vándorlását. Mivel az ilyen gazdasági előnyökkel rendelkező országokban magasabb az életszínvonal, ezért az a jobb megélhetés biztosítása mellett munkaerő-keresletet eredményez, míg a gazdasági hátrányokkal rendelkező régiók tekintetében az ellenkezőjét, azaz a munkaerő-kínálatot és a munkaerő-kapacitást fogja indukálni, ami illegális módon áramlik majd be a környező országokba, annak munkaerőpiacaira.

1.számú táblázat: A kizsákmányolás különböző formáinak megoszlása 2008 és 2010 között (%) Készítette: Kovács István r. főhadnagy
 Forrás: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf (letöltés ideje: 2015.03.13.)

Az Európai Unió megalkotásakor a Maastrichti Szerződés ratifikálásakor elsődleges szempont volt, hogy e tekintetben egységes szabályozás valósuljon meg, amelynek középpontjában egy olyan belső piac létrehozása szerepelt, amely az áruk, személyek, szolgáltatások és a tőke tagállamok közötti szabad mozgását gátló akadályokat eltörli.²⁹ A tagállamokon kívül más megítélés alá esnek azok az országok, amelyek nem európai uniós, vagy schengeni tagállamok. Hiszen ezen államok tekintetében a munkaerő szabad mozgása természetesen nem érvényesül ennyire korlátlanul.

²⁹ A Maastrichti szerződés, vagy más néven: Szerződés az Európai Unióról 1992. február 7-én

A fentiek kiküszöbölésére az Amsterdami Szerződés jelentené a megoldást, amelynek célja az Európai Unió fenntartása és fejlesztése a szabadságjogokon, a biztonságon és a jog érvényesülésén keresztül. Megvalósulásának garanciális feltétele a személyek szabad mozgásának biztosítása mellett, az úgy nevezett zöldhatáron levő külső – ellenőrzés alá vont – határok felügyelete, a menekültügy, a bevándorlás és a prevenciók valamint bűnüldözői intézkedések foganatosítása.³⁰

A két fő dokumentumon kívül az állami irányítás egyéb eszközei, valamint más nemzetközi dokumentumokon kívül az Európai Unió jogalkotásért felelős szervei folyamatosan törekednek arra, hogy az azt kezelő politikát, stratégiát kidolgozzák, azért, hogy a migrációhoz fűződő problémákat és illegális jelenségeket kiszűrjék és kezeljék. A legkiemelkedőbb intézkedés e körben a bizottság részéről született 2001-ben, amely az illegális migrációval összefüggésben kiemelte, hogy az illegális bevándorlás kérdését olyan átfogó megközelítéssel kell kezelni, amely a jelenség valamennyi szakaszával foglalkozik.³¹

Nem kell feltétlenül arra gondolni, hogy egyenes arányban növekedne az illegális migrációval illetőleg az emberkereskedelemmel érintett személyek száma, azaz nem minden emberkereskedő áldozata migráns, ugyanúgy nem minden migráns emberkereskedő áldozata. A kettő közötti kapcsolat egyértelműen a kiváltó okokban rejlik, ugyanis az illegális migránsok ezek miatt kiszolgáltatottabbak így veszélyeztetettebbek, sokkal nagyobb a reális esélye annak, hogy emberkereskedelem bűntett áldozatává váljanak. Az országokból országokba történő vándorlás, az azzal összefüggésben elérendő célokért való küzdelem és az ellene való fellépés korlátaival szemben a szervezett bűnözői csoportok ellenállnak. Éppen ezért fontos az, hogy az országhatáron kívül, nemzetközi szinten megvalósuló szervett bűnözés elleni fellépés nemcsak európai, hanem világméretű összefogást sürget.

A bűncselekménnyel és a migrációval kapcsolatosan vizsgálni szükséges, hogy mennyiben és milyen minőségben függ össze a prostitúciós célú emberkereskedelem és migráció, azaz a jelenségre épülő, kizsákmányoló jellegű cselekmény. Mint látjuk az Európai Unió kapui kinyíltak, a schengeni ellenőrzés ránk hárult, vagyis az emberkereskedelemmel összefüggésben vizsgálandó prostitúciós tevékenység a tagországok határain kívül és belül

³⁰ Az amszterdami szerződés az európai integráció alapvető szerződéseinek egyike, amit 1997. október 2-án írtak alá

³¹ Európai Bizottság - COM (2001) 536, 2001. szeptember - [Compensation to crime victims](#)

vizsgálhatóak. Korábbi vizsgálatom során megállapítottam, hogy a szexuális célú emberkereskedelem áldozatai nagy arányban nők és gyermekek.³²

A legtöbb esetben szexuális szolgáltatás nyújtására, abból adódó erotikus jellegű munkára kényszerítik őket, megfosztva ezzel emberi méltóságuktól, jogaiktól. Nem ritka, hogy az emberkereskedők elsőként „tesztelik le” az áldozatokat, megerőszakolják, megkínózzák őket. Kutatásom arra nem terjedt ki, hogy gyermekkorú volt-e az áldozatok között, de szomorú tény, hogy a szervkereskedelem és gyermekmunka tekintetében a legtöbben gyermekkorúak. A legveszélyeztetettebb korosztály a 18 év alattiak között keresendőek, amelynek indoka az alacsony iskolázottság, az anyagi helyzet kilátástalansága. Csábító lehet az áldozatok számára az elvégzett szolgáltatásért beígért jövedelem, amelyet alig, vagy egyáltalán nem kapnak meg. Igen gyakori példa, hogy a lányok különféle állásajánlatokra jelentkeznek, majd az adott országban derül ki, hogy a jól fizető munkalehetőség igazából erotikus tartalmú és kényszerített szolgáltatású.

Személyazonosításra alkalmas dokumentumaikat elveszik, majd annak visszaadásával zsarolják őket. Az áldozatok ráadásul az ország nyelvét nem ismerik, így annak áldozatvédelmi szolgáltatásait sem tudják igénybe venni. Súlyos körülmények következtében prostitúcióra kényszerülnek, vagy még rosszabbra kényszerítik őket. A kliens szintén nem válogat, hiszen nem érdekli, hogy önként vagy kényszerből van ott, használni akarja, mégpedig következmények nélkül. Kutatásom során részletes vizsgálatot folytattam az emberkereskedelemhez szorosan kapcsolódó prostitúciós cselekmények, valamint a migráció összefüggései között.

Tartalomelemzés

A levéltári- és könyvtári dokumentumgyűjtés, valamint a társadalomtörténeti iskolák prostitúcióval, eugenikával, migrációval, a szexualitás történetével kapcsolatos történeti antropológia mintái, nézőpontjai, hozzásegítettek publikációm megírásához, azonban minden kutatásnak célja, hogy valami újat tudjon nyújtani az adott tématerületen.

³² Kovács István r. főhadnagy - Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesülése, illetve azok megghiúsulása, csorbulása hazánkban, Műszaki Katonai Közlöny - XXIV. évfolyam, 2014. 1. szám, ISSN: 1219-4166

Saját kutatásom eredményeinek alátámasztására a tartalomelemzést hívtam segítségül. A nyelvezet, a kifejezés, a metakommunikáció, a gesztikuláció és az emberi lélek közötti összefüggések minden évszázadban a kutatások középpontjában álltak, annak megfejtésére számos kutató vállalkozott. Áttörést a múlt évszázad jelentett, amikor az ezek közötti összefüggéseket vizsgáló narratív pszichológia kialakult és új teret nyert. László János az elmélet megalkotásakor abból indult ki, hogy az elbeszélő nyelv, az elbeszélés mint lelki tartalmakat hordozó komplex mintázat vizsgálata révén az emberi társas alkalmazkodás pszichológiai folyamataira vonatkozó, empirikusan ellenőrizhető tudományos ismeretek birtokába juthatunk.³³

Amikor átélünk egy eseményt és azt elmeséljük valakinek, önmagunkat fogalmazzuk meg benne. Ezekben az elbeszélésekben, történetekben átadjuk élményeinket, megszervezzük a világhoz való viszonyunkat, megalkotjuk személyiségünket, azonosságunkat, identitásunkat. Ha elfogadjuk, hogy az ember számos lényeges vonatkozásban történetekben és történetek révén konstruálja önmagát és saját pszichológiai valóságát, akkor joggal feltételezhetjük, hogy e történetek élményminőségei a történetmondó ember viselkedéses alkalmazkodására, az élethelyzetekkel való megbirkózásának várható módjaira és esélyeire vonatkozóan is fontos ismerteket nyújthatnak.

Ezeknek az élményminőségeknek és élményszervezési módoknak a megismeréséhez olyan eszközökre, vagyis olyan módszerekre van szükségünk, amelyek képesek az elbeszélés nyelvi alakzataiból megbízhatóan kibontani a pszichológiailag releváns jelentéstartalmakat. Ezek a történeti elbeszélgetések mérhető számú alkotóelemeket – véges – és azoknak a variációját írják le – végtelen számban -. Ezek az alkotóelemek a szövegek szintjén beazonosíthatóak. Ezekhez az alkotóelemekhez, azaz az összetevőkhöz élményszintű pszichológiai jelentések társíthatóak. Az elbeszélés véges számú strukturális vagy kompozíciós "helyet" tartalmaz, amit ugyancsak véges számú, pszichológiailag jelentés teli tartalommal lehet kitölteni, miközben a felszíni szöveg végtelenül változatos lehet. Ezeket az alkotóelemeket kell megkeresnünk, elemeznünk, értékelnünk, majd az abból történő konklúziót levonnunk.

³³ László János - A mai pszichológia emberképe, Budapest, Magyar Tudomány, 2005/11, ISSN 0025-0325

Kutatási módszer

Publikációmban a teljesség igénye nélkül bemutatom az összes narratív, szociális tényezőt, reprezentáns elemet. Kutatásom első lépcsője az adatkészítés volt. Az adatok rögzítésére a legalkalmasabb módot választottam, interjúkat készítettem az emberkereskedelemmel szoros összefüggésben álló prostitúciós bűncselekmények áldozataival, az interjúkat diktafon segítségével felvettem, majd azokat begépeltem és archiváltam.

Megjegyezni kívánom, hogy a leendő disszertáció lényegesebben több interjút tartalmaz majd, az interjúalanyok száma egy részhalmaza csupán az eredetinek. A részhalmaz eredményeképpen 10 személyt választottam ki – véletlenszerűen -, akikkel interjút készítettem. Az interjúk során az elbeszélők szabad kezet kaptak, történetüket összefüggően előadhatták, azonban tekintettel arra, hogy nem minden interjúalany volt képes erre, így a beszélgetések segítő kérdésekkel, irányítottá váltak, azaz félig strukturált interjúkat készítettem. Az interjúk alatt figyelmet fordítottam arra, hogy a meginterjúvult személyek a témával kapcsolatos élményeiket mondhassák el egészen a prostitúció kezdeti szakaszától az aznapi történés befejezéséig.

A meginterjúvult személyek a témával kapcsolatos véleményüket, saját, megélt tapasztalataikat mondták el, a prostituálttá válástól a társadalomba való visszailleszkedésig. A rögzített, begépelte és készen álló szövegekkel megkezdődhetett a munka, azaz a kódolás és a kategóriák meghatározása. Egy ilyen kutatási módszernél, legfőképpen az általam választott kvalitatív tartalomelemzés esetében a kódolás nem előre meghatározott kategóriák szerint történik, hanem ezek a kategóriák az elemzés folyamatában alakulnak ki. Csak olyan szavak, vagy mondatok jelentése volt kódolható, amelyek a szövegekben tényleg jelen vannak, biztosítva ezzel a kutatás nem részrehajló, és tiszta eredményét. Példának kedvéért ezeket a szavakat, vagy kész mondatokat hivatkozásként, szó szerinti idézésként a kódolásnál segítségképpen –, hogy az olvasó is értse – beszúrtam, így megismerhetjük a kódolásból adódó valódi jelentést.

Kódolás során a nyers szövegeadatokat nagyobb egységekbe soroltam, és így lehetővé tettem a tartalom valóban lényeges elemeinek a leírását, valamint az összefüggéseinek a megragadását. Ezeknek a kategóriáknak tükrözniük kellett a kutatás célját, a kutatásom problémáját, azaz pontosan meg kellett határoznom azokat a változókat, amelyekkel foglalkozom, körül kellett

írnom, hogy melyek lehetnek azok az ismérvek, amelyek eldöntik, hogy egy konkrét tartalmi adat az adott kategóriához tartozik-e. A szövegeknek minden fontos elemét el kell tudni helyezni valamely kategóriában, viszont egynél több kategóriához egyetlen adat sem sorolható, ez biztosítja azt, hogy a kizáróság elve érvényesüljön. Azaz, hogy egy elem, csak egy kategóriába tartozhasson.

Amikor végrehajtottam a kódolást, és a kategorizálást, következhetett az elemzés. A szövegek elemzése során a relatív gyakorisági kutatást választottam, amelynek során azt vizsgáltam, hogy mennyi a szavaknak a szövegben való előfordulási aránya. Amennyiben százalékos arányban kívántam megkapni az eredményt, úgy az adat előfordulási számát elosztottam az adathalmazban szereplő elemek számával. A tényleges tartalomelemzés elmélet során a kódolási tematika főképp kódokra, kódcsoporthoz, majd kódokra osztandó. Tekintettel arra, hogy a kutatási területen szereplő kérdéskörre a legalacsonyabb szinten, azaz a kódolás szintjén is megkaphattam a választ, így szükségtelen volt a kutatást kiterjeszteni főképp, és kódcsoporthoz szintjeire is.

Az interjúelemzések során három kódot különböztettem meg:

- migrációs tényezők,
- kényszer-fenyegetés,
- segítségnyújtás.

A migrációs tényezők kód a tanulmány során részletezett migrációt kiváltó okokat jelölte, illetőleg az ahhoz kapcsolódó környezeti elemeket. A kényszer-fenyegetés kód az emberkereskedelem deliktum törvényi tényállásának elemeivel szoros kapcsolatban álló elkövetési módot jelezte, amely során a non-verbális, verbális és fizikai agresszió eszközeit vizsgáltam. A segítségnyújtás kód létrehozásakor figyelembe vettem annak lehetőségét, hogy az emberkereskedelemmel szoros összefüggésben álló prostitúciós bűncselekmények migrációval érintett áldozatainak ki nyújt segítséget, illetőleg valóban reális esély van-e arra, hogy egy idegen országban a kellő segítségnyújtást megkaphassák.

Kutatási eredmények

A kutatás során első körben azt kellett tisztáznom, hogy a meginterjúvult személyek közül hány személy származott más nációból, illetőleg a migráns fogalma alá esik-e. Ennek

megállapítására gyakorisági táblázatot készítettem, életkor, nem és származási ország, azaz állampolgárság tekintetében.³⁴

Származási ország	Állampolgárság	Nem	Életkor
Ukrajna	ukrán	nő	26
Románia	román	nő	22
Románia	román	nő	24
Ukrajna	ukrán	nő	32
Ukrajna	ukrán	nő	25
Magyarország	magyar	nő	19
Ukrajna	ukrán	nő	20
Magyarország	magyar	nő	21
Ausztria	osztrák	nő	28
Románia	román	nő	26

2.számú táblázat: A tartalomelemzés során kapott eredmények vizuális ábrázolása. Készítette: Kovács István r. főhadnagy. Forrás: Saját kutatási eredmények

A meginterjúvolt személyek tekintetében 2 fő magyar, 3 fő román, 4 fő ukrán és 1 fő osztrák állampolgárságú volt. Százalékos megosztásban 20% magyar, 30% román, 40% ukrán és 10% osztrák volt az állampolgársági megosztottság a meginterjúvoltak körében. Határ menti kis településekről származtak, így a magyar nyelvet jól ismerték, társalgási szinten kommunikációra képesek voltak. A tartalomelemzés segítségével kigyűjtöttem azokat a kódolásra alkalmas mondatokat, amelyek alapjául szolgáltak a gyakorisági táblázat adatai megszerkesztésének:

„Ukrajnából származom, onnan jöttem Kelet-Magyarországra, Nyíregyháza környékére”

„17 évesen jöttem el otthonról, vidéken egy kis faluból jöttem Ukrajnából.”

„Ügynökségen keresztül, én mondtam az elején, hogy szex-szel nem foglalkozom, ezért is mondták, hogy ne menjek Olaszországba, mert ott biztos, hogy kell. Akkor akartak kicsalni Szardíniára. Így a csávónak mondtam, hogy szeretnék Ausztriába menni, de mondta, hogy az

³⁴ 2.számú táblázat: A tartalomelemzés során kapott eredmények vizuális ábrázolása Készítette: Kovács István r. főhadnagy. Forrás: Saját kutatási eredmények

most nem jó, inkább legyen Svájc. Ez egy kemény, jól felépített hálózat. Külön van a kupi és külön a táncos hely.”

„Körülbelül egy 5 év történt, az akkori párom is ukrán származású volt, ahogy én is.”

„Barátnőmön keresztül mentem ki Münchenbe, ő el is mondta, hogy mit kell csinálni, tudtam róla.”

„Több lány is van kint, több ezer magyar, ukrán, román és más nációjú lány van kint.”

„Barcelonában voltam például, de Madridban is, sok-sok egzotikus helyen. Ott nagyon megy ez az egész. Sok román lány volt ott, ukrán, magyarok is.”

A gyakorisági táblázat alapján megállapítást nyert, hogy a tíz meginterjúvolt személy tekintetében 8 személy idegen állampolgárságú, mindösszesen kettő személy volt magyar. Mivel kutatási témám a migrációra irányult, így a további kódolások, annak tartalomelemzés megközelítéssel kigyűjtött adatai a 8 különböző állampolgárságú lány tekintetében voltak mérhetőek és szerkeszthetőek.

A migrációs tényezők kód megalkotásakor a nyolc személy vonatkozásában mind a nyolc személy beszélt valamilyen migrációt kiváltó tényezőről, okról, a saját élettörténetén keresztül. Nagyon gyakori okok voltak az alul iskolázottság, a szegénység, a munkanélküliség, a bántalmazás, a nehéz gyermekkor is. A migrációs kód azt tükrözte, hogy nevezett személyek nem Magyarország állampolgárai, a korábban taglalt migrációt kiváltó indokok valamelyikének áldozatai.

A kód összességében 100%-os százalékos mutatóval rendelkezik, így vizsgálatom során bizonyítottam, hogy az emberkereskedelemmel összefüggésben álló prostitúció migrációval érintett áldozatai – a meginterjúvolt személyek tekintetében – nagyobb arányban vannak jelen, mint magyar állampolgárságú társaik. A kód értéke viszont nem szignifikáns értékű, tekintettel arra, hogy a meginterjúvolt személyek száma kevés a McNemar próba elvégzéséhez. A kódot az alábbi tényezők alkották:

„Egész rossz, családi körülmények között nőttem fel, így jöttem fel Magyarországra, Pestre, ahol elkezdtem a vendéglátásban dolgozni, de nem fizettek ki, kétségbe estünk, mert haza egyikőnk se akart menni Ukrajnába, így találtunk egy ilyen lehetőséget újságon keresztül.”

„Apukám molesztált, anyukámat és engem is vert, anyukám 10 éves koromban meghalt, nehéz háttérkörülményeim voltak. Alkoholizált, az iskolát folytatni nem tudtam, mert nem fizette, mindenünket elitta. Gimnáziumi végzettségem nincs, általános iskolám van.”

„A testemből éljek, ez volt a cél, hiszen dolgozni nem tudtam volna, munkát nem kaptam volna, ilyen iskolai végzettség mellett mivel tudtam volna foglalkozni?! Hirtelen kellett sok pénz, és ezzel jól lehet keresni.”

„5 éve csinálom, a szüleim meghaltak 2 éve, ott maradtam a beteg nagyszüleimmel, kellett a pénz. Pénzhiányom volt és felkerestem egy osztálytársamat, aki korábban már be akart szervezni, el akart vinni kurvának.”

„Anyai vonalon érkezett a dolog hozzánk, nem igazán adatott meg nekünk, hogy jómódú családban éljünk, illetőleg édesapám alkoholista volt, később ebbe halt bele, így megalázó módon ezt kellett vállalnom.”

„Külföldre a srác keresett a weboldalára fotózáshoz alanyt, olyan fotók voltak, amik erotikus tartalmúak, sokáig húztuk a dolgot, de aztán jött a webkamerapornó.”

„16 éves voltam, akkor volt az első fotózás, kellett a pénz, szegénység és munkanélküliség van otthon nagyon. Romániában.”

„Közrejátszhatott az, hogy nem volt túl jó a szüleim kapcsolata, apukámtól félttem, ivott, anyukám ezért idegromcs volt, nem tudott velünk, kiemelkedően törődni, az iskolával sem foglalkoztam úgy, ahogy kellett volna, és ez az agresszivitás, amit láttam otthon, azt a személyiséget én átvettem, így kicsaptak a suliból, és átkeveredtem egy alacsony színvonalúra, amelynek során belesodródtam a prostitúcióba.”

„Átjötteünk Magyarországra, ahol volt egy munkalehetőség, hogy tudnék gogo táncosként dolgozni. Egyszer csak viszont előhozakodott egy olyan történettel, hogy meg tudnánk duplázni a pénzt, ha a helyszínen ott a kuncsaftokkal a táncon kívül le is fekszem.”

A kényszer-fenyegetés kód megalkotásakor azt vettem figyelembe, hogy valóban áldozatok-e az interjúalanyok. A választás önkéntes alapok, vagy kényszerítés és fenyegetés révén valósult meg. A fenti kód meglepte nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az emberkereskedelem megvalósulhasson. Az elkövetőnek az egyenes szándékú tudatállapot mellett, az elkövetés módját is használnia kell, hogy a deliktum megvalósulhasson. A kényszer és fenyegetés együttesen és külön-külön is értelmezhető, non-verbális és verbális formában egyaránt.

A kód kizárólag akkor érvényesíthető, ha az a tudatállapot megtörésére abszolút alkalmas, így az elkövető az áldozattal azt teszi, ami az ő akaratának megfelel. A kód vizsgálata során 80%-os egyezőséget sikerült megállapítanom, 6 embernél jelent meg az erőszak és fenyegetés kódja. A többi alanynál önkéntesség alapján történt a prostitúciós tevékenység választása. A kutatás során szintén bizonyítottam, hogy az emberkereskedelem elkövetői a meginterjúvált személyek tekintetében alkalmazzák a szükséges mértékű és minőségű erőszakot akaratuk érvényesítéséhez. A kód értéke viszont nem szignifikáns értékű, tekintettel arra, hogy a meginterjúvált személyek száma kevés a McNemar próba elvégzéséhez. A kódot az alábbi tényezők alkották:

„A strici terrorizál, fenyeget, erőszaktól sem riad vissza, ezt nem is gondoltam az elején, azonban, mikor tudatosult bennem, teljes mértékben világossá vált, hogy ez így működik. Volt egy lány, aki nem akart beszállni a történetbe, őt teljesen össze-vissza verték és nyolc napon túl gyógyuló sérülésekkel kórházba is került.”

„Két hét után rám talált egy strici, odajött és közölte, hogy ez az ő területe és mit képzelek, hogy ott dolgozok. Felajánlotta, hogy, ha hozzá szegődök, akkor megvéd, viszont le kell adnom a 60%-át. Nagyon sok feltétele volt, megszabta az összeget, mennyi kuncsaftot kell fogadni, hová kell kiállni, és, ha nem teljesítem akkor súlyos verések voltak.”

„Bezárnak egy szobába, telenyomnak anyaggal, ha nem teljesítem a napi limitet, akkor megvernek, bedrogoznak, és így jönnek a kuncsaftok és ez így megy csak megy, megy...”

„Anyám barátja a strici, az egészet le kell adni. Ami éppen kell azt megveszi. Az erőszak attól függ, hogy mennyit és hogy kell teljesítenem. Ha nem teljesítem jön a verés.”

„Attól függ, hogy mennyien vannak a lányok, vagy mennyire védik egymást. Hozni kell a pénzt, ha nem akkor jön az erőszak.”

„Voltak agresszív megnyilvánulásai neki is, megvert, de érzelmileg függtem tőle, szerettem is, de inkább ő volt a menekülési útvonalam, valakihez tartoztam, így eltűrtem.,,

„Van, aki megszökik, de aztán a strici megtalálja, jön a retorzió, de még így is megpróbálják a lányok. Megerőszakolás az van.”

„Többször megvert, nagyon-nagyon megvert, aztán megfenyegetett, elvette a személyimet, az irataimat, aztán ugye én sem tudtam mit csinálni, fel akartam jelenteni Sanyit, de hát mindezek után, amire kényszerített, de a végén már annyira megvert, hogy a kórházban kötöttem ki és ott sikerült feljelentenem már csak.”

A segítségnyújtás kód során azt vizsgáltam, hogy külföldön – a saját szülőhazától távol – van-e reális esély arra, hogy a prostitúcióval érintett migránsok megfelelő áldozatvédelmi segítséget kaphassanak, illetőleg igénybe veszik-e ezt a szolgáltatást. Itt a szociális munkások, az áldozatvédelemmel kapcsolatos intézmények szerepeltek. A kód vizsgálata során megállapítottam, hogy a nyolc személy tekintetében az áldozatvédelmi kód 5 személy vonatkozásában megjelent, amely kódok negatív tartalmúak voltak. Az áldozatok nem számíthatnak az idegen ország áldozatvédelmi intézményeire. A kód értéke viszont nem szignifikáns értékű, tekintettel arra, hogy a meginterjúvolt személyek száma kevés a McNemar próba elvégzéséhez. A kódot az alábbi tényezők alkották:

„Az a probléma, hogy, ha meghallják, hogy mivel foglalkozom, vagyis, hogy mivel foglalkozunk, senki nem foglalkozik velünk, senki nem segít, senkire nem számíthatunk. Inkább mindenki meghátrál, nehogy problémája legyen a történetből, nem akar belekeveredni. Elégé naiv voltam, azt hittem, hogy munkát ajánlanak a prostituáltaknak, azonban nem voltak ilyen ajánlataik, levegőbe beszéltek csak. A védelem, amit ajánlottak, az nem lett volna olyan erős, sokkal erősebb volt a striciktől való félelem.”

„Kijönnek, tátják a szájukat, nem tudnak mit csinálni. A szociális munkások se jönnek ki, arra nem jönnek ki, ha gyermeket bántalmaznak, akkor én kurvaként mire számíthatok?”

„Folyamatosan csesztetnek, változtatni kell a helyünket, semmi segítséget nem kapunk.”

„Ördögi kör, olyan, mint a börtön. Nem tudunk helyt állni, főleg segítség nélkül.”

A kódok megalkotásával, valamint az interjúk elemzésével hipotézisemet alátámasztottam, a szervezett bűnözés, a migráció és az emberkereskedelem szoros összefüggésben áll egymással, azok egy összefüggő, jól felépített rendszerben egymást kiegészítve valósulnak meg. A szervezett bűnözői hálózatok a migrációt előidéző tényezők kihasználásával a jobb élet reményének megcsillogtatásával szervezik be a lányokat, akiknek lehetőségük sincs kiszabadulni ebből a körből, hiszen külföldön az áldozatvédelmi intézmények segítségét sem kapják meg. Helyzetük így kilátástalan, kényszerített.

Megoldási alternatívák, javaslatok

Nézetem szerint megoldást kizárólag magasabb fórumokon lehet találni, a jogalkotás és jogharmonizáció eszközeinek felhasználásával. A migrációval összefüggésben álló adott ország, így Magyarország nemzeti biztonsági stratégiáját meghatározó keretdokumentum felülvizsgálatára és korszerűsítésére van szükség. A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiáján alapuló migrációs stratégiája a népmozgási folyamatok helyzetelemzését követően, azok jellemző irányainak, kiváltó okainak azonosítása alapján, hazánk nemzeti érdekeinek, értékeinek, céljainak markáns megfogalmazásával átfogóan meghatározza a belépési, befogadási, integrációs és visszatérési politika cselekvési nyomvonalát, a kitűzött célok, megvalósításához szükséges eszközrendszert. A migrációs stratégia ezzel együtt egy olyan időszakos felülvizsgálatra szoruló dokumentum, amely választ ad az összetett migrációs jelenségből adódó, Magyarországot érintő kihívásokra. Meghatározza a migráció pozitív és negatív hatásaiból adódó feladatokat, lehetőséget teremtve a nemzetgazdasági, demográfiai, társadalmi előnyök kihasználására.

A migrációs stratégia határozott választ ad a migráció illegális elemeivel összefonódó nemzet- és belbiztonsági kockázatokra, és világosan megjeleníti a migráció várható társadalmi, szociális és költségvetési hatásait, kihangsúlyozza a méltányos elbánás biztosításának

követelményét, a migráció emberi jogi vonatkozásait. A Magyarország az Európai Unió tagjaként aktívan részt kíván venni az Európai Unió migrációs politikájának kidolgozásában, alakításában. Erre való tekintettel, az Európai Unió törekvéseivel összhangban kell megalkotni a nemzeti migrációs stratégiát, mert az abban foglalt célok évtizedekre meghatározhatják Magyarország Európán belüli pozícióját, a magyarországi adottságokat és érdekeket figyelembe véve fenntartható fejlődést eredményezhetnek nemzetgazdasági, társadalmi és demográfiai szinten.

Kimutatható, hogy a hazai munkaerő-kínálat sem mennyiségében, sem minőségében nem tudja majd kielégíteni a hazai munkaerő-keresletet, ezért a harmadik országok állampolgáraival szembeni korábbi szelektív, korlátozó intézkedések fokozatos lebontása, nyitottabb, liberalizáltabb munkaerő-piaci politika kialakítása válik szükségessé a versenyképesség megőrzése, a fenntartható fejlődés biztosítása érdekében, különösen a képzett szakmunkásokra, szolgáltatásban dolgozókra vonatkozó befektetői, foglalkoztatási igények rugalmas kielégítésére figyelemmel.

Ezzel összefüggésben hatékony intézményrendszert kell kialakítani a hazánkban huzamos ideig tartózkodni, illetve letelepedni szándékozók társadalmi integrációja céljából. Jellege miatt a nemzeti biztonsági stratégián alapuló migrációs stratégia elfogadásával átláthatóvá válnak az egyes tárcákat érintő célok, feladatok. Tekintettel arra, hogy a migrációs stratégia végrehajtásából adódó feladatok nem szűkíthetők le egyetlen tárca kompetenciájára, a stratégia elfogadásával minden ágazati és funkcionális szervnél biztosíthatóak, hogy a nemzetközi vándorlást érintő felelősségük szabályozott, egymáshoz illeszkedő, koherens rendszert alkosson, amelyben az egyes tárcák a maguk szakterületén önállóan, összehangoltan végezzék feladataikat.³⁵ Megjegyezni kívánom, hogy e megállapítás egy évtized távlatából is aktuálisnak tekintendő.

A fentiek eredményeképpen megvalósulhat a migráció negatív folyamatainak lassítása, és kezelésének lehetősége. Az áldozati körkép vonatkozásában tanulmányaim és kutató munkám egyik eredménye lehetne, ha ezeket a lehetőségeket, és az arra irányuló akaratot fuzionálhatnánk, külön jogszabály határozná meg, és adna keretet az áldozatok segítésére, valamint helyi szinten történő intézkedések fogantatására is.

³⁵ 2004. évi XXIX. törvény - az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról -

Országos szinten láthatjuk, hogy mennyi az ilyen bűncselekményekkel kapcsolatos regisztrált esetszám. Helyi szinten a megvalósulási arány lényegesen magasabb, azonban az információáramlás, és a segítségnyújtás elenyésző.

Szeretném, ha kutatómunkám hozzájárulhatna ahhoz, hogy az áldozatok a megfelelő tájékoztatást megkapják. Fontos lenne, hogy ilyen munkakörben dolgozó referens intézkedéseket fogantosszon, együttműködést folytathasson az ezzel a feladattal megbízott, civil szervezetekkel annak érdekében, hogy csökkenthessük, és meg is szüntethessük az ilyen bűncselekményekből profitáló bűnözők tevékenységét, és az áldozatokat megfelelő segítségnyújtásban részesíthessünk hazai és nemzetközi szinten egyaránt.

Olyan modell és szerv megalkotására van szükség, amely a viktimológia szemléletén alapul, elfogadja azon nézeteket, hogy a prostituáltak áldozatok, megfelelő munkakörnyezetet és szabályozást biztosít számukra és a büntetőjog eszköztársán keresztül garantálja a megfelelő védelem érvényesítését és érvényesülését. Mindamelltt tiszteletben tartja a társadalmi normák elvárásait és szabályait, ami a közegészségügyre és a közrendvédelemre rosszalló hatást nem gyakorol. Az áldozati megközelítésre azért van szükség, hiszen, ha legalizáljuk a prostitúciót, ha nem - illegalitásba marad -, a lányok akkor is kiszolgáltatottak lesznek és a legkülönbébb kínzásoknak, embertelen megaláztatások objektív veszélyeinek vannak kitéve.

A bűncselekményeket megszüntetni nem tudjuk, azonban egy jól felépített, gördülékeny és összpontosított intézkedésterákkal, stratégiával törekedhetünk arra, hogy a bűncselekmények számát csökkenthessük, a bűnelkövetőket elfoghassuk és majd - a megfelelő szervén keresztül - a megfelelő szankcióban részesíthessük. Éppen ezért biztosítani kell egy olyan eszköztársat, amely során visszakövethető az a személy – kliens -, aki az erőszakot elkövette, hogy az arra a célra rendszeresített szerv a megfelelő intézkedést meg tudja tenni.

A további szabályozásnak ki kell terjednie arra, hogy a prostituáltakon élősködőket, futtató, strici, közvetítő a büntetőjog eszköztársán keresztül üldöztetni és szankcionálni kell. Aki mászt fenyeget, vagy ilyen munkavégzésre kényszerít bűncselekményt követ el, így szükséges az ellene való fellépés és büntetés.

Arra, hogy az új modell minden feltétele teljesüljön létre kell hozni egy olyan szervezetet, amely hatósági, egészségügyi és más jogosítványokkal rendelkezik, felügyeletet, kontrollt tud ellátni az igénybe vevők és a szolgáltatást nyújtók között. Így munkaviszonyként az adó és

járadékok befizetésének, a megfelelő szintű szabályozásnak és szankcionálásnak és a regisztrációnak, a nyilvántartások vezetésének rendje is megoldottá válhatna. Nézetemben, és kutatásom alapján a prostitúció szabályozásának a legmegfelelőbb modellje ezen kritériumoknak kötelezően meg kell, hogy feleljen, csak így lehet alkalmas arra, hogy a jelenség szabályos keretek között, a nemzetközi joggal összhangban működhessen és garantálhassa a jogok érvényesülését és a köteleességek érvényesíthetőségét.

Felhasznált irodalom:

Jogszabályok:

- Európai Bizottság - COM (2001) 536, 2001. szeptember - Compensation to crime victims
- Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (elfogadva és kihirdetve az ENSZ Közgyűlésének 217 A (III) határozata alapján, 1948. december 10-én)
- Maastrichti szerződés, vagy más néven: Szerződés az Európai Unióról 1992. február 7-én
- Az Amszterdami Szerződés az európai integráció alapvető szerződéseinek egyike, amit 1997. október 2-án írtak alá
- 2004. évi XXIX. törvény - az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról –
- 2007. évi I. törvény - a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról -
- 2007. évi II. törvény - a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról -
- 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum
- UNCHR:AsylumTrends 2009-2011, ProvisionalstatisticalfiguresforCentral Europe - Bulgaria, CzechRepublic, Hungary, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia -, United NationsHighCommissionerforRefugees, RegionalRepresentationforCentral Europe, Budapest, 2012, 1-2. old.

Internetes hivatkozások:

- <http://ah.gov.hu/html/idegenrendeszeti.html> (letöltés ideje:2015.03.13.)
- http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf (letöltés ideje:2015.03.13.)

Szakirodalom:

- Dalnoki Zsolt: A nemzetközi illegális migráció katasztrófavédelmi/polgári védelmi aspektusai, Pécsi Tudományos Közlemények, Tanulmányok a rendészeti kutatások a rendvédelem fejlesztése című tudományos konferenciáról, XII. kötet, 2011, 349. old.
- Farkas Péter (2009) A „fejlesztés-gazdaságtan” előretörése. In: Magyarország globális környezete 2020-ig. Háttér tanulmányok a magyar külstratégiához, Szerk.: Farkas Péter és Fóti Gábor. MTA Világgazdasági Kutatóintézet és CEU Center for EU Enlargement Studies (236-250. o.)
- Gazdag Ferenc – Tóth Péter - A biztonság fogalmának határaitól, 2008/1. szám, 3. oldal, ISSN 1789-5286
- Glatz Ferenc: Migráció a kibővített Európai Unióban. – p. 400-407. Hadtudományi Szemle, Budapest, 2010., 3. évfolyam 4. szám, ISSN 2060-0437
- Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina – A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei, Doktori PhD értekezés, 2010., Budapest
- Koller Inez – Migrációs trendek Európában, Publikon Kiadó, Pécs, ISSN: 1788 6422 Kovács István r. főhadnagy - Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesülése, illetve azok megghiúsulása, csorbulása hazánkban, Műszaki Katonai Közlöny - XXIV. évfolyam, 2014. 1. szám, ISSN: 1219-4166
- Krugman, P. [2007]: Ki volt Milton Friedman? Buksz, 19. évf. 1. sz. 81–88. o. (Eredeti megjelenés: The New York Review of Books, Vol. 54. No. 2.) valamint Tudományos tájékoztató - Közgazdasági Szemle, LIX. évf., 2012. december (1356–1361. o.), Milton Friedman és a monetarizmus évszázada: Csak a pénz számít? Konferencia és virtuális kiállítás, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2012. november 20, HU-ISSN 0023-4346

- Központi Statisztikai Hivatal - Statisztikai tájékoztató, Budapest, 2013/2, 2013. szeptember 10-én megtartott üléséről, ISBN 978-963-235-442-2 László János - A mai pszichológia emberképe, Budapest, Magyar Tudomány, 2005/11, ISSN 0025-0325
- Lukács Éva – Király Miklós – Migrációs és Európai Unió, Budapest, Családügyi Minisztérium, 2001, pp. 19-20.
- Mátyás Szabolcs: A Debreceni rendőrkapitányság kriminálgeográfiai elemzése, PhD értekezés, Természettudományi Doktori Iskola, Debrecen, 2011, 6. old.
- Póczik Szilveszter - Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok In: Tarrósy I. – Glied V. – Keserű D. (szerk.): Új népvándorlás – migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó, Pécs, 2011, 35–51. o, ISSN: 1788 6422

Ritecz György: Külső Határok Alap projektjeinek hatékonysága³⁶

A globalizálódó világ egyik biztonsági kockázatokat magában hordozó jelensége a migráció. Kérdés, hogy a migrációra megfelelő válaszokat adunk-e, illetve a rendészeti gyakorlat, a fejlesztések valóban az eredményesség, a hatékonyság növekedését hozzák magukkal, valamint hogy ezek kimutathatók-e?

Hivatalosan tavaly évvégén zárult le az Európai Unió hét éves pénzügyi periódusa³⁷, melynek keretében a tagállamok a migráció kezeléséhez az ún. Szolidaritási Alapokat³⁸ is felhasználhatták. Úgy vélem ez megfelelő alkalmat nyújt ahhoz, hogy ezen pénzügyi források felhasználását megvizsgáljuk és megállapítsuk milyen fejlődés, hatékonyság javulás érzékelhető ezen a területen. Az is megkönnyítheti a helyzetünket, hogy az EU forrás felhasználását szabályozó szigorú előírások, meghatározzák, hogy a projektek eredményét, hatékonyságát számszerűsíteni, de legalábbis egyértelműen értelmezhető „indikátorokkal” kell kimutatni.

Mint tudjuk a Szolidaritási Alapok négy alapról áll, úgymint Menekültügyi-, Integrációs-, Visszatérési, és Külsőhatárok Alap. Tekintettel a határőr voltomra, illetve, arra hogy a határrendészeti helyzetképek havi részletezettséggel is elérhetők, ezért a Külsőhatárok Alap (KHA), pontosabban annak azon programjainak vizsgálatára szorítkozom, amelyek indikátoraiban a kedvezményezett vállalt statisztikailag is kimutatható eredményt.³⁹

A részletek előtt szükségesnek vélek néhány alap információt közreadni. A KHA, mint a legtöbb európai uniós program több éves lefutású. Például a KHA 2007 évi programok azt

³⁶ Jelen mű a szerző 2014. június 25-én, Pécsen a „BIZTONSÁGI KOCKÁZATOK – RENDÉSZETI VÁLASZOK” című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott „Migrációs kockázatokra Külső Határok Alap támogatásával adott válaszok hatékonysága” című előadásának részletes és adatokkal alátámasztott kifejtése.

³⁷ 2007-2013

³⁸ Szolidaritási Alapok weblapja: <http://solidalapok.hu>

³⁹ Lásd Solidalapok honlap, vagy például az European Commission Directorate-General Justice, Freedom and Security – SOLID/2007/27 – Committee General programme Solidarity and Management of Migration Flows meeting 20 September 2007.

jelentik, hogy a forrás 2007. január 01-től⁴⁰ állt rendelkezésre és legkésőbb három év múlva – vagyis 2009. december 31-én – le kellett zárulni a programnak és a forrás eddig volt felhasználható. Azt hiszem értelemszerű, hogy a KHA ún. „zárt alapként” működik – vagyis a forrásokra nem pályázhat bárki –, ugyanis a program végrehajtásához kapcsolódó feladatok végrehajtására csak bizonyos hatóságoknak, szervezeteknek van jogosultsága, vagyis feladat és jogköre. Az IBM (Integrált Border Management) „szűrői”, feladati kapcsán a KHA kedvezményezettjei a Külügyminisztérium (KÜM), Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEK KH), Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) Vám- és Pénzügyőrség (VPOP, későbbiekben a NAV), Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ), és végül, de nem utolsó sorban a rendőrség.

A KHA keretén belül öt célkitűzésre (prioritásra)⁴¹ lehetett pályázni, leegyszerűsítve:

- I. határforgalom ellenőrzés fejlesztése;
- II. határőrizet támogatása;
- III. vízum kérdések;
- IV. informatikai fejlesztések;
- V. képzések.

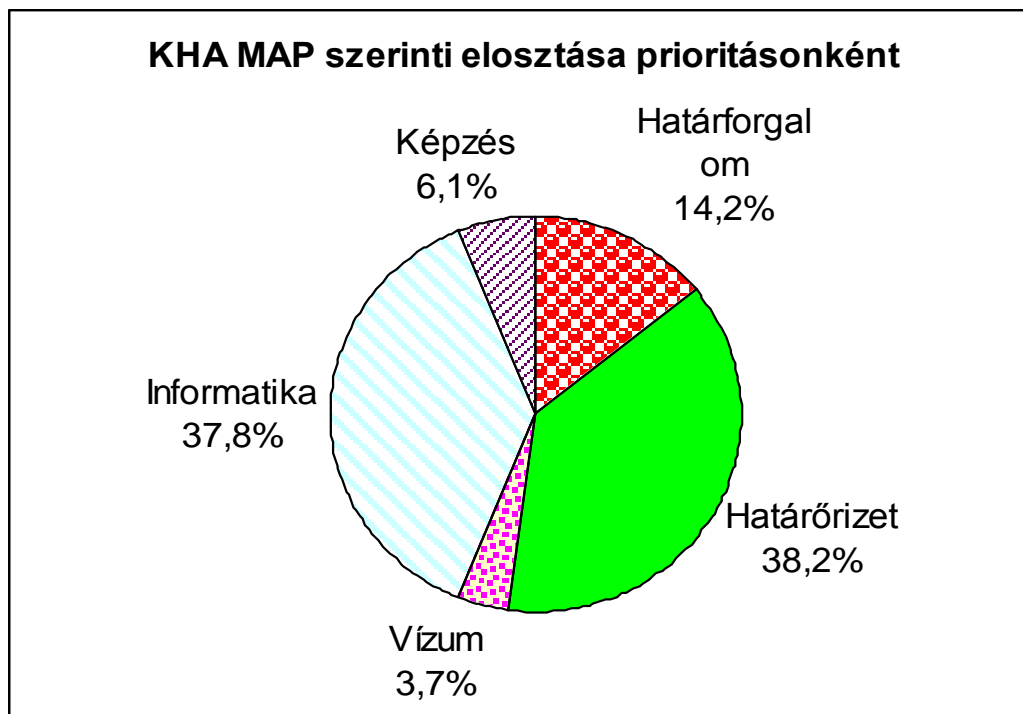
A projektek költségének a 75%-át állta (állja) az EU, így a maradék 25 %-ot a kedvezményezett, illetve a (hazai) központi költségvetésnek kell állnia.⁴² Összességében a hét

⁴⁰ Természetesen a kivétel itt is erősíti a szabályt, ugyanis – ahogy az bürokratikus rendszerekben szokás – késés mutatkozott és magáról arról, hogy az alap létrejön (574/2007 EK határozat), csak 2007 májusában született meg a döntés, majd arról, hogy egy-egy tagállam mennyi forrást használhat fel csak 2007 évvégén döntöttek. Majd meg kellett hozni a források „lehívásának” szabályait, ennek megfelelően 2008. szeptemberében készült el hazánk hétéves programja a források felhasználására (Multi-Annual programme of The External Borders Fund for the period 2007-2013 – MAP). Majd végül a kedvezményezettek pályázhattak a forrásokra. Végül is gyakorlatilag a KHA 2007-es programok 2009 januárjában indulhattak el. A további éves projektekre két-két év felhasználási idő volt eredetileg tervezve, de mivel 2009 elején COM rájött, hogy ezt nem fogják tudni tartani, ezért kiterjesztette fél évvel az éves programok megvalósítására rendelkezésre álló időt. Így pl. a 2008-as projekteket már 2010.06.30-ig lehetett megvalósítani.

⁴¹ 2007/599/EK Európai Bizottság határozata (2007. augusztus 27.) az 574/2007/EK európai parlamenti és tanácsi határozatnak a 2007-től 2013-ig terjedő időszakra vonatkozó stratégiai iránymutatások elfogadása tekintetében történő végrehajtásáról.

⁴² A tárfinanszírozási részt a magyar költségvetés mindenesetben állta, így a kedvezményezettek gyakorlatilag 100%-os támogatásra pályázhattak.

(kilenc és fél) év során a KHA célkitűzéseinek eléréséhez 62,583 millió euró, vagyis a mostani árfolyamnak megfelelően, közel 19 milliárd Ft forrást használhattunk fel.⁴³

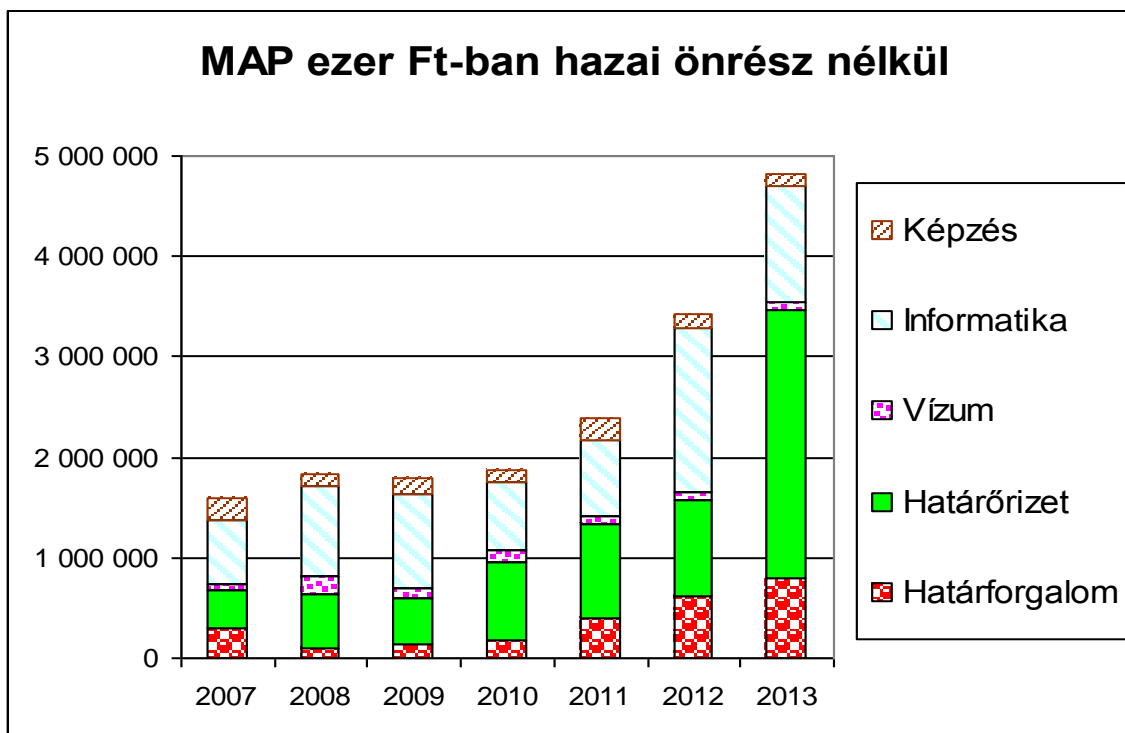

Természetesen az egyes prioritások, illetve kedvezményezettek nem egyforma arányban osztoztak a forrásokon, hanem a tényleges fejlesztési igények és a sikeres pályázatok függvényében.

Azt hiszem értelemszerű, hogy mivel a rendőrség határrendészeti helyzetképével kívánjuk összevetni az egyes fejlesztéseket, így alapvetően a rendőrség projektjei kerülnek górcső alá jelen tanulmányban, ezen belül is elsősorban azok, amelyek számszakilag meghatározható hatást tűztek maguk elé, illetve a rendelkezésre álló statisztikákkal ezek összevethetőek. Meg kell jegyezni, hogy még a KHA 2012-es projektek egy jó része is csak 2014 júniusában valósul meg (nem is beszélve a 2013-as projektekről) és a tanulmány adatgyűjtése 2014 januárjában lezárult, így alapvetően a KHA 2007-2011-es érintett projektjeit tudjuk megvizsgálni.

Pedig mint a számokból (grafikonból) is látható, hogy a 2012-2013-as év igen is jelentős súlyt képvisel az összes forrásból.

⁴³ A feltüntetett összegek (az egyes projektekhez kapcsolódó grafikonokban is) a Solidalapok.hu honlapon elérhető MAP, illetve a támogatott projektek listájából kigyűjtött adatok alapján álltak össze.

A hét éves projekt keretében összesen eddig megítélt 17,87 Mrd Ft forintnyi összegből a vizsgálat alá vett projektek összértéke 9,69 Mrd Ft, vagyis 48,7 %. Természetesen ez évenként eltérő arány mutat a 22 és 75 % között.

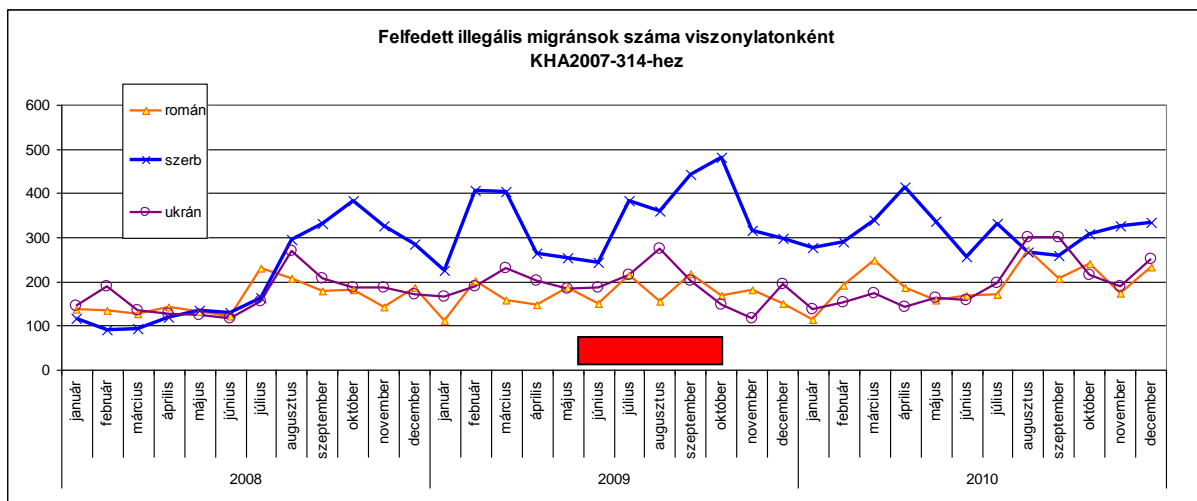
Mielőtt az egyes projektek adatait megnézzük meg kell említeni, hogy a kedvezményezettek nem voltak könnyű helyzetben, mivel ahhoz hogy a támogatást megkaphassák (a projekt támogatható legyen) dokumentumokkal alátámasztható lehetőleg numerikusan kimutatható hatást kellett meghatározniuk. Viszont tudjuk, hogy az IBM igen összetett rendszer és az egyes alrendszerek, elemek hatással vannak egymásra nem is beszélve a rendszeren kívül lévő elemekről (pl. nem tudjuk előre mikor, hol tör ki háború, polgárháború és indul meg migráció és az érinti-e és ha igen, milyen mértékben hazánkat). Ezzel együtt a kedvezményezettek átlagosan 5-10 %-os felfedés növekedés, vagy esetleg a visszatartó hatás kapcsán éppen a csökkenést prognosztizáltak egyes projektekhez.

A projektek általában a teljes külső (szárazföldi) határszakaszt érintik, de némely esetben csak bizonyos viszonylatokat, illetve nem egy esetben csak egyes kirendeltségeket. A publikus

határhelyzetképek⁴⁴ viszont csak viszonylati „szintig” bonthatók, így az összevetés nem minden esetben lehet tökéletes.

Nézzük a konkrétumokat. Előre is elnézést a sok ábráért,⁴⁵ de úgy gondolom egyfajta együtt gondolkodás így teremthető meg és ezáltal vizuálisan támaszthatom alá a leírtakat, s talán ezúton bizonyíthatóvá is válik néhány köztudott, eretnek felvetés, illetve a grafikonok segítségével maga az olvasó is elvégezheti egyes projektek statisztikai adatokkal való összevetését és nem lesz kénytelen a szerző által (látatlanban) tett kijelentéseit kontroll nélkül elfogadni.

KHA 2007

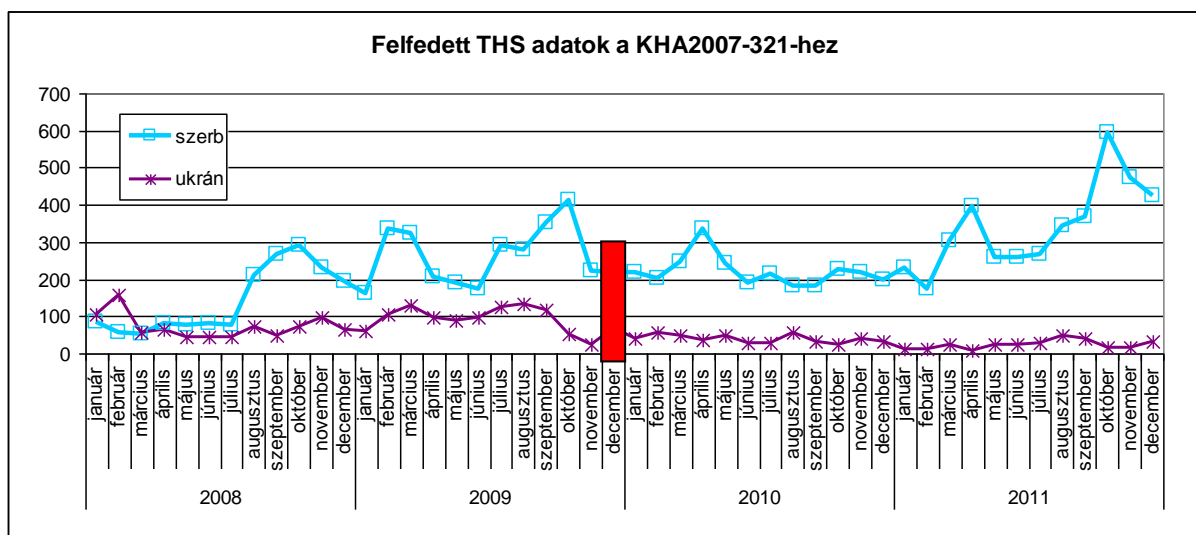
A KHA 2007 évi 314-es számú projekt, mely célja közös határrendészeti akciók végrehajtása a szomszédos országok társszerveivel 2009. május és 2009 októbere között zajlott és 49,6 m Ft került felhasználásra. Az előzetes prognóza szerint a három érintett viszonylatban 10-10 százalékkal növekedni fog a felfedett illegális migránsok száma. Az évszaktól eredő változások kiküszöbölése érdekében a teljes korábbi (2008) és a teljes következő évet (2010) is szemügyre vesszük (havi bontásban). Az ábra alapján elmondható, hogy a szerb viszonylatban látványos a növekedés az akciók időszakában – fekvő piros hasábbal jelzett időszak – (havi 243-ról 480-ra, vagyis duplázódás), míg a román viszonylatban 150-210 közötti felfedés szám nem igazán mutat növekedést, csak hullámzást. Az ukrán viszonylatban

⁴⁴ A tanulmányban a statisztikai adatok az ORFK havi határhelyzetképeiből, a szerző által jogsértésenként és viszonylatonként kigyűjtött adatok összerendezéséből erednek. Forrás: <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszet> - havonta letöltve.

⁴⁵ Főleg a szerkesztőtől.

a kezdeti növekedést (184-ről 274-re) jelentős visszaesés követ. Sőt ha megnézzük, az akciót követő időszakot azt láthatjuk a jövő (2010) nyár végi, román és ukránviszonylatú emelkedése ellenére egyfajta stagnálás érzékelhető. Szerb viszonylatban viszont mintha az akció múltával csökkenő tendencia látszódik kialakulni, mely lehet az akció eredménye is (akciót megtapasztalva, inkább nem jönnek erre), vagy egyszerűen visszatérünk a „normál kerékvágásba”. Summázva tehát a szerb viszonylatú adatok lehetővé tették, hogy a projekt által elvárt statisztikai mutatók teljesüljenek, de hosszabb távon ennek a projektnek a „haszna” egyenlőre nem kimutatható⁴⁶.

A KHA2007-321 stabil hőkamera rendszer kiépítését jelentette Barabás (urán viszonylat), illetve Tompa (szerb viszonylat) térségében. Ebben az esetben igen bevállalások voltak a rendőr kollégák, mivel ez első évben 15%-os felfedést növekedést terveztek, míg a visszatartó hatás eredményeként a használatot követő második évben már 30%-os csökkenést prognosztizáltak a felfedett tiltott határátlépések (THS) számában. Sajnos – mint már említettem – publikus kirendeltségszintű adatok nem állnak rendelkezésre, így csak a viszonylati adatok vonatkozásában tudjuk megnézni a változást. Ezen kamera rendszerek 2009 decemberétől kezdtek el működni, a két rendszer együttes költsége 333 millió Ft volt.

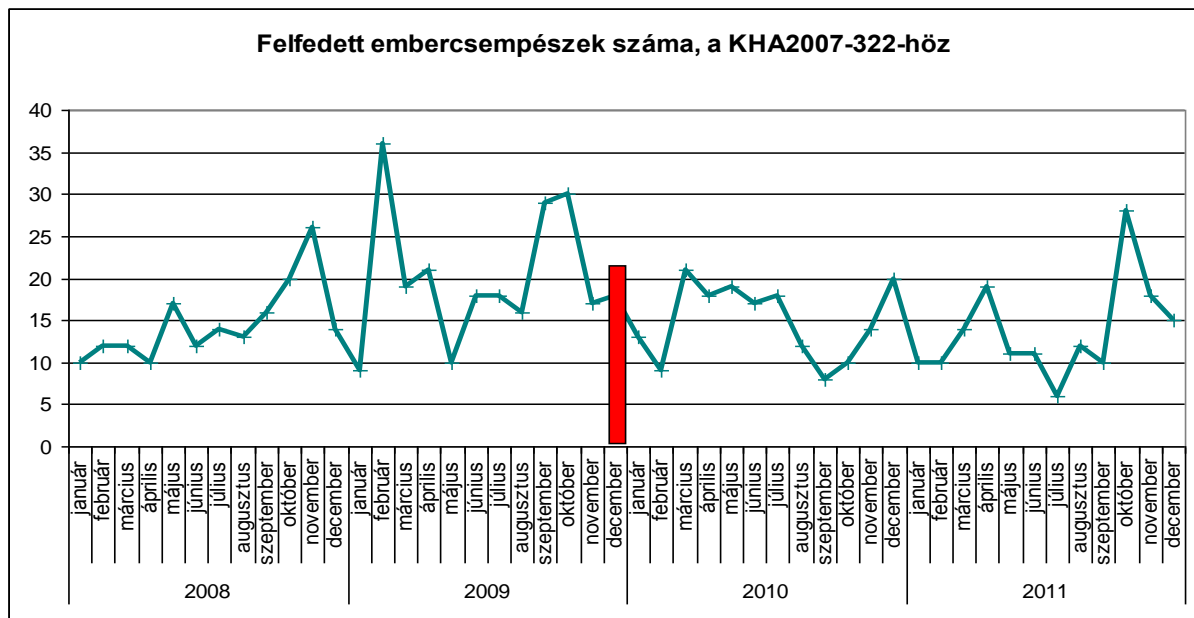

A grafikonon jól látható, hogy az ukrán viszonylatban a beruházás befejezését követően (piros oszlop) nem volt emelkedés, sőt enyhe csökkenés havi 50-60 THS felfedéstről 20-30-ra majd a második évben 10 alá csökkent a regisztrált felfedések száma. Szerb viszonylatban 2010

⁴⁶ Azért sem mivel a rendőrség figyelembe véve a visszatartó hatást 8 %-os csökkenést prognosztizált a következő évre, a tény adatok szerint a teljes évek vonatkozásában (8425-8479) inkább stagnálás mutatható ki.

tavaszn jelentkezett egy emelkedés, bár kérdéses, hogy ennek volt-e köze a Tompai stabil hőkamera üzembe állításához, mivel tudjuk, hogy a szerb viszonylatú mozgásokat igazán a Szegedi HRK (határrendészeti kirendeltség) adatai befolyásolják. Arról nem is beszélve, hogy 2011-ben (a jelzett 2. évben – tervezett 30%-os csökkenés) jelentős emelkedés mutatkozik. Mélyre ható következtetést azért még ne vonjunk le ebből.

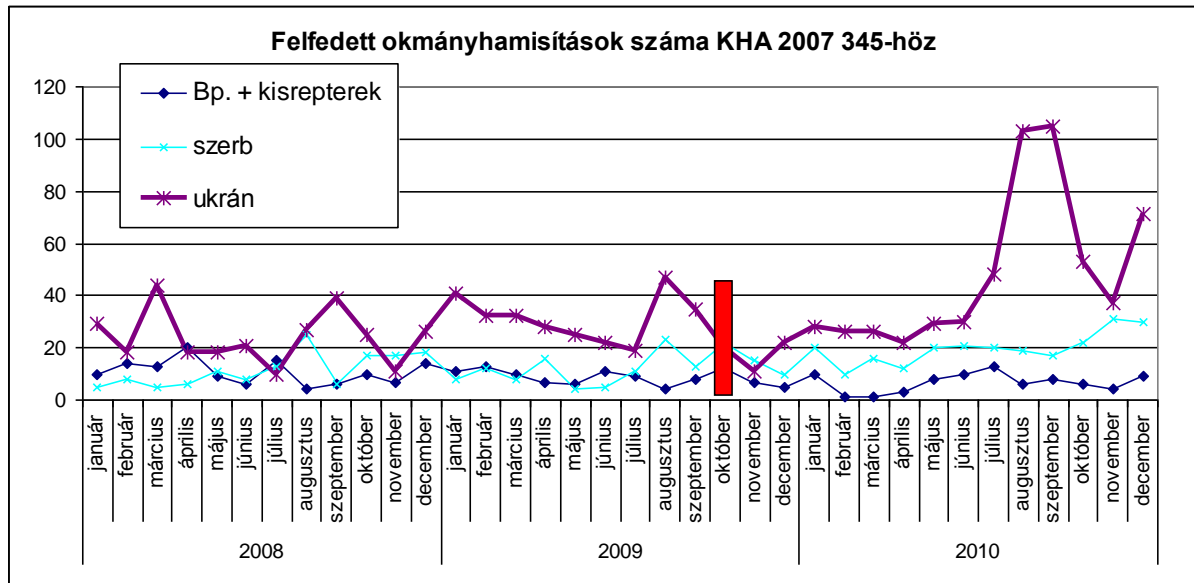
A következő projekt (KHA2007-322) az előbbinek mindössze tized értékét képviseli, legalábbis bekerülési értékben (33 m Ft) a NBSZ által üzemeltetett és a rendőrség határrendészeti feladatait, elsősorban az embercsempészet felderítését szolgáló eszközök beszerzéséről, használatáról szól. Az eszközöket a teljes szárazföldi külső határon alkalmazzák, így statisztikában ezt kell vizsgálnunk. 2009 decemberében kezdték alkalmazni ezen eszközöket, remények szerint 10%-al több embercsempész felfedés volt várható.

Azt hiszem egyértelműen vizuálisan is érzékelhető, hogy a fejlesztést követő évben, de még az azt követő évben (egy – 2011. október havi adat kivételével) is, nem növekvő a tendencia, hanem inkább csökkenés érzékelhető. A számok szerint 25%-os csökkenés realizálódott a felfedett embercsempészek számában.

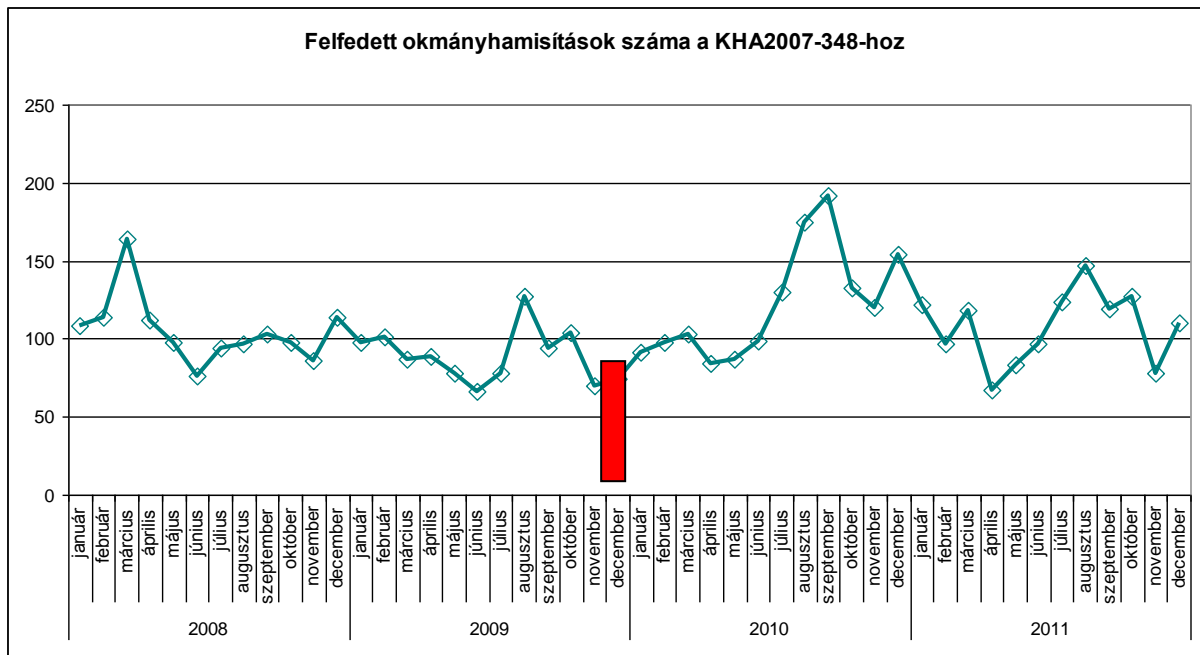
A KHA2007-345 sz. projekt keretében már elszakadunk az ún. zöldhatártól és a határforgalom ellenőrzés terepére megyünk, mert ezen projekt keretében biometrikus azonosításra alkalmas eszközök fejlesztése, beszerzése történt meg 2009 októberével bezárólag az előbbivel közel azonos nagyságrendben (30,9 m Ft). Ez viszont érintette a Ferihegyi (később Liszt Ferenc) repülőteret, Röske és Záhony közötti határátkelőhelyeket.

Meg kell jegyezni, hogy ebben az esetben a kedvezményezett nem is vállalkozott arra, hogy valamely jogsértés változásával igyekezzen a projekt hatékonyságát mérni. Logikusan viszont a felfedett okmányhamisítás jöhetne szóba, így ezt nézzük meg.

A rendelkezésre álló adatok alapján a budapesti (ferihegyi) és a kisrepülőtéri felfedések számában nemigen látható változás a projektet követően, míg a szerb viszonylatban szabályos enyhe emelkedés látható, bár ez már a projekt előtt elindult. Az ukrán viszonylatban is hosszabb távon az emelkedés kimutatható, bár ez inkább a 2010 nyár végi kiugró adatoknak köszönhető. Összességében itt is bevállalható lett volna a 10%-os emelkedés, főleg utólag a számok ismeretében, mivel 52%-os növekedés is bekövetkezett az értékelte időszakban az érintett három viszonylat adataiban összesen.

A következő projekt felelősei már jóval „merészebbek” voltak – 20%-os növekedést céloztak meg – az érintett felfedett okmányhamisítások számát tekintve. A KHA2007-348 sz. projekt keretében a NEKOR rendszer továbbfejlesztése és hálózati elemek beszerzése szerepelt. Ennek értéke is közel azonos az előbbiekével (31,9 m Ft), 2009 decemberében fejeződött be ezen fejlesztés, mely a teljes külső határt érintette.

Úgy tűnik ez a projekt egyértelműen sikeresnek tekinthető, mivel a fejlesztési projekt lezárása, vagyis a használat tényleges megkezdése után egyből szép emelkedő tendencia mutatható ki, mely 2010 szeptemberében el is éri a csúcst (192 felfedés) és ahogy logikusan várható is megindul a visszatartó (elterelő) hatás, vagyis a havi felfedések száma csökkenni kezdett. A numerikus értékek is igazolják, hogy a szakértők jól számolták és nem vállalták túl magukat, mert ténylegesen 37,5%-al több felfedést tudtak realizálni a fejlesztést követő évben.

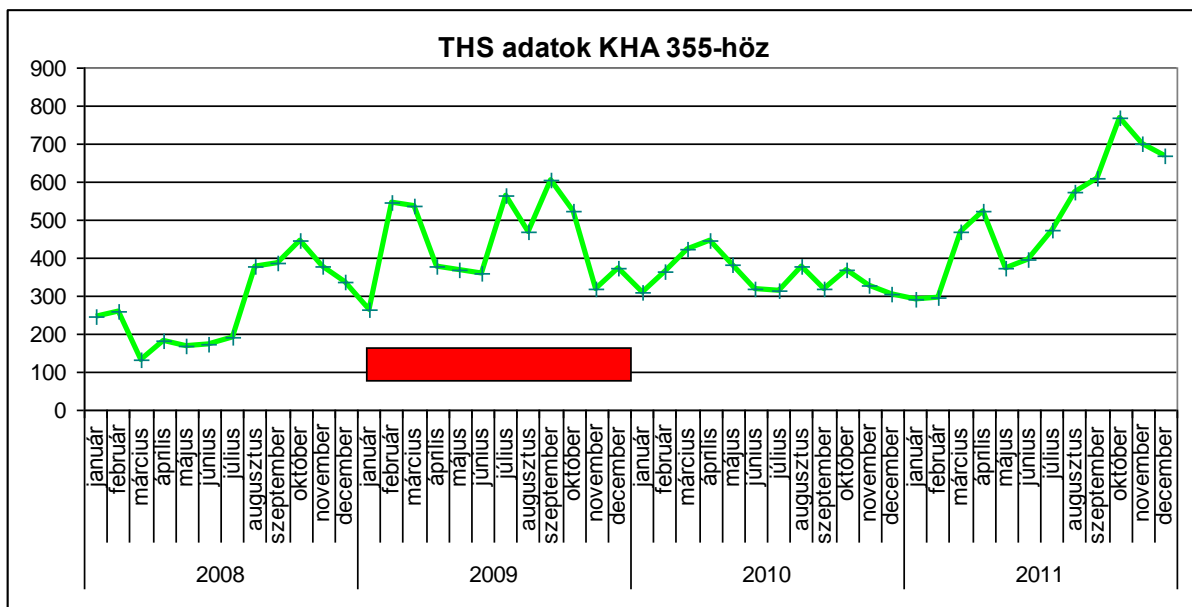
Részben az előző projekthez is kapcsolódhat a KHA2007-354 számú, mely okmány- és gépjármű szakvizsgáló képzések megszervezését és végrehajtását⁴⁷ foglalta magába. Ez ugyancsak 2009 decemberében zárult, viszont a felhasznált összeg az előző programoknak mintegy harmada (13,2 m Ft). Itt viszont csak féléves periódus volt a bázis és ennek megfelelően a „beválást” is a következő félévre vetítve kalkulálták, szerényen 5%-os okmányhamisítási esemény felfedés növekményként. Mint láttuk az előző ábrán⁴⁸ a képzés befejezését követő – bár ez sem egyértelmű, ugyanis több csoportban folyt a képzés, így a képzés gyakorlati munkában való hasznosulása már 2009 nyaratól megkezdődött – félévben jelentős emelkedés nem volt, de azt követően viszont igen. Eközben a képzés időtartama, illetve egy-egy csoport végzésének időszakában (2009. augusztus-október) a korábbi

⁴⁷ 220 fő okmányvizsgáló és 80 fő gépjármű azonosítói felkészítése.

⁴⁸ Ugyanazon jogsértés – okmányhamisítás -, illetve ugyanaz az időszak, ezért nem készítettem új grafikont, az előző grafikonon nézzük az érintett hónapok adatainak alakulását.

hónapokhoz képest (60-70 főről) jelentős mértékben (127-104) megnőtt a felfedések száma. Ezt lehet feltételezni a képzés hatásaként is, ahogy a 2010 második felében jelentkező kiugrást is, bár egyértelműen nem jelenthető ki a meglévő információk alapján, nem is beszélve az utóbbi két projekt együttes hatásának lehetőségéről.

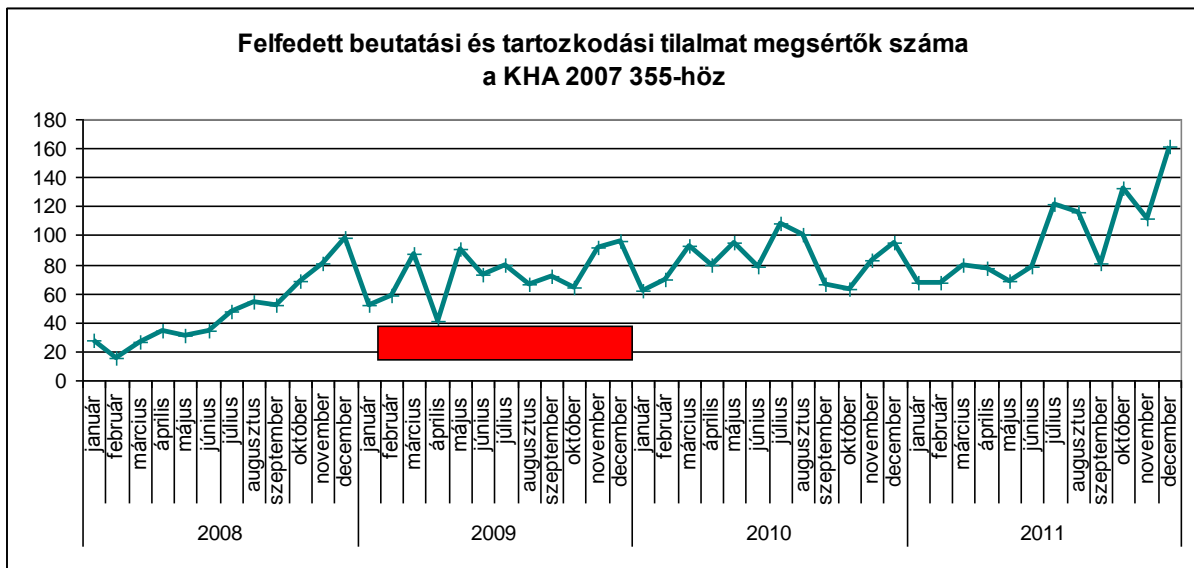
A 2007-es programok közül az utolsó, amit szemügyre veszünk a 355-ös, mely módszertani, csoportépítő szakmai és intézkedéstaktikai képzéseket foglalt magába, átfogva a teljes külső határszakaszt, ugyanis 624 fő tovább képzését jelentette, természetesen szintén több csoportban, így a hasznosulás is egyfajta értelemben „elhúzódva” kezdődött meg. A projekt hasonlóan a fentiekhez 2009 decemberében zárult, a felhasznált pénzügyi forrás 37,9 m Ft volt. A képzés összetett és sajátos voltára vezethető vissza, hogy a pályázó nem csak a felfedett THS 5%-os növekedését remélte a humán fejlesztéstől, hanem a BTT⁴⁹-nél is szintén 5%-os emelkedést várt.

A THS adatok a továbbképzések után nemhogy emelkedtek, hanem inkább visszaestek, vagyis a korábbi havi 400-600 felfedés helyett, havi 300-400 elfogás történt. Miközben a képzés időtartama alatt a korábbi (2008) időszakhoz képest egyértelműen több felfedés történt. Kérdés az, hogy ez a képzésről frissen kikerültek (2009 februárjától már végeztek csoportok) lelkesedéséből és a megszerzett készségek hasznosításából eredt? Ha a numerikus értékek összegét nézzük, akkor a továbbképzés előtti (2008) év adatait, a képzések lezárulta utáni 12 hónap (2010) adatai nem 5, hanem 29%-al haladják meg, így számszakilag

⁴⁹ Beutazási is tartózkodási tilalom megsértése bűncselekmény. Jogszabályváltozás miatt 2012. február 01-től ilyen bűncselekmény nincs.

mindenképpen eredményes és hatékonyak tűnik a képzés, de a trendet elnézve, illetve sejtve, hogy más tényezők is befolyásolták az adatok alakulását már kérdéses a fenti állítás.

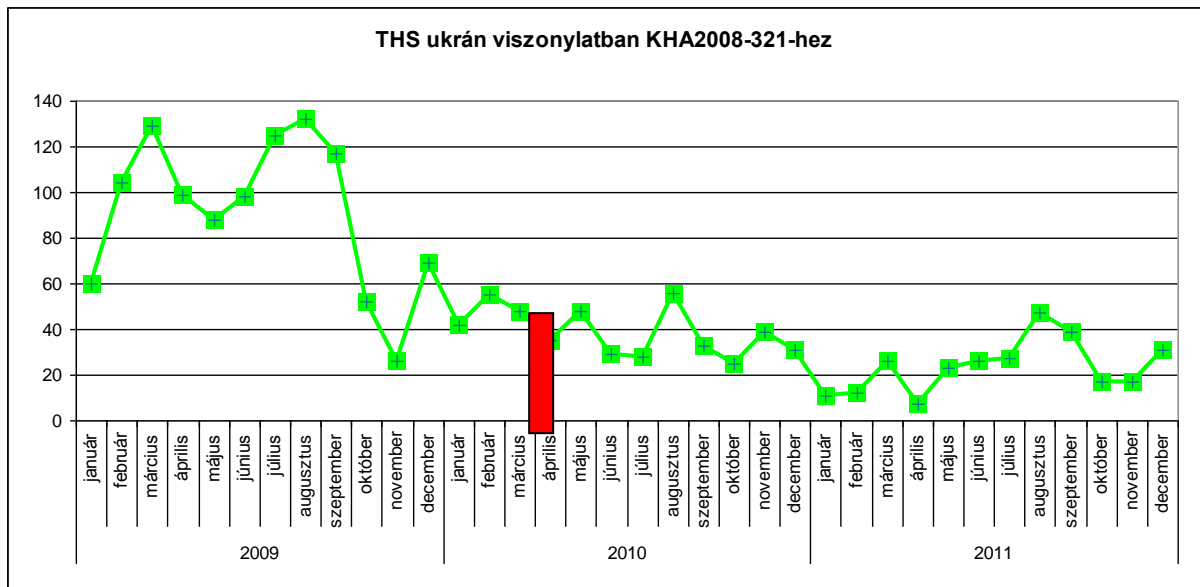
A BTT esetében még a képzés folyamán sem érzékelhető kiugrás, mivel már előtte (2008) megkezdődött egy emelkedő trend, mely során elérte a havi 60-100 felfedés szintjét, melyet tartott egészen 2011 első feléig. Tehát a grafikon trendje nem igazolja az elvárást, annak ellenére, hogy a pályázat beadásakor jelzett bázis időszakhoz képesti emelkedés statisztikailag kimutatható.

KHA 2008

A KHA 2008-as programjai részben átfedték a 2007-eseket, így az értékelés, értelmezés is tovább bonyolódik.

Az első vizsgálatra kiszemelt program (KHA2008-321) még inkább megnehezíti a dolgunkat. Vagy talán ki is jelenthető, hogy ellehetetleníti, ugyanis alacsony merülésű szolgálati kishajók kikötésére alkalmas mobil úszómű beszerzését tartalmazza a felső Tiszára és igaz, hogy 60%-os THS csökkenést prognosztizál, de a logika alapján ez kizárólag a vízi határszakaszra vonatkoztatva lehet igaz, a publikus adatok viszont ilyen bontást már nem tartalmaznak⁵⁰. A fejlesztés egyébként 2010 áprilisában zárult és 53,2 m Ft-ot használt fel.

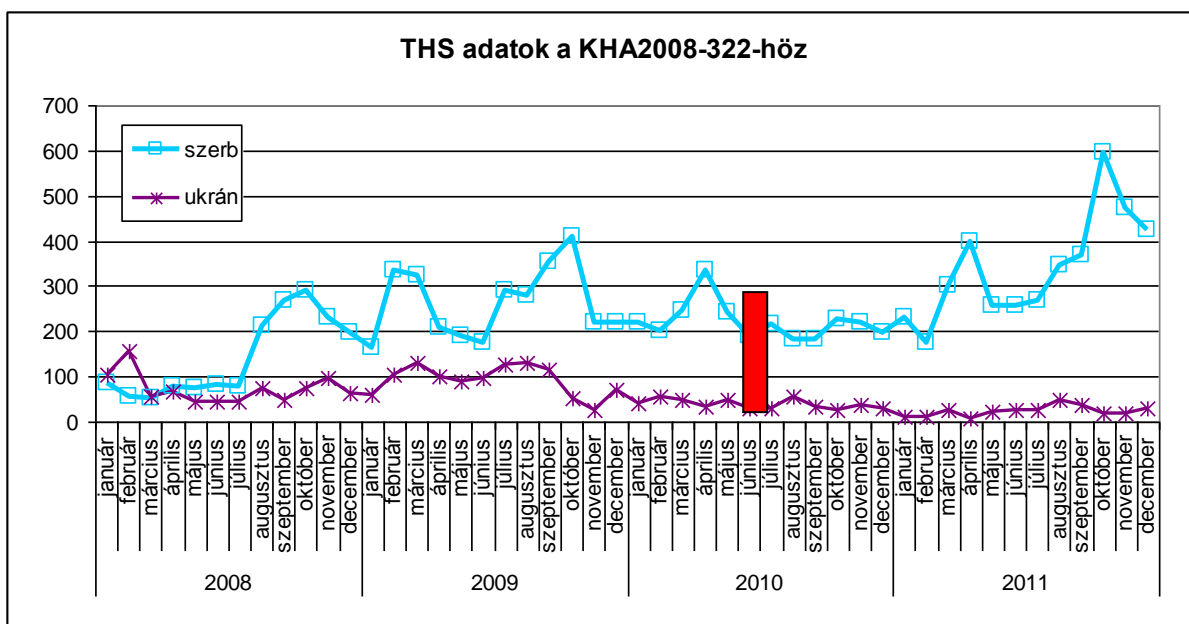
⁵⁰ Hozzáteszem, hogy a rendőrség adatbázisa elvileg lehetővé teszi az ilyen mértékű szűrést is, de az ORFK Rendészeti Elemző-értékelő Osztálya leterheltségre hivatkozva, ilyen mélységű és mennyiségű adatok szolgáltatásától elzárkózott.

A grafikonon látható adatok a teljes ukrán viszonylatú THS felfedéseket tartalmazza, így kérdéses, hogy mennyire tekinthető relevánsnak, mindenesetre az egyértelmű, hogy a 2009 évi adatokhoz 2010-ben és 2011-ben is nagyságrendekkel kevesebb. Sőt ha a számokat nézzük, akkor a 2009 évi összes adat 2010-ben 57,3%-al csökkent, tehát a projekt elvárás szinte pontosan teljesült (még egyszer jelzem ez nem kizárólag a vízi határszakaszon felfedettek száma). Ha viszont felemlítjük azt, hogy mind a rendőrség, mind a Vám-és Pénzügyőrség (NAV) 2010-től igen intenzív tevékenységet fejt ki ezen a határszakaszon a cigarettacsempészet megakadályozása érdekében, mely nagyban visszavetett mindenféle illegális migrációhoz kapcsolódó mozgást ebben a viszonylatban, már kérdésessé teszi, hogy ténylegesen ezen projekt hatására csökkentek le a THS felfedések.

Nemcsak a határvízen, de a levegőben is elengedhetetlen a fejlesztés, pontosabban a légi mobilitás biztosíthatóság érdekében utántöltő helyek kerültek kialakításra Szegeden, Kiskunhalason és Nyíregyházán a KHA2008-322 projekt keretében, mindösszesen 44,2 m Ft értékben, mely kialakítás 2010 júniusában fejeződött be. Tekintettel arra, hogy a helikopterek lényegében egy fajta kiegészítő funkciót látnak el⁵¹ a pályázó nem kívánta közvetlenül a felfedett jogsértések számában meghatározni a hatékonyságot. Ezzel együtt talán érdemes rátekinteni a szerb és ukrán viszonylat THS felfedésének alakulására az érintett időszakban.

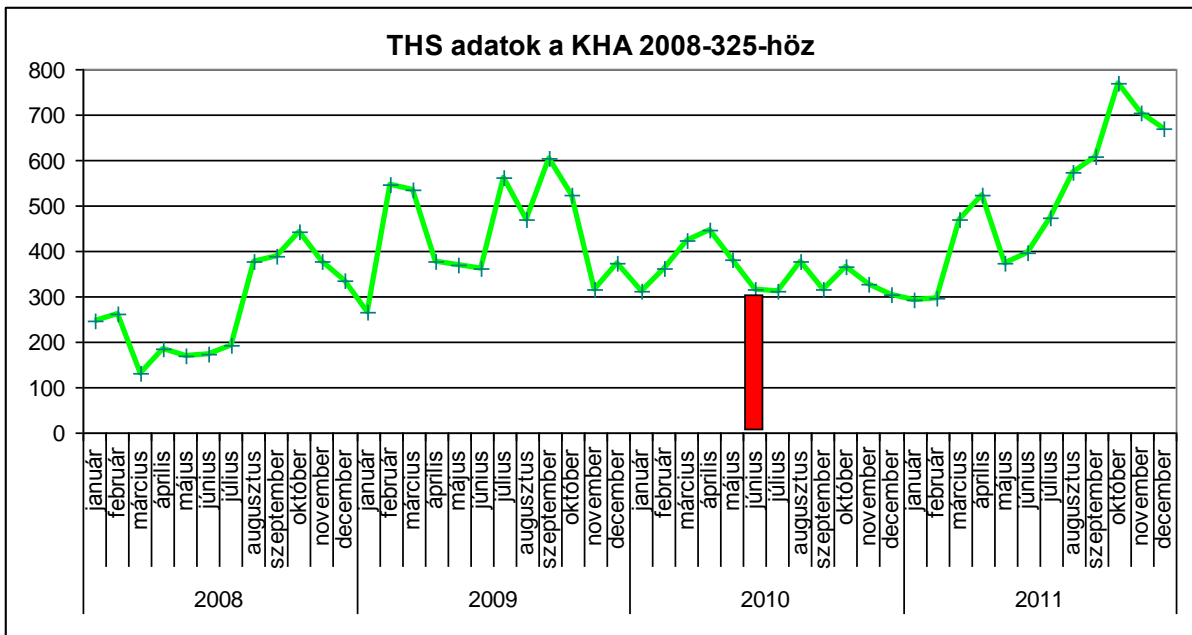
⁵¹ Mert nem igazán az utántöltők meglététől függ az elfogások száma, hanem hogy mennyi repülési időt tud biztosítani a rendőrség a helikopterek számára és a járőr száma sem utolsó, illetve a helikopterek visszatartó (hang) erejéről már ne is beszéljünk.

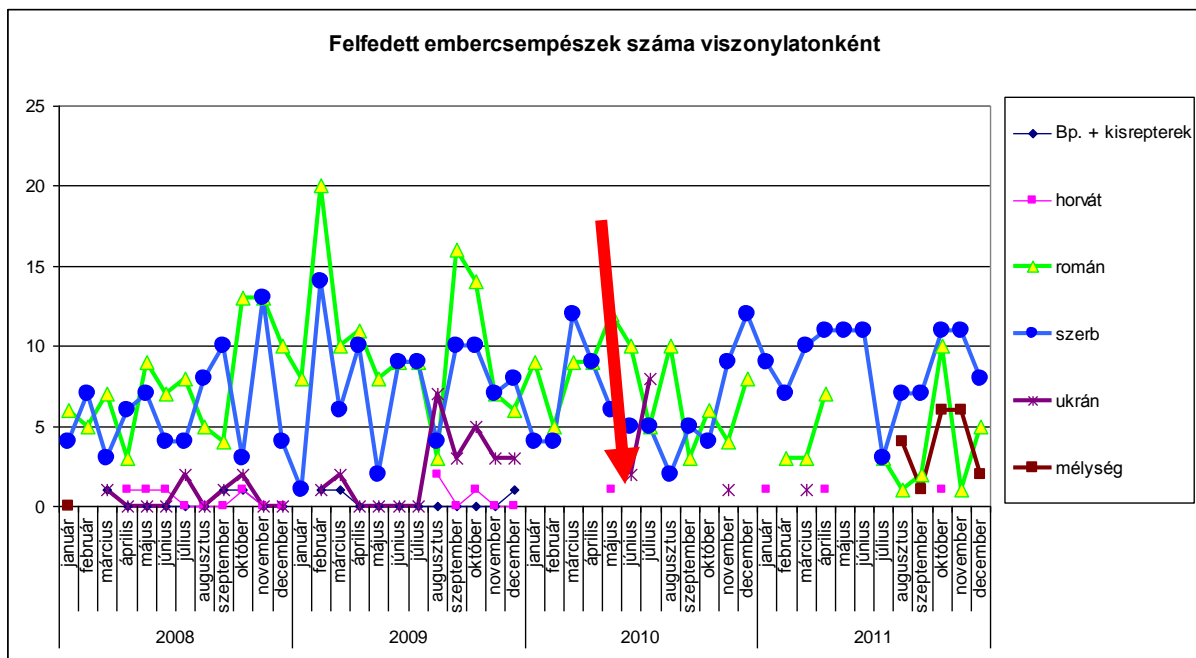
A kiépítést követő nyolc hónapban csökkenés, illetve stagnálás volt tapasztalható, míg 2011-től drasztikus emelkedés látható a szerb viszonylatban. Ezen emelkedés oka pedig nem igazán hozható összefüggésbe a projekttel inkább más tényezők⁵² hatásaként értékelhető. Az ukrán viszonylatban a csökkenés, stagnálás viszont 2010 elejétől jelen van, ahogy már jeleztük (információink szerint) a cigaretta csempészek elleni fellépésnek betudhatóan.

A KHA2008 keretében is sor került az NBSZ számára, de a rendőrség illegális migráció elleni tevékenységének támogatását biztosító eszközök beszerzésére, a 325 számú projekt keretében, összesen 42,9 m Ft értékben. Itt is a korábbihoz hasonlóan 10%-os felfedés növekedést prognosztizáltak, de nem csak az embercsempészek vonatkozásában, hanem a THS-ket érintően is.

⁵² Részletesebben lásd - Ritecz György: Ami a számok mögött van, avagy amiről nem beszélünk – 23-43. old. In: Szerk.: Székely Jánosné – Határrendészeti Tanulmányok 2014/1. szám.

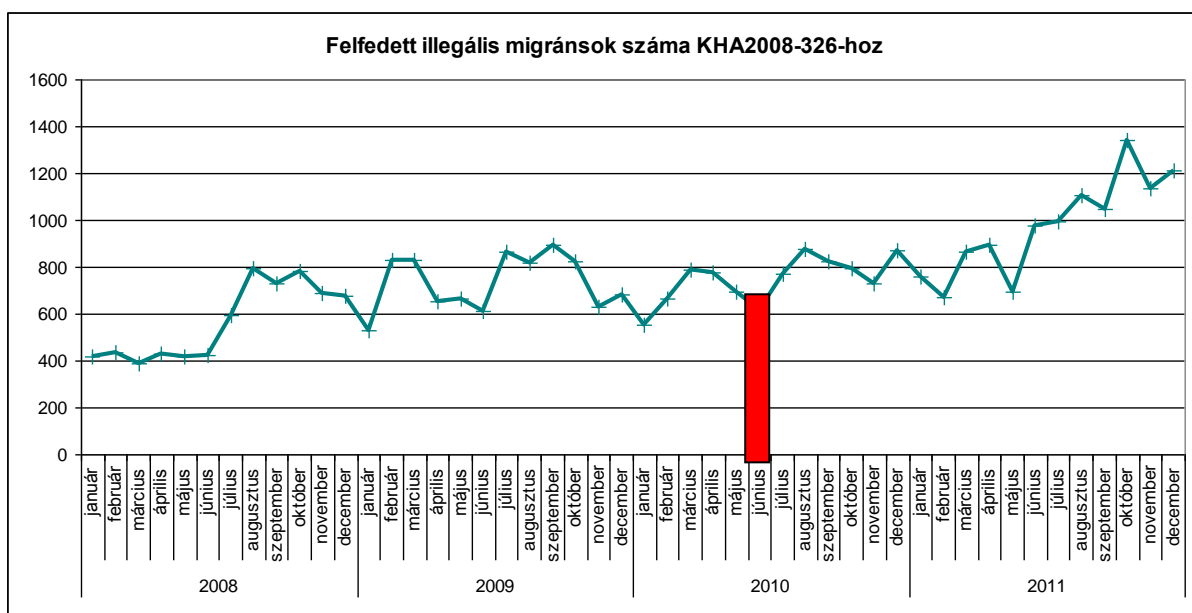
Az eszközök beszerzését és beüzemelését követően nyolc hónapon belül stagnálás szerű csökkenés érzékelhető, majd hirtelen emelkedés, mely mint tudjuk (lásd egygel korábbi ábra) ez szinte kizárólag a szerb viszonylat aktivizálódásából eredt. Ezzel a számszakilag várt eredmény mindenképpen igazolódott, de kérdés, hogy igazán a projektnek ebben mennyi lehetett a szerepe.

A várt embercsempész elfogási szám növekedés most sem realizálódott. Igazán csak a román és a szerb viszonylatban mutatható ki értékelhető adatok sora. Románia EU csatlakozását követően viszont egyre kevesebb embercsempészt fognak el határrendészeink a román viszonylatban. Tekintettel arra, hogy az ukrán viszonylatban 2009-et követően csak elvétve

volt kimutatható mennyiségű embercsempész felfedés és éppen 2010. június és júliusban igen, ezért nem oszloppal, hanem piros nyíllal jelöltem a fejlesztés időpontját. A szerb viszonylatban viszont az értékelt időszakban hullámzó, de lényegében stagnáló trend érvényesül, így ezen projekt statisztikai alátámaszthatósága enyhén szólva kérdéses.

Láttuk, hogy a KHA2007 keretében „határon átnyúló” közös akciókat is szervezett a rendőrség az illegális migráció elleni küzdelem érdekében. A KHA2008-ban ezen feladatok informatikai támogatását kívánta elősegíteni a 326 sz. projektben, mely célra 39,1 m Ft összeget használt fel. A remények szerint 10%-os illegális migrációs cselekmény szám növekedés volt várható a fejlesztés hatására.

Vizuálisan egész jól sikerült a projekt zárását jelölő oszlop beillesztése, mivel szinte támasznak tetszik, mely alá később nem tudott menni a grafikon, sőt emelkedésre „kényszerült”. Ennek megfelelően, ha 2008-at vesszük bázis évné⁵³ akkor már 2010-ben (csak az év felében kerültek beszerzésre az eszközök) 32%-os növekedés mutatható ki. Vagyis számszakilag egyértelműen igazolható a projekt hatása, bár kérdés, hogy kizárólag ennek köszönhető az illegális migránsok egyre nagyobb számú elfogása.

A kor követelményeinek megfelelően tovább folytatódott a biometrikus azonosítójú okmányok ellenőrzéséhez szükséges eszközök beszerzése, így a KHA2008-346 sz. program keretében 48,4 m Ft értékben kerültek beszerzésre és rendszeresítésre chipes okmányolvasók

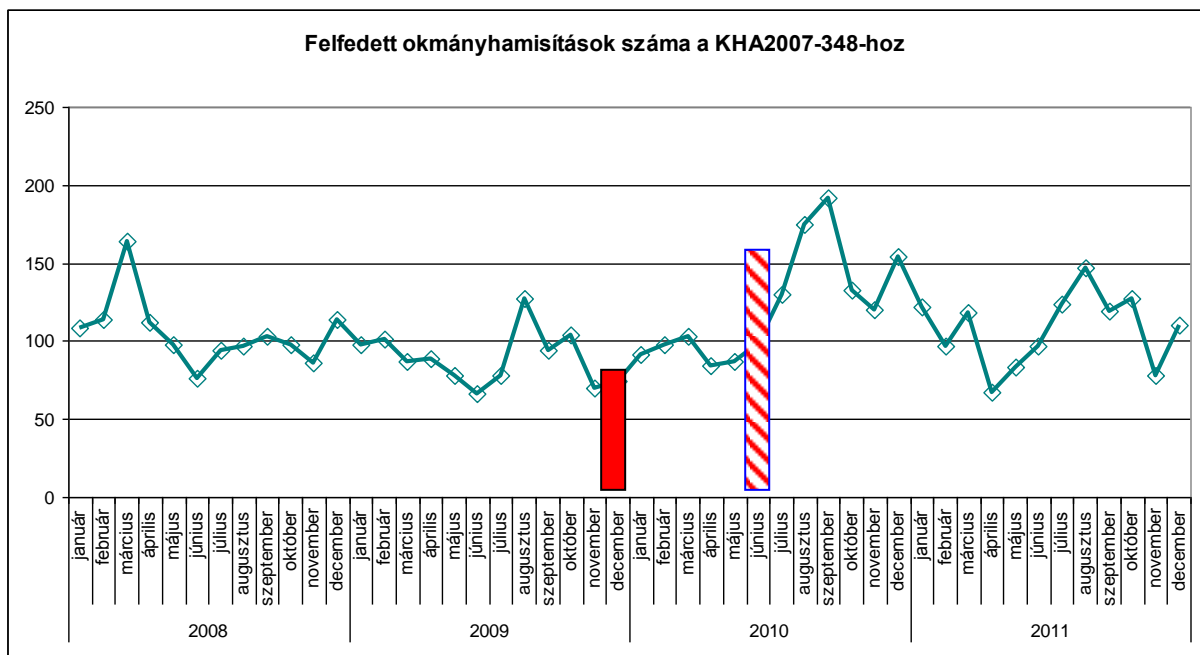
⁵³ A KHA 2008 évi projektek 2008-9 telén kerültek elbírálásra, így a pályázó bázis időszaknak általában 2008 év, vagy annak második félévi adatait adták meg.

a közúti- vízi- és légi határátkelőhelyekre egyaránt. A 2009 decemberéig realizálódó projekt remények szerint az okmányhamisítási esetek számának 10%-os növekedését hozza.

Lényegében nem is kell új diagramot beillesztenünk, mert a KHA2007-348 sz. projekt ábrája éppen megfelel még a projekt zárása is stimmel. Így egyrészt igazoltnak tűnik a fejlesztés hatása, másrészt viszont felmerül, hogy melyik projektnek volt köszönhető a közel 40%-os növekedés, esetleg más tényezőknek (is)?

Szintén az okmánybiztonság, pontosabban az úti okmányok eredetiségének ellenőrzéséhez szükséges eszközök és rendszer (NEKOR) fejlesztése is folytatódott, így a KHA2008-347 sz. projektben 153,1 m Ft értékben összesen 425 db eszköz⁵⁴ került beszerzésre a rendszerfejlesztésen kívül, illetve azzal összefüggésben. Ezt a jelentős ráfordítást a pályázó is nagyságrendinek ítélhette, ezért is jelezte, hogy 20%-os növekedést vár ezután a felfedett okmányhamisítások számában.

Lényegében itt is használhatjuk a KHA2007-348-as projektnél vizsgált grafikont, de azért most ide helyezem, mert az időpont félévvel eltér.

⁵⁴ Érdekes, hogy ezen eszközök az ún. határ menti városi rendőrkapitányságokhoz kerültek, amelyeknek többek között feladata a határterületen, illetve annak kisebb mélységében a külföldiek ellenőrzése is és ennek támogatására kerültek beszerzésre az eszközök, informális adatok szerint, ezen kapitányságok állománya nemigen növelte az felfedett okmányhamisítások számát.

Vizuálisan úgy érzékelhető a havi statisztikai adatok alapján, hogy a KHA2007-348 és a KHA2008-346-os projektek (piros tele oszlop) egy minimális fellendítő hatást produkáltak és a KHA2008-347 (dőlt vonalazású oszlop) a jelentős értékével és mennyiségével jelentős kiugrást hozott, de csak három hónapos időtartamban, mert utána egy ereszkedő trend alakult ki, mely akár lehet a jogsértők (és segítők) viszonylag gyors reakciójának következménye is. Vagyis hogy inkább más módszert, vagy más (számukra kevésbé kockázatos) útvonalat kerestek. Ilyen formán igazolódni látszik a fejlesztés. Bár ennek ellentmondanak az előző lábjegyzetben leírtak ...

A KHA2008-355 számú program az előző évhez hasonlóan 220 fő okmány- és 80 fő gépjármű szakvizsgáló képzésének végrehajtását célozta meg, összesen 19,4 m Ft értékben. De érdekes módon ekkor már nem jogsértők statisztáival mérhető indikátorokkal kívánták a pályázók a projektet mérhetővé tenni. Mivel a továbbképzések végső időpontja is 2010 júniusa, így a fenti ábra itt is felhasználható. Mondhatnánk is a NEKOR-os és okmányvizsgáló eszközökkel együtt a felkészítésen átesett határrendészek voltak képesek elérni a 2010 év augusztus-szeptember havi kiugró értékeket, de kérdés, hogy melyik projektnek mennyi része lehetett ebben? Lehet-e ezt egyáltalán külön mérni, értékelni?

A módszertani és intézkedés taktikai képzések is folytatódtak a KHA2008-356 keretében, összesen 19,9 m Ft értékben és az előző évhez hasonlóan 5% THS és BTT növekedést várt ettől a pályázó kedvezményezett. Viszont mivel a két projekt egymásra csúszott és lényegében az utolsó csoportok mind a kettőben 2009 decemberében fejezték be a továbbképzéseket, így a statisztikai összevetést sem lehet elkülöníteni, ezért az értékelést lásd a KHA2007-355-nél. Ami viszont azt jelenti, hogy se a 2007-es, se a 2008-as nem tudta hozni az 5-5%-ös növekményt, illetve a hatás elkülönítése egyértelműen lehetetlenné vált.

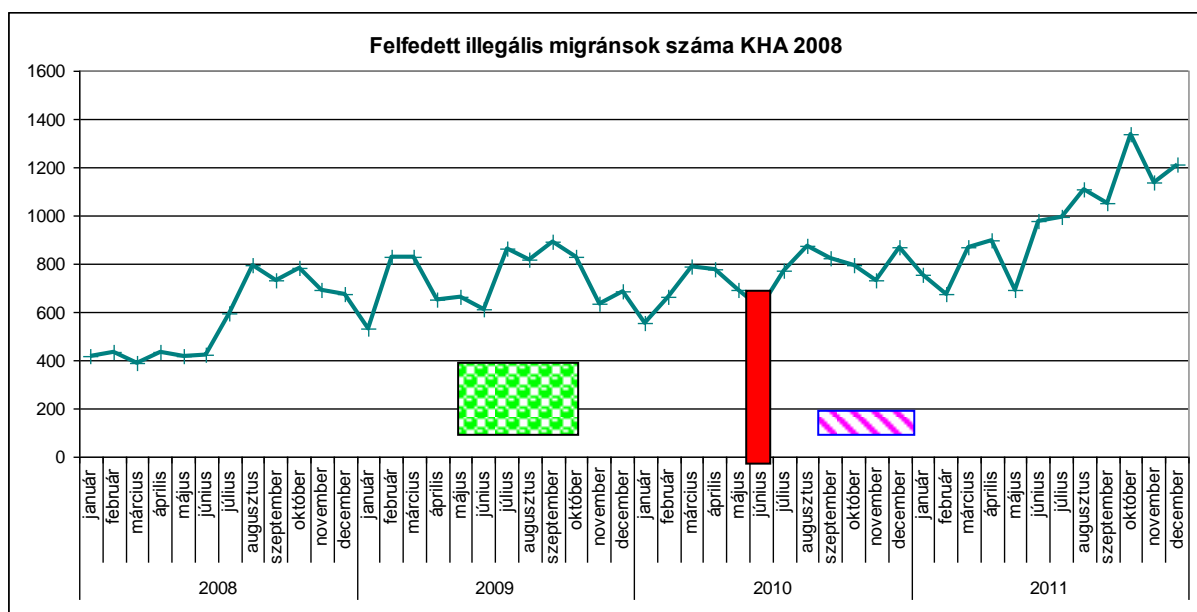
KHA 2009

A 2009 évi első (kiválasztott) projekt is lehetetlen helyzetbe hozta az ilyen jellegű értékelést, ugyanis a határátkelőhelyeken járműben megbújt személyek felderítését segítő eszközök (szívdobbanásmérő és videoszóp) beszerzése történt meg a Záhony, Biharkeresztes, Gyula, Kelebia, Nagylak, Szeged közötti határátkelőhelyekre, összesen 86,7 m Ft értékben. Tekintettel arra, hogy kirendeltség, határátkelőhely bontású, illetve az átkelőhelyen járműben megbújt személyekre szűkített statisztika nem áll rendelkezésünkre, így nem tudjuk

megvizsgálni a tendenciákat, a fejlesztés tényleges hatását, de tekintettel az értékre és a fejlesztés tartalmára célszerűnek tartottam ennek közismerté tételét.

Az előbb említett fejlesztés súlyát is érzékelteti némileg, hogy a korábban már jelzett nemzetközi határrendészeti akciókra a KHA2009-312 programban mindössze 6,5 m Ft-ot fordítottak és mégis az illegális migráció 50%-os csökkenését vetítette előre a kedvezményezett. Ehhez meg kell jegyezni, hogy ténylegesen csak azon kirendeltségek illetékességi területén lenne várható a „visszatartó”, csökkentő hatás, amelyeken az akciók lezajlanak és mivel nincs birtokomban részletes kimutatás, hogy mikor, hol volt akció, de még ha lenne is nincs publikus kirendeltség szintű bontása a statisztikai adatoknak, így ténylegesen nem vizsgálható ebből a szempontból a program hatása. Ezzel együtt a kedvezményezett felment minket a fenti dilemmák alól, mivel a pályázatában a külső szárazföldi határon felfedett illegális migránsok számának csökkenését remélte éves szinten 50%-os mértékben.

A vizsgálathoz nyugodtan használhatjuk a KHA2008-326-os projektnél már elemzett ábráját.

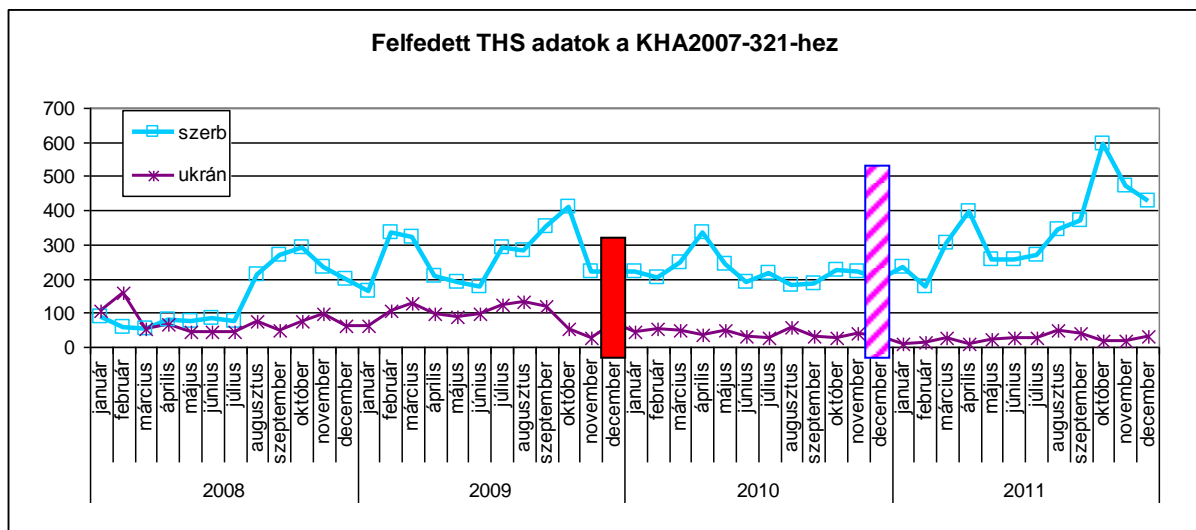
Azért is célszerű egy ábrán belül jelezni, mert a két projekt zárása között csak fél év telt el. A 2010 decemberében (ferde csíkozású hasáb) jelzi a KHA2009-es akciók végét, és azt hiszem jól látható, hogy semmilyen csökkenés nem érzékelhető, nemhogy a felére csökkent volna a migrációs nyomás, hanem közel duplájára nőtt (havi 6-800-ról 1200-1300-ra). Ennél is érdekesebb, hogy a KHA2007-es akcióknál (zöld kiscsillagos fekvő hasáb)⁵⁵ 10%-os növekedést prognosztizáltak, és a KHA2008 akciók informatikai támogatásának (piros tele

⁵⁵ Nem megfelelően, mert az ezen projekt értéke 49,5 m Ft volt (majd hétszer akkora, mint a KHA2009-sé)

oszlop)⁵⁶ hatását is a felfedett illegális migránsok számának 10%-os növekedésében jelölték meg, majd a következő KHA2009-es projekt időszakban már 50%-os csökkenést reméltek hatásként, ez talán logikailag is ellentmondásos...

Az eddigi legnagyobb költségű projekt a stabil hőkamerák telepítése, mely a már PHARE forrásból végrehajtott stabil hőkamerák kiegészítését, illetve felváltását célozza. Ennek első része már a KHA2007-321-ban megkezdődött, itt (KHA2009-321) további négy kamera rendszer kialakítását tartalmazza 541,7 m Ft értékben, Lónya, Tarpa, Röske és Csikéria helyszíneket érintve. A fejlesztés jelentőségét hangsúlyozza, hogy a pályázó reményei szerint a rendszerek a működés megkezdésétől számított nyolc hónapon belül 30%-al csökken az ukrán és a szerb viszonylatban a THS-ek száma, a várt visszatartó hatás következtében.

Azt hiszem itt is nyugodtan használható a korábbi (KHA2007-321) grafikon.

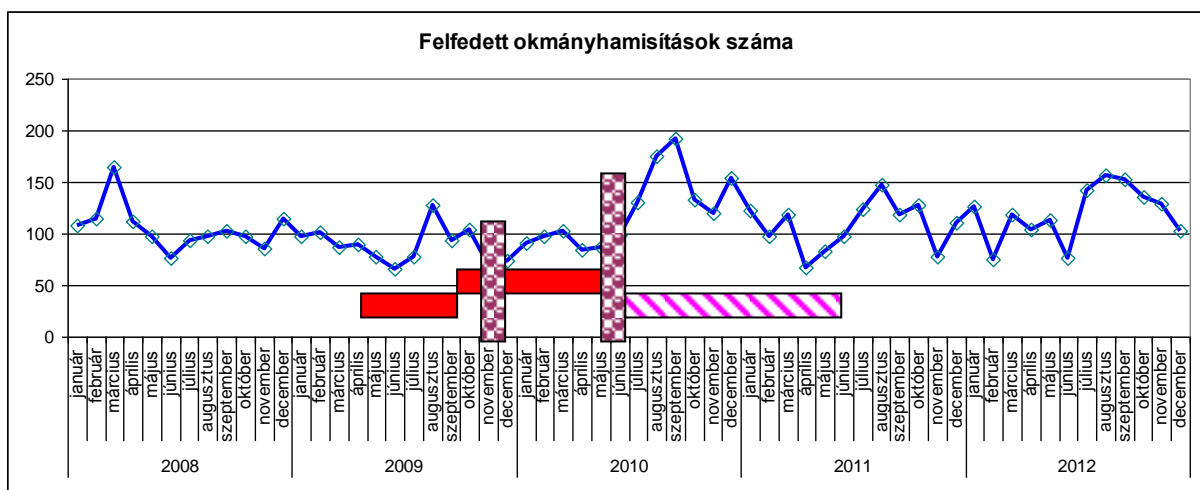
A KHA 2007-ben, 2009. decemberig (piros teli oszlop) telepített két (viszonylatonként egy-egy) stabil hőkamera rendszer és a KHA 2009-esben 2010 decemberétől funkcionáló négy új kamera rendszer hatásának statisztikában való kimutathatósága nem egyértelmű. Míg az ukrán viszonylatban 2009 végétől lényegében minimalizálódott a THS mozgás és ezen nem változtatott se pro, se contra a Barabási, majd a két további hőkamera használata. Mint már jeleztük egyes értékelések szerint a cigaretta csempészek „prioritása” quasi elnyomja az embercsempészek tevékenységét az ukrán viszonylatban. A szerb viszonylat képe viszont teljesen más. Itt a 2009 év végi fejlesztés úgy tűnik, mintha megtörte volna a THS számok növekedését, de a 2010. decemberben induló két újabb kamerarendszer éppen ellenkezőleg

⁵⁶ De ennek a költsége is (39,1 m Ft) hatszorosa a most vizsgálatnak.

egy emelkedő trendet indukált, legalábbis a grafikon szerint. Ez alapján, a kamera rendszerek hol „hatástalanok”, néhol csökkenést eredményeznek, máskor meg növekedést?

A következő projekt (KHA2009-3212) az előbbinek a kiegészítéseként is tekinthető, mivel a szerb határszakaszra – a korábbi, már elavult kézi hőkamerák helyett – új kézi hőkamerák kerültek (13 db) beszerzésre, összesen 63,9 m Ft értékben, ugyancsak 2010 év végén. Ami viszont már egyből elgondolkodtató, hogy míg a stabil kamerák esetén 30%-os csökkenést prognosztizált a kedvezményezett, addig azonos viszonylatban, hasonló feladatra, azonos időponttól 5%-os növekedést ugyanabban a jogsértő (THS) kategóriában. Tehát nyugodtan nézhetjük a korábbi ábrát, melyen látjuk is a növekedést, amely nem is 5, hanem 34 százalékos. Vagyis a 30%-os csökkenésnek éppen az ellenkezője. A végső konklúziót azért talán még ne vonjuk le, menjünk inkább tovább.

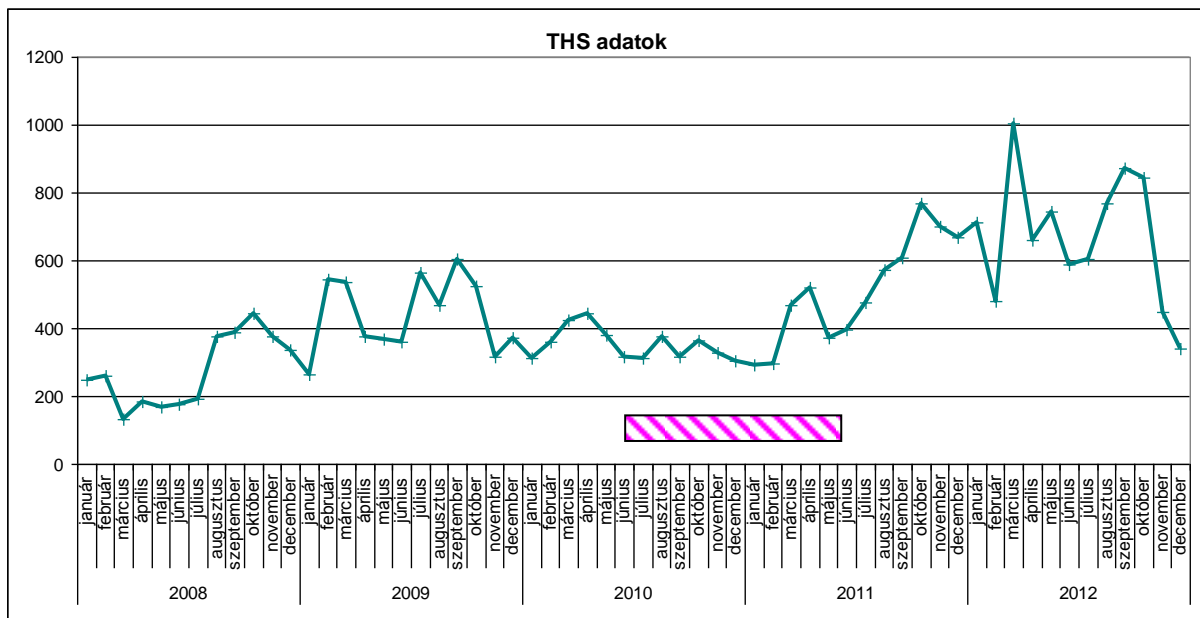
A technikai fejlesztések mellett nem maradhatott el a humánerőforrás fejlesztés sem, így folytatódott a módszertani, okmányvizsgálói és speciális továbbképzések a KHA2009-353 keretében, 69,4 m Ft értékben közel 1600 fő képességeinek fejlesztése történt meg, 2011. júniussal bezáróan. A felfedett okmányhamisításokat érintően a szokásosnak tekinthető 5% növekedést vállalt a kedvezményezett, de a THS-ek számát illetően már jóval nagyobb „reményeket táplált”, a képzés eredményeként 72%-os növekedést prognosztizált. Erről gondolhatnánk, hogy valami nagyon új technikát, technológiát tanulhattak a képzéseken, vagy egyszerűen csak látták már a kialakult trendeket az illegális migrációs mozgásokban?

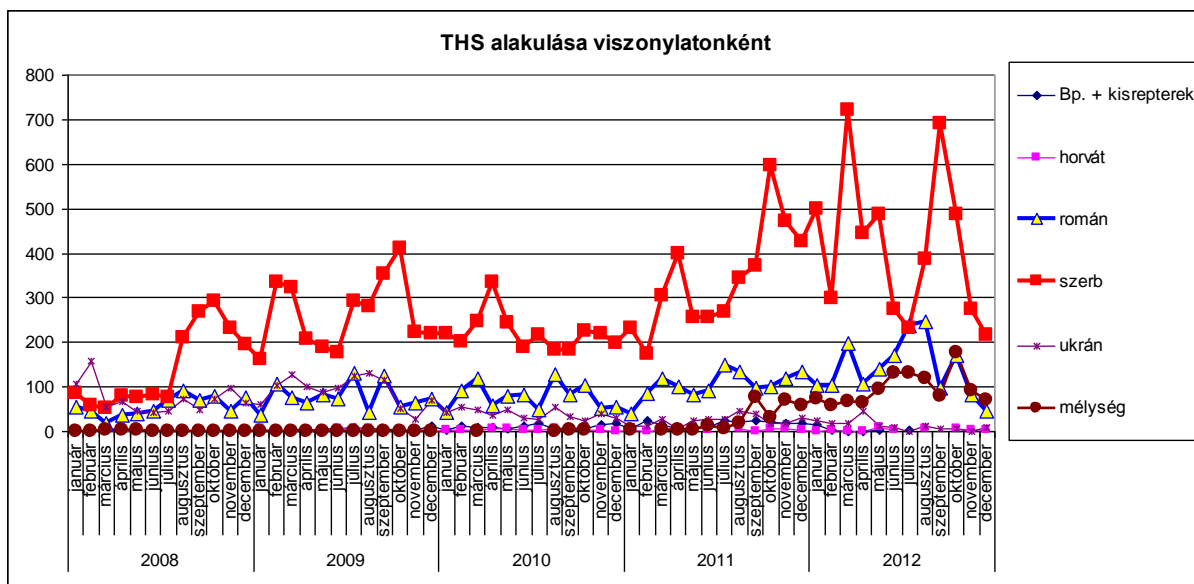
Fektetett, csíkozott hasákkal jeleztem a képzést, tekintettel arra, hogy itt is több csoport folyamatosan végzett. Talán érdemes feltüntetni a korábbi „okmányos” képzéseket (tele piros fektetett hasábok) és a technikai fejlesztések idejét (álló pöttyös hasábok) is, hogy így mit mutat az ábra, ha már ilyen hosszú időintervallumot vizsgálunk. Ebből jól látható, hogy ebben

a periódusban rendesen voltak fejlesztések az okmányhamisítás elleni küzdelem érdekében. Az is látható talán, hogy a 2010 nyár végi kiugrás egyfajta kulmináció lehetett, mely több projekt együttes hatásaként jött ki, bár érdekes az utána való „lecsengés”, ez viszont a gyakorlati tapasztalatból (mind a határrendészek, mind az illegális migránsok és segítők szemszögéből) tudható, hogy ha egy területre nagyobb figyelem fordul, akkor a jogsértők egy idő után inkább más módszerre, vagy más útvonalra váltanak. Ha kizárólag a KHA 2009-es képzésre koncentrálunk látható, hogy a korábbi havi 70-100 felfedés 80-150-re nőtt, tehát kimutatható a várt növekedés, bár kérdés hogy ez kizárólag ennek a képzésnek lenne betudható? Nézzük meg még egyszer a fenti ábrát és gondolkozzunk el a válaszon.

De ne feledkezzünk meg a képzés másik (nagyobb) szegmenséről, mely a THS-ek 72,3%-os növekedését várta hatásként.

Ha tisztán nézzük az ábrát, azt mondhatjuk ennél világosabban nem is lehet kimutatni, mennyire látványos, hogy a képzés alatt (addig időszakosan kevesebben voltak szolgálatban) egyfajta "stabil fázis" alakult ki, de képzés vége felé (ne feledjük itt is számos csoport egymást követően végzett) már megnövekedett a felfedések száma, azt követően, meg kiugróan magassá vált, a korábbi havi 3-400-ról 7-800-ra. Tehát sikerült a numerikus elvárást hozni. Ha bennünk van a kisördög, azért elgondolkodunk, hogy tényleg minden ilyen szép? Ugye minden külsőhatáros viszonylatból arányosak kerültek „beiskolázásra” a határrendészek, így minden viszonylatban kellene mutatkozni a hatásának is.

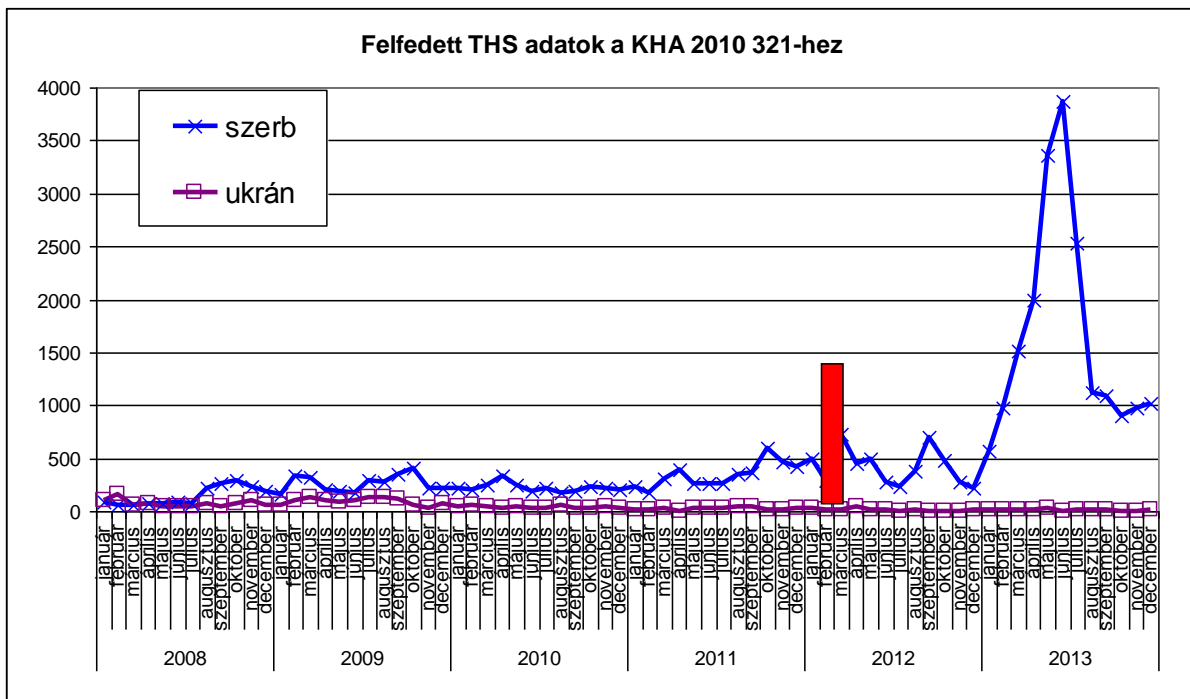

Igaz ez az ábra már jóval bonyolultabb, de egyértelműen látszik, hogy ezekben az években az igazi mozgás és változás szinte kizárólag a szerb határszakaszon történt, illetve némileg a román viszonylatban, illetve kisebb mértékben (2011 második felétől⁵⁷) a mélységben. Vagyis akkor a növekedés, a vizsgált képzéseknek lett volna a hatása? És ne feledkezzünk meg az ez idáig közel egy milliárdos beruházásokról a stabil hőkamerákról sem ...

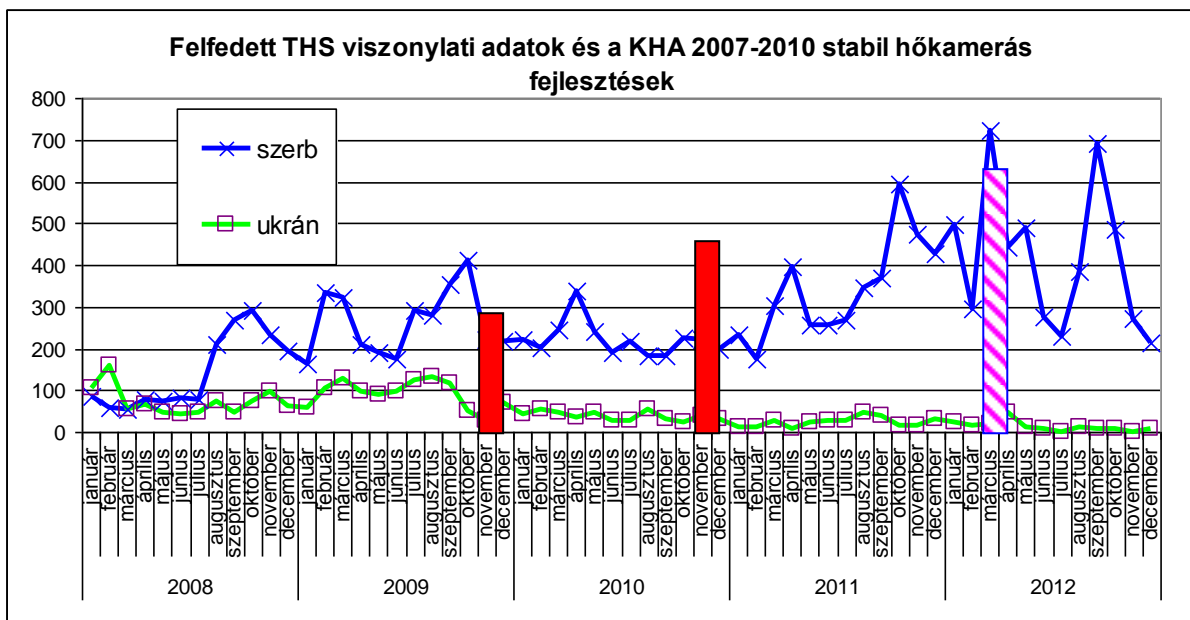
KHA 2010

A stabil hőkamerák fejlesztése azért sem feledhető, mert a KHA 2010-ben további 667,5 m Ft értékben kerül négy új rendszer kialakításra, illetve kettő pedig felújításra a szerb és ukrán viszonylatban. A fejlesztéstől a kedvezményezett azt várta, hogy a felfedett THS-ek száma a két viszonylatban 10%-kal, míg a felfedett embercsempészek száma pedig 20%-al fog növekedni. Csak emlékeztetőül az előző stabil hőkamerás projektben a THS-ek 30%-os csökkenését várta el hatásként a pályázó.

⁵⁷ Ekkortól a korábban a belső határos viszonylatok adatait mélységiként számolja el a statisztika, melyek addig külön kerültek megjelenítésre.

Tekintettel arra, hogy a beruházás 2012 márciusában fejeződött be, így logikus lenne, hogy a 2013 évi adatokat is megvizsgáljuk a hatás szempontjából, de látható, hogy a 2013 adatai oly mértékben eltérnek⁵⁸ a korábbi évek adataitól, hogy ezáltal a vizuális értékelés lehetetlenné, értelmetlenné válik. Ezért nézzük meg csak a 2012. decemberig szóló grafikont.

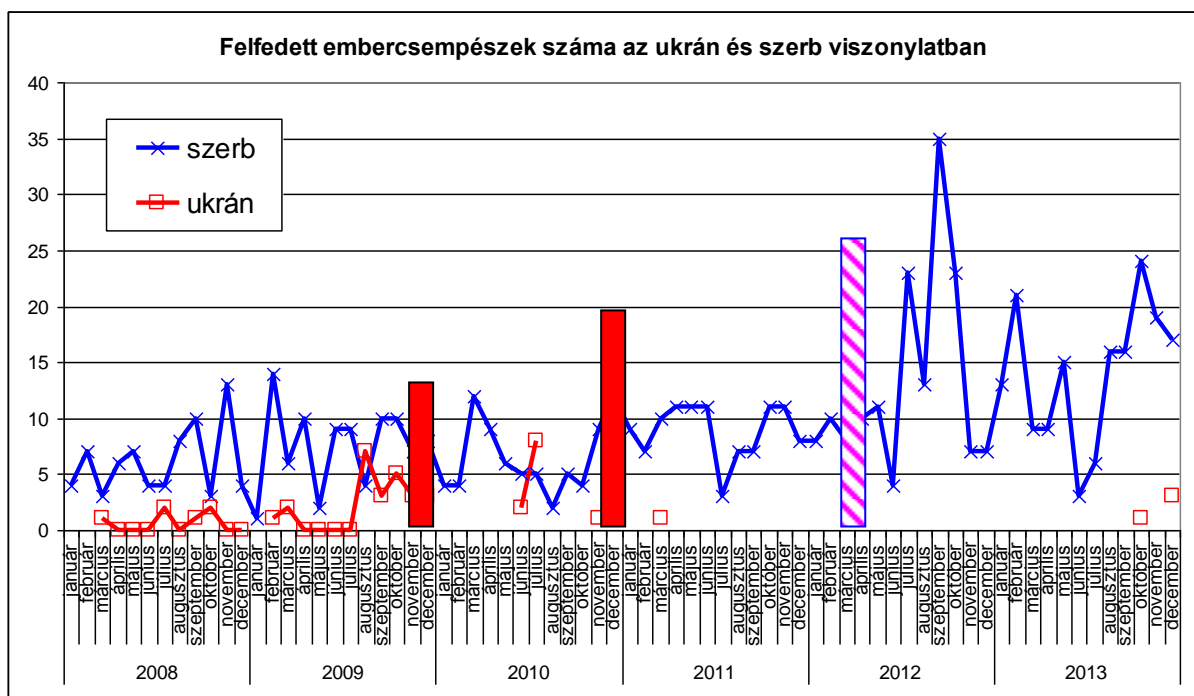

⁵⁸ Jogalkotási problémák következtében. Erről részletesebben olvashatsz a Határrendészeti Tanulmányok 2014 évi 1. számában, a 23-42. oldalon található Ritecz György: Ami a számok mögött van, avagy amiről nem beszélünk című tanulmányban.

A grafikonon feltüntettem (tele piros oszlopok) a korábbi stabil hőkamerás fejlesztéseket is. Az ukrán viszonylat elemzése viszonylag egyszerű, mivel ahogy korábban is említettük 2010-től itt minimálissá vált a THS mozgás. Ha mégis ragaszkodunk a fejlesztések statisztikai adatok trendje szerinti vizsgálatához, akkor talán annyit érzékelhetünk, hogy a 2010 végén realizálódó fejlesztést követően még tovább csökkent a felfedések száma, miközben a 2012 márciusi átadást követő áprilisban 46 főt fogtak el a korábbi havi 17-18 fő helyett, de e kiugrás után tovább esett havi 10 alá a felfedések száma.

A szerb viszonylat elemzése ennél talán bonyolultabbnak tűnik, de legalább annyira ellentmondásos. Ugyanis az 2009 végi fejlesztést követően megtörni látszik a növekedés, és egyfajta stagnálás látható, míg 2010 év végén átadott kamerarendszerek mintha megduplázták volna a felfedések számát. Majd a KHA2010-es, 2012 tavaszán megvalósuló fejlesztés után hol kiugró, havi 700 fő körüli értéket, hol 200-ra való visszaesést mutat. Ezekből talán annyi következtetést azért levonhatunk, mintha a jelentős értékű beruházások ellenére más tényezők is befolyásolnák a THS-ek mozgását, intenzitását.

A fentieknél már csak az embercsempész adatok „szebbek”. Itt viszont a 2013 év adatai már nem torzítanak olyan mértékben, hogy akadályozzák a vizuális elemzést.

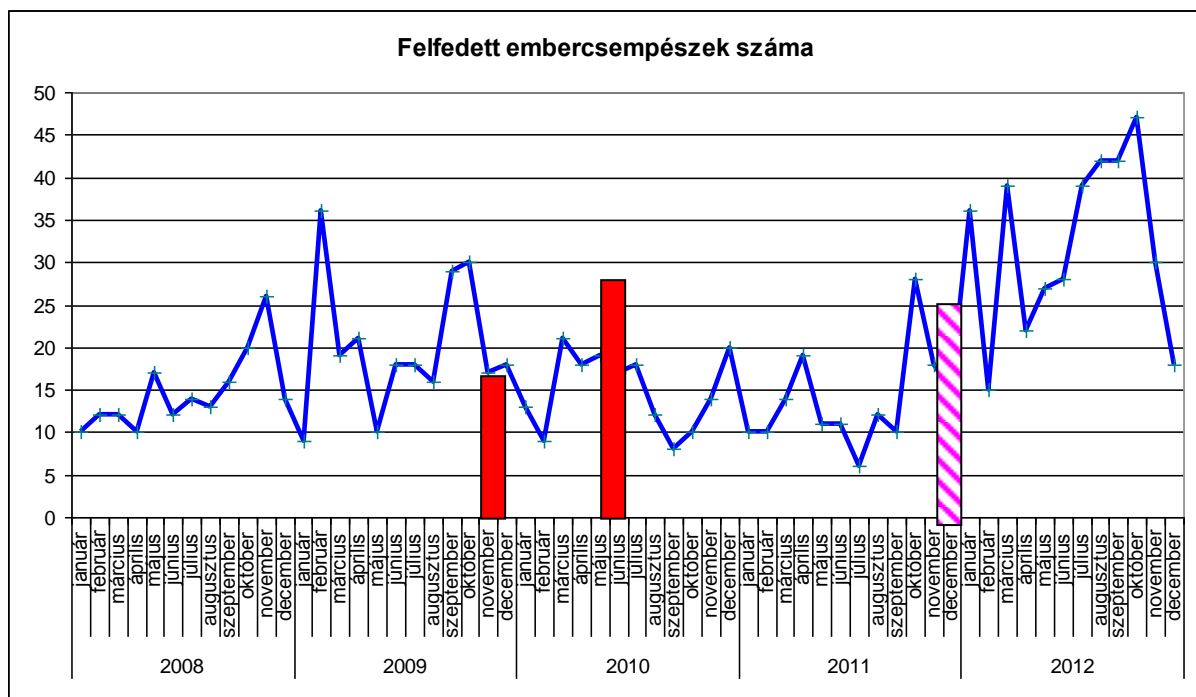

Az ukrán viszonylat értékelése itt is egyszerűbb, ugyanis 2011 tavasza és 2013 év vége között egyáltalán nem fedtek fel embercsempészt ebben a viszonylatban, így a 2012 márciusától a 20%-os elfogás növekedés aligha valósult meg, de a korábbi néhány fős felfedés és a kamera rendszerek fejlesztése között se fedezhető fel összefüggés.

A szerb viszonylat ebben az esetben is más képet mutat. A havi 5-10 fő embercsempész elfogása 2008 második felétől 2012 nyaráig szinte konstansként jelentkezett, láthatóan függetlenül új hőkamerák beszerzésétől. 2012 nyaratól viszont a növekedés egyértelmű, akkortól már havi 10-25 felfedés is történt. Kérdés, viszont, ha a két korábbi beruházásnak nem volt ilyen hatása, illetve az ukrán viszonylatban sem látszott hatása ezen fejlesztéseknek, akkor a 2012-13 évi szerb viszonylatban felfedett embercsempész szám növekedés ténylegesen milyen mértékben hozható összefüggésbe a hőkamera rendszer fejlesztéssel?

A KHA2010-323 sz. projektje az ún. Schengen buszok beszerzése volt közel 100 millió (98,9) Ft értékben, de mivel ezek határátkelőhelyekre kerültek, úgymond a csúcs időszakokban a forgalom torlódás enyhítése érdekében, így gyakorlatilag nem lehet statisztikailag mérni a hatását, igaz a kedvezményezett nem is vállalkozott ilyenre.

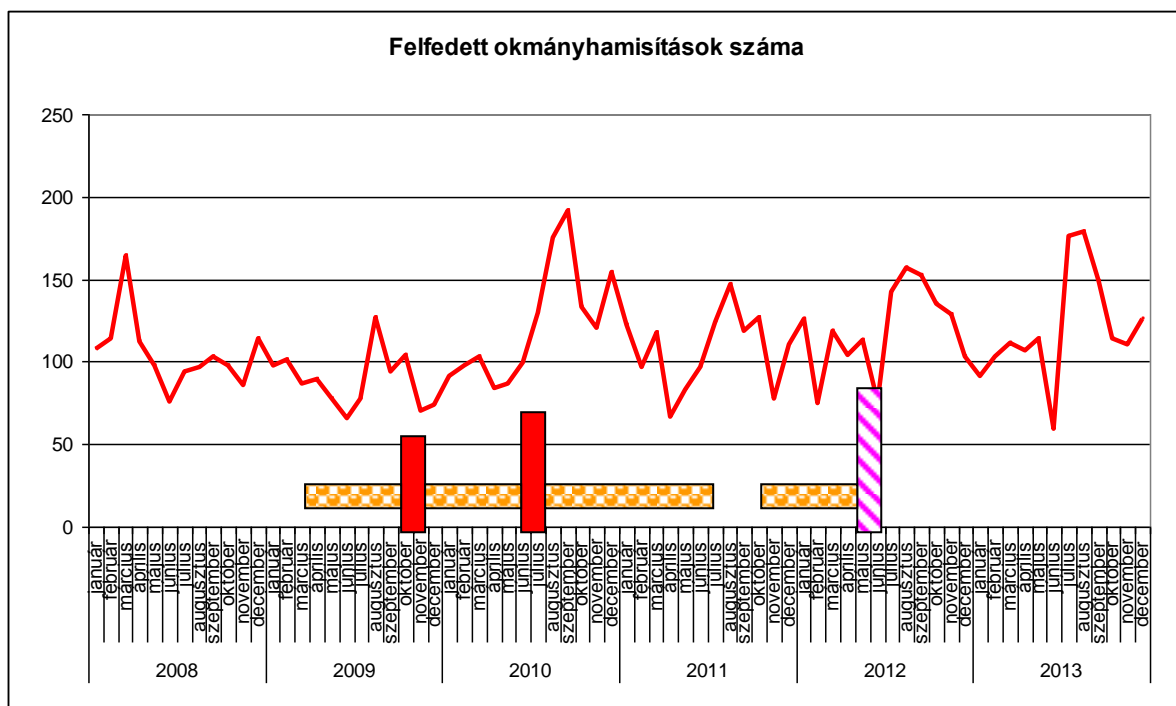
A KHA2010-ben is a korábbi évekhez (projekt időszakhoz) hasonlóan ekkor is volt némi NBSZ fejlesztés a 324 sz. projekt keretében 43,3 m Ft erejéig. Elvileg a felfedett embercsempész számok növekedése volt ettől is várható.

Itt is feltüntettem a korábbi (KHA2007 és KHA2008 – tele piros hasábok) NBSZ-es fejlesztéseket, hogy folyamatában láthassuk a változásokat. Az első (2009. december) fejlesztés mintha csökkenést hozott volna, vagyis a korábbi havi 10-30 elfogás helyett csak 10-20 realizálása történt meg. A következő (2010. június) beruházás, ezen mit sem változtatott, 2011 októberétől viszont egy emelkedő trend indult meg. Ebbe a trendbe

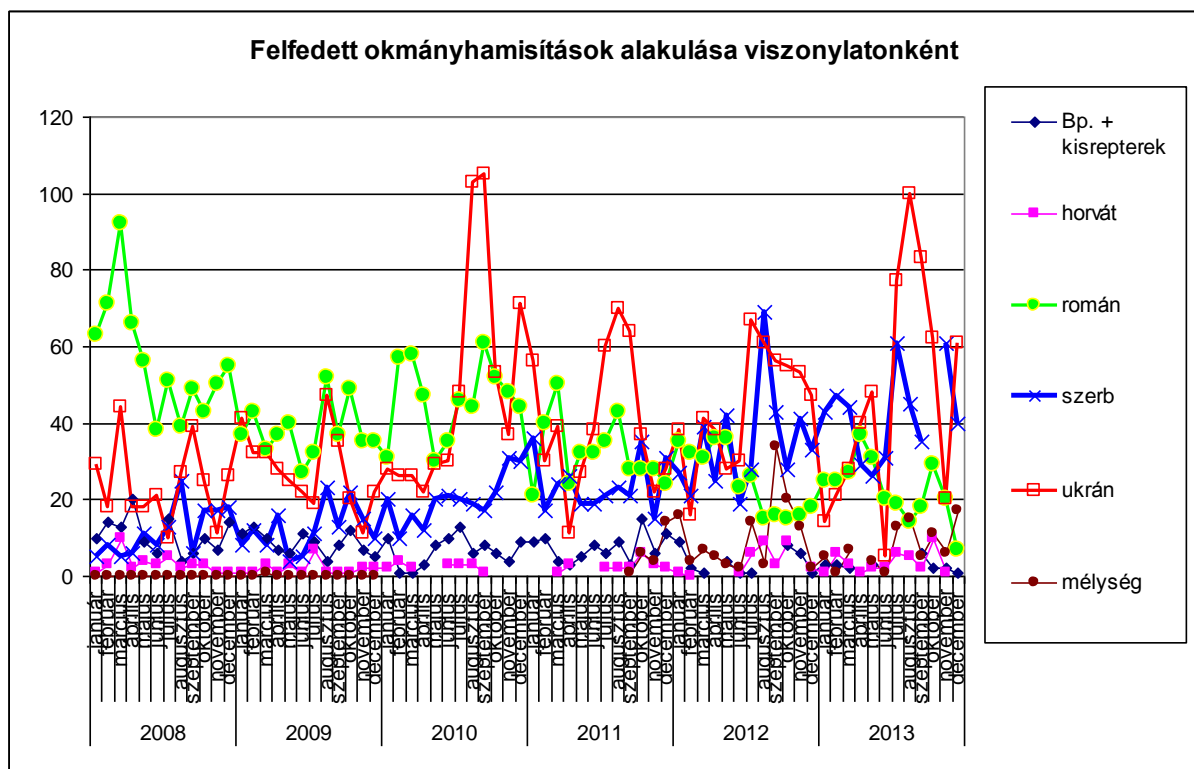
„csöppent” bele a KHA 2010-es fejlesztés és a trend tovább erősödött, egészen 2012 októberéig, majd megfeleződött. Ha elfogadnánk azt, hogy a határrendeszek által felfedett embercsempészek száma (legalább) zömében a NBSZ által biztosított felderítési információktól függ, akkor azt kellene mondanunk, hogy az első két fejlesztés nem hozta meg a várt eredményt, míg a harmadik busásan. Ehhez azért nem árt emlékezni arra, hogy egy-egy ilyen információ nem jelent általában közvetlen elfogást, hanem hosszas (több hónap) nyomozati munka része, és amikor megalapozott (úgymond vádképes) az ügy, csak akkor történhet meg az embercsempészek elfogása.

Az egyes programok, területek egymásra épültsége szinte valamennyi területen jelentkezik, így az okmányhamisítást elleni fellépés hatékonyságának növelése érdekében, a KHA2010-344 program keretében, 267,3 m Ft értékben került beszerzésre biometrikus azonosításra alkalmas eszköz (mobil és asztali kivitelű okmány-ujjnyomat olvasók). Ennek segítségével további 10%-os felfedés növekedést irányzott elő a kedvezményezett.

Ha számszaki értelemben nézzük, a 2012 nyarán befejezett fejlesztést követő tizenkét hónapban 8,8%-al több okmányhamisítót fedtek fel, mint a projektet megelőző évben. Tökéletesnek tűnik, de bennem a kisördög még mindig nem nyugszik. Nézzük a korábbi projekteket is ebben a statisztikai összefüggésben. A havi 100 eset (2008. márciusi kiugrást nem tekintve) standardnak tűnt, majd 2008 második felétől megkezdődtek az útlevélkezelői és okmányszakértői továbbképzések, mely egészen 2011 nyaráig folytak, eközben 2009 év

végén, illetve félévvel később jelentős technikai fejlesztések történtek, melynek meg is lett az együttes eredménye (havi 150-200 felfedés) 2010 nyár végére. Igaz, ezután hirtelen csökkenni kezdtek a felfedések ez talán betudható annak, hogy az illegális migránsok és segítők a szokásos módon inkább másfelé, vagy más módszerrel próbálkoztak, az aktívabb határrendészeti tevékenység következtében. Ez után (2011 második és 2012 első felében) ismét a megszokott havi 100 felfedés körüli érték mutatkozik. Ekkor történik meg a KHA 2010-es fejlesztés és ismét havi 150 feletti felfedést realizálnak a határrendészek. Majd a logikus „lecsengés” az ún. visszatartó, terelőhatás következtében. Bár ez utóbbiban vélhetőleg belejátszott a már említett jogalkotási „malór” is, ezt igazolja az is, hogy az új norma megszületésével 2013. július ismét megduplázódtak az értékek. Vagyis a grafikon pontosan letükrözi a fejlesztéseket e területen a 2013 évi „cikk-cakk” kivételével. Talán még azt is érdemes megjegyezni itt, hogy ismert pszichológiai tapasztalat, hogy ha egy területre jobban odafigyelünk (technikai fejlesztés, képzés) akkor még azok is hatékonyabban dolgozhatnak, akik nem részesültek közvetlenül a képzésben, vagy nem használják az új eszközöket, ez is segítheti az adott időszaki statisztikai mutatók javulását.

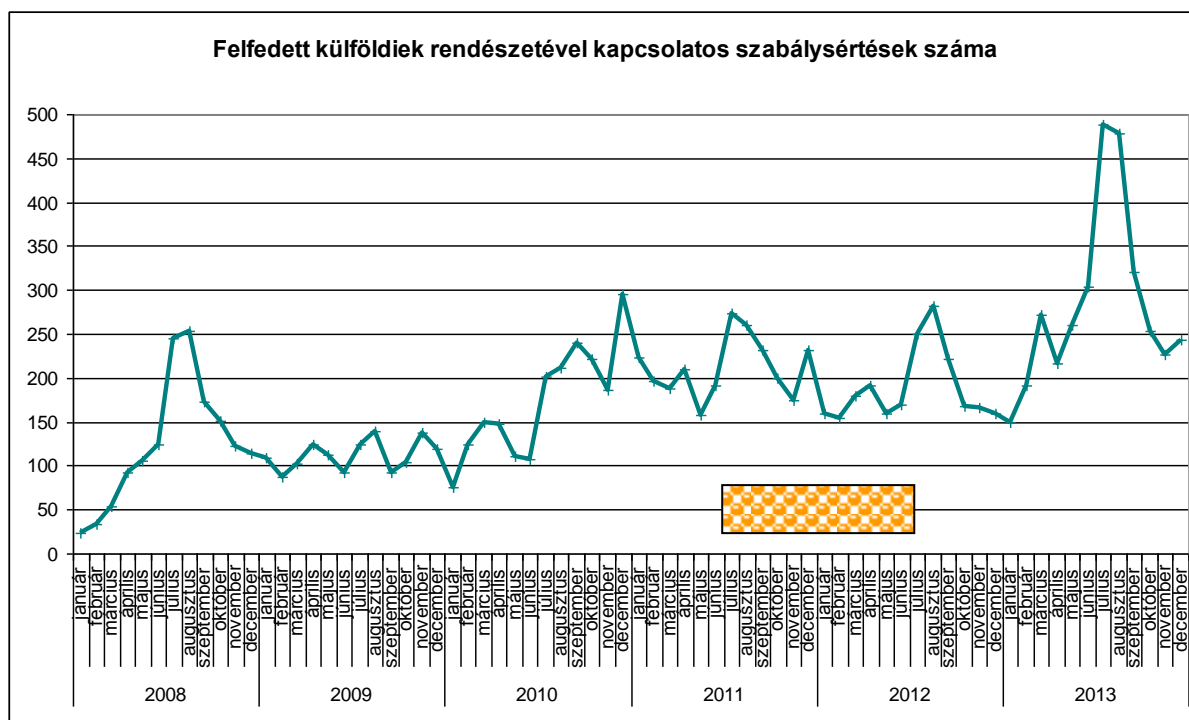

Láttuk, hogy a külső határos összesítő adatok lényegében szépen leképezték a fejlesztéseket, de mivel ezek a fejlesztések (technikai és képzés egyaránt) viszonylag arányosan érintette minden külső határos viszonylatot, ezért talán érdemes megnézni, a viszonylatonkénti felbontást is. Tudom elég csúnya ez a sok görbe, de próbáljuk megragadni a lényeget.

Érzelhető, hogy igazán csak három viszonylat adatai befolyásolják az összadatot. Ezen belül is ukrán viszonylat dominál 2010 második felétől, de igen hektikus, havi 20 és 100 felfedés között. A román viszonylati felfedések 2008-tól folyamatosan csökkennek havi 60-80-ról 20 alá. Eközben a szerb viszonylatban pedig éppen ellenkező az irány és közelítőleg a nagyságrend is megegyezik. Mindeközben a három viszonylat adataiban semmi féle összefüggés nem látható a fejlesztések időszakaival. Ez elgondolkodtató, lehetséges lenne, hogy a viszonylatok összesenje csak véletlenül adta azt a képet, hogy a fejlesztések igen is eredményesek?

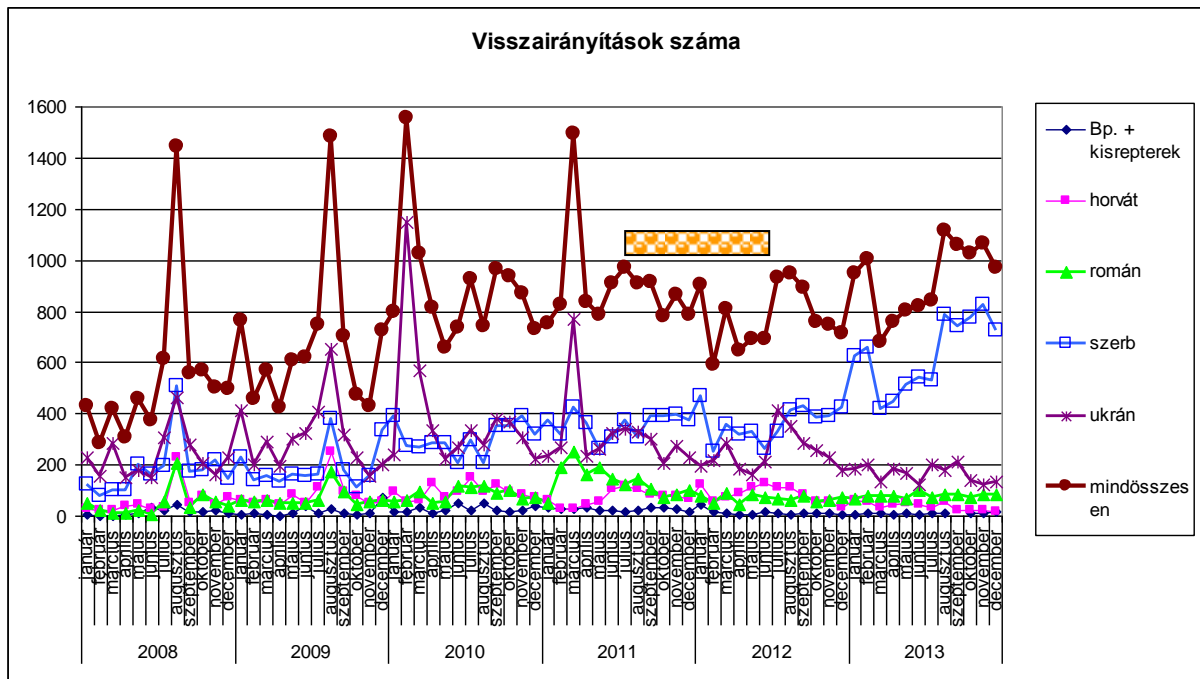
Amíg a végleges válaszon gondolkodunk, nézzük meg a további programok „hatását”.

A KHA 2010-en belül az utolsónak vizsgált 3521, a már szinte szokásosnak tekinthető módszertani, okmány és speciális képzést takarja. Melyből 100 fő volt tervezve okmányvizsgálói képzésre, így az előző projekt elemzéséhez is kapcsolhatnánk, főleg, hogy 2012 júniusában zárult a projekt, vagyis 344-es eszközfejlesztéssel egy időben, így a hatásuk egymást is erősíthette. Igaz, ezen projekt benyújtói úgy gondolták, még sem lenne célszerű a felfedett okmányhamisítások számával érzékelteni a hatást, inkább a visszairányítottak számának és a külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértések számának 5-5%-os emelkedését prognosztizálták a projekt eredményeként.

Ezen szabálysértési kategória adatai, ha a 2008 év nyári kiugró adatokat nem tekintjük, akkor egyenletes emelkedést mutat 2008 év végétől a havi 100 főtől emelkedik 200 körülire az

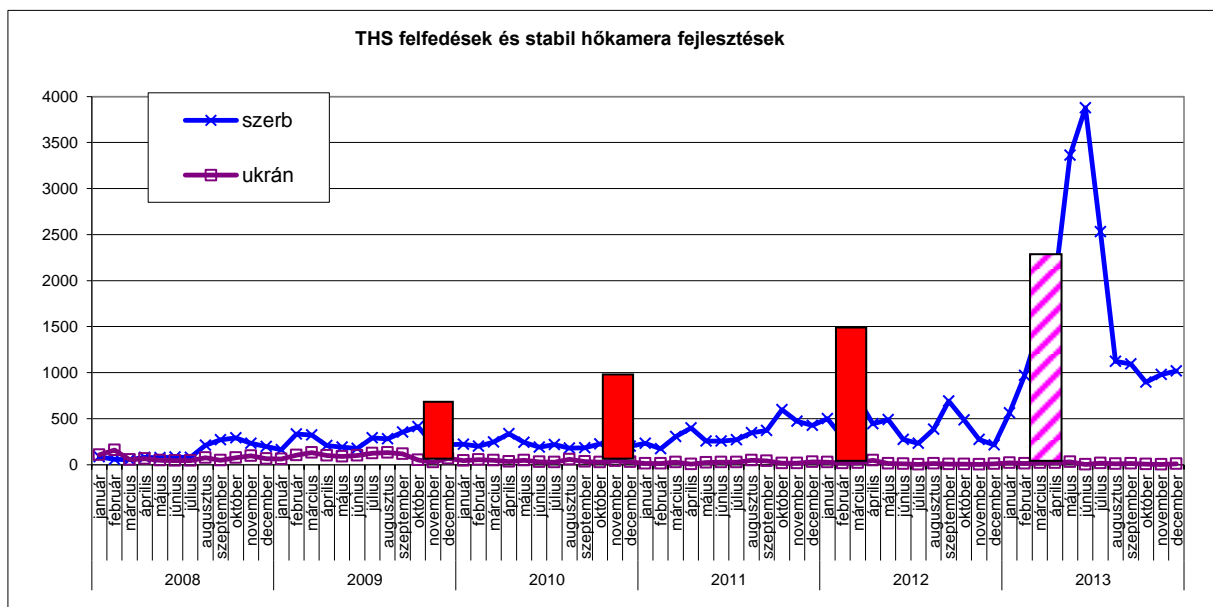
érték, majd 2010 második felétől 2013 elején egyfajta stagnálás látható havi 150-280-as „sávon” belül, vagyis a képzés ilyen jellegű hatása szemmel láthatólag nincs. Igaz, ugyan, hogy 2013-ban (július, augusztus) jelentős a kiugrás (havi 500-hoz közeli értékekre), de ez nyilvánvalóan az ekkor történ jogszabályi változások hatása és nem a vizsgált képzéseké.

Az eddig még ugyancsak nem vizsgált visszairányítások alakulása láthatóan szintén nem igazolja a várakozásokat. Főleg, hogy a képzés ugye a teljes külső határra kiterjedt, ezért a grafikonon a megjelenítjük a viszonylatok adatait is, főleg, hogy egymástól igen csak eltérő képet mutatnak. A fura időszakoként többszörös kiugrások szinte kivétel nélkül az ukrán viszonylati adatokból ered 2008-2011 időszakában. Ez feltehetőleg egy-egy időszaki akciók eredménye. Ezzel együtt az ukrán viszonylatban 2010-től egyfajta csökkenő trend érzékelhető, a havi 400 főről 200 alá csökkentek a számok 2013 végéig. Ezzel ellentétes irányú és méretű emelkedés látható a szerb viszonylatban 2008 és 2012 vége között, majd hirtelen növekedés 2013-ban, mely viszont a jogi környezet változás által (már említett) „generált” migráció növekedéséből eredhet. A többi viszonylat ehhez képest szinte „elhanyagolható” havi néhány tucat visszairányítást hajtott végre. A vizsgált képzés idejének, illetve záró időpontjának a visszairányítottak összesen számára, vagy az egyes viszonylatok adataira sem mutatható ki a hatása.

KHA 2011

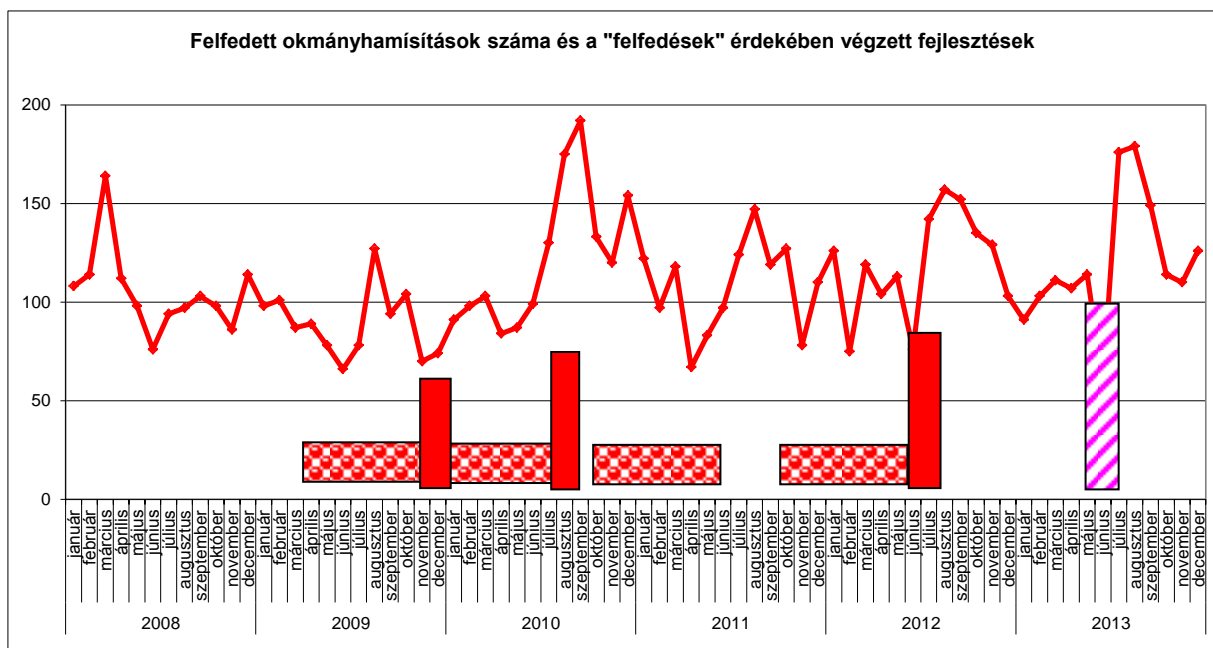
A KHA 2011-en belül egy közel egy milliárd forint (975,9 m Ft) értékű projekt vizsgálatával kezdjük, pontosabban folytatjuk, mert ez nem más, mint a korábban már megkezdett stabil hőkamerás rendszer fejlesztés folytatása. A 321-es számú projekt érintette az ukrán viszonylatú Kispalád, Uszka, Barabás, illetve a szerb viszonylatú Ásotthalom, Gara, Hercegszántó és Rösztke térségét. A projekt 2013 áprilisában zárult. A pályázó várakozása szerint ezen projekt a két viszonylatban felfedett THS-ek számának 10 %-os növekedését hozza. Itt kell megjegyezni, hogy a várt hatás a projekt (kivitelezés) tényleges befejezését követő 12 hónap után mérendő és ez jelen anyag írásakor még nem telt el, de a havi adatokból azért remélhetőleg látszik valami.

Ezt a fejlesztés csoportot már elemeztük a KHA 2010 321.sz. projektnél, de azért itt is láthatóvá tesszük (piros teli hasábok, melyek mérete részben aránylik a felhasznált források nagyságához) az előzményeket. Jelen fejlesztés (csíkozott hasáb) viszont már egy intenzív emelkedésbe „esik”, mely után hirtelen visszaesés látható, de a nagyságrend, ami figyelemre méltó. Vagyis míg korábban (2009-2012) a szerb viszonylatban havi 200-500 THS-t fedtek fel addig 2013 májusában és júniusban közel 4000 főt fogtak el a zöldhatáron, vagyis a korábbi 10-20-szorosát. Majd ismét visszaesés a felfedések száma havi ezer körüli értékre. Ez viszont a már említett jogszabályi „értelmezési” változásokból erednek, így nem igazán értelmezhető, és értékelhető a fejlesztés hatása a statisztikai adatok keretében. Közben az ukrán viszonylatba – ahogy korábban is –, minimális ezen kategória felfedéseinek száma, pedig a fejlesztések fele (jelen projekt keretében közel fél milliárd Ft) mégiscsak itt történt. Sőt még ehhez hozzá is lehetne venni, hogy a KHA 2011 323. sz. projekt keretében

Barabáson még helikopter leszállópálya is készült (2013. júniusban átadva), 34,1 m Ft értékben, mely a THS felfedéseket is igyekezett segíteni, bár a visszatartásban, terelésben is lehetne hatása, csakhogy a statisztika ezt sem mutatja.

Tekintettel arra, hogy a további programok vonatkozásában „hatás mechanizmus” ideje még nem járt le, illetve a projektek mostanában záródnak, vagy még futnak, már csak egy projektet vizsgálunk meg. A KHA 2011 3421. sz. projekt is egy korábbi fejlesztési sor folytatása, mely a biometrikus azonosítást célozza, így ezen projekt keretében 145 stabil és 17 mobil okmányolvasó került beszerzésre, 296,5 m Ft értékben, 2013 júniusával bezárólag.

Csak a jól láthatóság, könnyebb értelmezhetőség érdekében az összes viszonylat együttes adatát nézzük (a viszonylati bontás látható a KHA 2010 344. sz. projektnél), feltüntetve a korábbi hasonló (piros hasáb), illetve kapcsolódó képzési (fekvő pöttyös hasáb) projekteket is a jelenleg vizsgált (lila csíkos) fejlesztés mellett.

Vizuális értékelés szerint talán azt lehet mondani leegyszerűsítve, hogy a fejlesztések és a képzések a havi 100 felfedés stabil meglétét biztosítja, de jelentős fejlődés, vagy visszaesés a viszonylati összesen adatokból nem látható. A 2013-ban realizálódó technikai fejlődés egy éppen csökkenő rövidtávú trendbe „lép be” melyet kiugrást követ két hónapig, majd ismét a 100 közeli értékre érkezik vissza a „görbe”. Miközben tudjuk azt is, hogy ugyancsak 2013 májusában sikerült rendszerbe állítani a KHA 2012 312.sz, program keretében beszerzett okmányvizsgáló eszközöket 222 m Ft értékben (vagyis együtt közel fél milliárdos fejlesztés

történt ekkor), ezzel együtt sem igazán ezen fejlesztések lehettek a statisztika „mozgató rugói” hanem a jogszabályi változások (lásd korábban).

Lehetséges, hogy bonyolultnak tűnik az elemzés, de igyekeztem folyamatában, egyfajta együttgondolkodást megteremtve elemezni a programokat és így eljutni a több éves fejlesztések, egymásra épülő részeinek együttes vizsgálatán keresztül egyfajta konklúzió felé, amit most meg kellene fogalmazni.

Következtetés

Láthattuk, hogy még a leszűkített projekcsoportok is elég széles skálát mutatnak a határrendészeti fejlesztés terén, egyfajta átgondoltság, egymásra épültség mindenképpen érzékelhető. A projektek eredményei, hatása viszont szinte csak elvétve mutatható ki a statisztikai adatokban. Kérdés az, hogy ki hibázott, vagy hibázott-e valaki. A pályázó nem tehet mást, mint a kiírás követelményeinek megfelelően adja be pályázatát, a bíráló viszont a bírálati szempontokat figyelembe véve értékeli a benyújtott anyagokat. A pályázatot kiíró (Felelős Hatóság) viszont kötve van a „Brüsszeli” előírások⁵⁹ és elvárások⁶⁰ által. Indikátorok nélkül viszont nem lehet elbírálni és támogatni a projekteket. A fejlesztéseknek lehetőleg számszakilag, dokumentálható változást kell előidéznie a „határbiztonság fejlődésében”.⁶¹ Ez logikusan végig gondolva is a havi határhelyzetkép statisztikai adatok felé mutat, melyből viszonylag könnyen lehet prezentálni a kért adatokat. Ésszerű is, például mi lehetne jobb hatás mondjuk egy zöldhatáros fejlesztés esetén, minthogy több THS kerül felfedésre, avagy éppen csökken ezek száma és ugyancsak mi mutathatná be leginkább egy okmány hamisítással kapcsolatos (technikai fejlesztés, vagy akár képzés) programok hatását, mint az ezen a területen jelentkező jogsértések felfedések növekedése, vagy csökkenése. Még is hol a hiba?

Megítélésem szerint egészen egyszerűen arról van szó, hogy nem lett figyelembe véve, hogy itt nem önálló független esetekről, szituációkról van szó, hanem egy igen összetett

⁵⁹ Lásd Szolidaritási Alapok weblapja: <http://solidalapok.hu>

⁶⁰ COM által kiadott hivatalos állásfoglalások, illetve iránymutatások, valamint az időszakos ellenőrzések során megfogalmazott észrevételek, kritikák.

⁶¹ Lásd például: European Commission Directorate-General Justice, Freedom and Security – SOLID/2007/27 – Committee General programme Solidarity and Management of Migration Flows meeting 20 September 2007 – 9-14. p

illetve az illegális migránsokat segítők is érzékelik ezért általában már ekkor más kevésbé „frekvenciáltabb” átkelőhelyre, vagy a zöldhatár más területeire teszik át tevékenységüket. Az elkészült beruházáskor képzésre, az eszköz helyes használatának megtanulására kerül sor. Vagyis egy időben még több határrendész lesz jelen, amely vagy elvonja a figyelmet (ezáltal esetleg felületesebb lesz a határforgalom ellenőrzés, kevesebb járőr lesz a zöldhatáron), vagy éppen ellenkezőleg a fent említettek okán (lebukást elkerülendő) precízebb munkavégzés történik. És ekkor még nem is kezdett el élesben működni a stabil kamera, mégis látjuk milyen összetett hatások érvényesülnek, amelyek befolyásolják a felderítést, a nyomozati munkát, vagy akár a mélységi tevékenység eredményességét is. Egy hazai, vagy nemzetközi – nem is beszélve, ha ez az érintett szomszédos ország közeli területein történik – (akár az vizsgált határátkelőhelyet nem is érintő) közbiztonsági, vagy közlekedés biztonsági ellenőrzések is képesek akár jelentős mértékben befolyásolni adott terület migrációs mozgását. Még nem is vettük figyelembe a már korábban meglévő eszközök, rendszerek mennyiségét, minőségét, állagromlását, pedig ezek is mind befolyásolják az adott helyen a munka hatékonyságát, illetve annak változásait.

Eközben nem is beszéltünk az úgynevezett pull-push (toló-húzó hatások) faktorról⁶⁴ mely alapvetően befolyásolja a legális és illegális migrációt egyaránt. De még nem említettük azt sem, hogy az érintett migrációs irányban van-e, hol és milyen mértékű fegyveres konfliktus, háború, polgárháború, melyek óhatatlanul éreztetik a SAS rendszer elemeire, alrendszerre a hatásukat, befolyásolják azok hatékonyságát, eredményességét. Most csak gondoljunk arra, hogy az utóbbi időben egyre több afgán állampolgár jelent meg határainknál, mivel sokan úgy gondolják, hogy inkább nem akarják ott megvárni a NATO teljes kivonulását és a várható tálib uralmat. Avagy a szíriaiak jelenléte is megerősödött az utóbbi időben, mivel többen úgy értékelték a három éve folyó polgárháborúnak nemigen látszik a vége, és már elvesztették a türelmüket a szomszédos országok valamelyikében a békére várva, inkább a békésebb, biztosabb megélhetés lehetőségét kínáló Európa felé indultak el.⁶⁵ A napjainkban folyó ukrajnai konfliktusnak egyelőre nem tudjuk mikor, milyen hatása lesz a hazai és EU SAS-ra. Vagy gondoljunk csak arra, hogy 2012 februárjában megszűnt a MALÉV, mely az addigi

⁶⁴ Részletesebben lásd: Teke András - A „pull-push factor” biztonság alapú megközelítése In: Magyarországot érintő nemzetközi migráció, Felsőoktatási Tankönyv, MK Katonai Biztonsági Hivatal, Budapest.2006. (145-166. old) ISBN 963 06 0444 2

⁶⁵ Míg 2011 (az arab tavasz éve) 75 szíriai állampolgárságú THS-t fogtak el a magyar határrendészek, addig 2012-ben 152-t, és 2013-ban már 1039 főt.

hazai légi utasforgalom harmadát szállította, logikusan féltek többen attól, hogy az utas forgalom jelentősen visszaesik, de nem így történt, lényegében stabilizálódott 8,5 milliós szinten⁶⁶ a Budapesti (Ferihegyi-, Liszt Ferenc) repülőtér utasforgalma. Az itt felfedett illegális migránsok száma mégis hatodára csökkent (2011-ben 313, 2012-ben 66, míg 2013-ban 47 fő). Ami a desztináció változásokra vezethető vissza. Ez is jól mutatja, hogy a rendszer egyes alrendszereinek, elemeinek önmagukban a statisztikai adatokkal összevetése, „hatékonyság vizsgálata” nem igazán releváns.

A SAS rendszer egészének és egyes részeinek valóban tüzetes vizsgálatához (megítélésem szerint) elengedhetetlen az ún. migrációs földrajzi elemzés keretében a származási, tranzit- és célországok részletes elemzése.⁶⁷

Az elemzés főbb szempontjai:

Természetföldrajzi:

- az adott ország (határszakasz) általános, az illegális migrációra hatással levő természetföldrajzi jellemzői (földrajzi elhelyezkedés, terep jellege, domborzat, vízrajz, időjárás),
- az adott ország határszakaszai, a Magyarországgal közös határszakasz hossza,
- a közös határszakasz leírása, mozgást (illegális migrációt) akadályozó tényezők nagysága, mértéke,
- az adott határszaktól számított – a kialakult migrációs irányokra tekintettel – országon való keresztüljutás (minimális) időszükséglete,
- a fő közlekedési útvonalak, lehetőségek,
- a határtérségben (mindkét oldalon) elhelyezkedő illegális migrációt befolyásoló objektumok (jelentősebb határátkelőhelyek, közlekedési csomópontok, stb.).

Társadalmi, gazdasági:

- az ország társadalmi berendezkedése, stabilitása, a lakosság széles körének, illetve egyes csoportok biztonsági szükségleteinek kielégítési mértéke, tendenciája,

⁶⁶ 2011-ben 8,9 millió, 2012-ben 8,5, majd 2013-ban 8,52 millió utas.

⁶⁷ A migrációs földrajz témakörét részletesebben lásd: Ritecz György: Migrációs Földrajz és Közép-Európai határőrizeti statisztikai adatok elemzése - Határőrségi Tanulmányok 2001/5. sz. 78-143. old.

- az ország deklarált és „valós” céljai az illegális migráció tekintetében,
- a társadalmi mobilitás mértéke, irányultsága, trendje,
- a korrupció mértéke, jellege, érintett csoportok,
- a demográfiai viszonyok, tendenciák (életkor megoszlás, népsűrűség, népesség növekedési ütem),
- a vízumpolitika harmonizációja, illegális migráció szempontjából származási országok érintettsége,
- az illegális migráció (tiltott határátlépés büntetési tétele) társadalomra való veszélyességének megítélése,
- a közigazgatás, igazságszolgáltatás illegális migrációt befolyásoló jellemzői (idegenrendészeti eljárások, menekült-, menedékes kezelés, eljárási határidők, intézkedések hatékonysága), tényezői,
- a biztonságot veszélyeztető egyéb tényezők (pl. kisebbségek), társadalmi feszültségek,
- az egy főre jutó GDP nagysága, trendje, a folyó fizetési mérleg hiánya,
- az infláció nagysága, trendje, a gazdasági szabadság mértéke,
- a munkanélküliség mértéke, trendje (a határmenti régióban külön elemezve)
- az adott határmenti társadalmi, gazdasági kapcsolatok, viszonyok,
- egyéb (pl. emocionális) tényezők.

Határrendészeti:

- az adott határszakaszra érvényes nemzetközi jogszabályok, szerződések,
- az adott ország, illetve határszakasz főbb migrációs útvonalak által való érintettsége,
- az adott határszakaszon feladatot ellátó határőrizeti erők:
 - működési elve és rendszere,
 - szervezeti egységek száma,
 - létszáma,
 - alkalmazott főbb erők, eszközök,
 - km-arányos erő- és eszköz megoszlás,
 - határőrizeti rendszere,
 - tevékenységük jellemzői, kiképzettsége, hatékonysága,
- a határforgalom alakulása, jellemzői, tendenciája,
- a túloldali határőrizeti erők tevékenységének főbb jellemzői,

- az adott határszakasz két oldalán tevékenykedő határrendészeti, illetve migrációkezelésben részt vevő szervek közötti együttműködés,
- az adott határszakasz államhatárral összefüggő jogsértések szerkezete, trendje, elkövetési módszerek, az ellenük való hatékony fellépés lehetséges módozatai, eljárásai, eszközei,
- a határterületen elkövetett, nem az államhatárral összefüggő jogsértések mértéke, trendje, eredményes megakadályozásuk, felfedésük lehetséges módszerei.

Kérdezhetné bárki, hogy akkor a KHA projektek hatékonyságát nem lehet mérni, nem lehet számon kérni, hogy az adott beruházás, fejlesztés, tényleg megéri-e? Ha így lenne ezen (és más hasonló) források felhasználása vagy felesleges dolgokra is mehetne, vagy ami még rosszabb visszaélésekre adna lehetőséget. Én csak azt állítom, a fenti vizsgálatok alapján, hogy egy komplex rendszer egyes elemeinek hatékonysága nem ítéhető meg reálisan a teljes rendszer komplexitásában való vizsgálata nélkül. Ehhez viszont nem elégséges és nem lehetséges egy-két numerikus adat bekérése, illetve vizsgálata.⁶⁸

Megoldás talán az lehetne, ha olyan hozzá értő szakemberek ítélnék meg a projektek terveit, majd a kivitelezését és működési hatékonyságát, akik az említett komplexitásban, rendszerszemlélettel vizsgálva ítélik meg az adott projektet. Ennek megfelelően nem várható el a tervezés során a hatás indikátorok vonatkozásában egy-egy szám, hanem az adott szakértői gárda⁶⁹ kijelentése (szakvéleménye) lehetne a mérvadó.

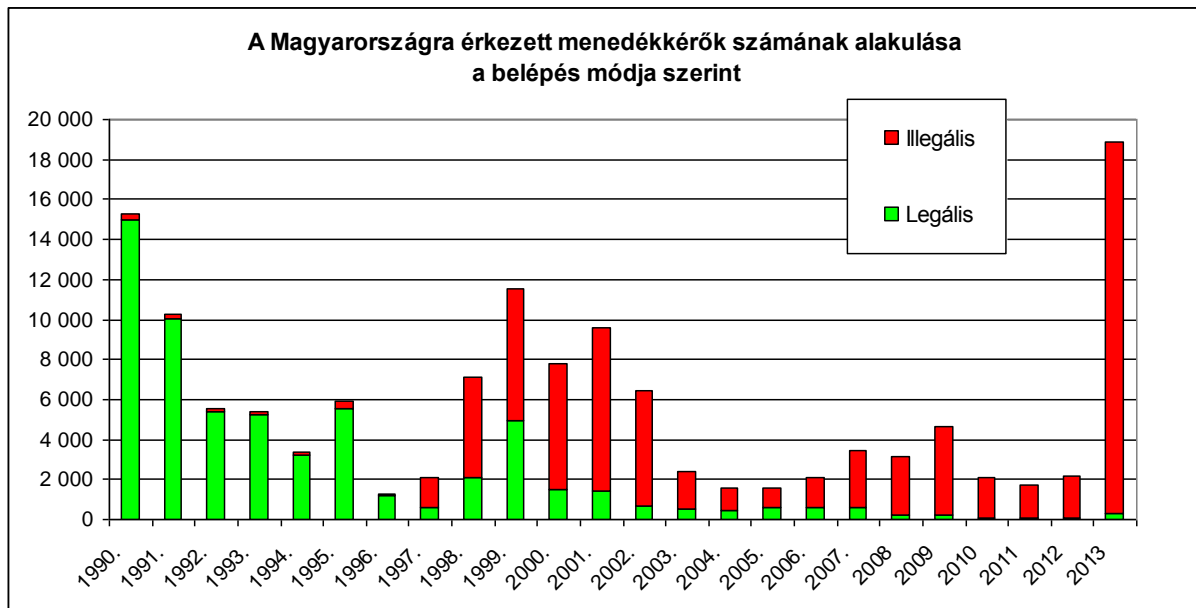
Felmerülhet a kérdés, hogy valóban szükség van-e ilyen szakértői gárdára (csoportokra)? Mielőtt a válaszon elgondolkodunk zárszóként talán még egy grafikon és egy kérdés.

Mint tudjuk az Uniónak, illetve hazánknak is az a célja (jelenleg) a migráció kapcsán, hogy lehetőleg minél kevesebb migráns érkezzon, és aki érkezik az is inkább legálisan. Megnézve a

⁶⁸ Információink szerint a fentieket is belátva - a SOLID Committe ülésen többször napirenden volt a kérdés – a 2014-2020 közötti időszakra (részben a Szolidaritási Alapok folytatásaként tervezett) ún. Belbiztonsági Alap (BBA)-ban már csak output és eredmény indikátort kell mérni projekt szinten, hatást csak nemzeti program szinten vizsgálnak, ráadásul előre (jogszabályban) rögzített mutatók alapján.

⁶⁹ Természetesen a szakértésen túl, de ezzel együtt ügyelni kell az objektivitásra is, vagyis a bevont szakértők nem függhetnek a projektben kedvezményezettől.

menekültkérelmet benyújtók érkezési módját, nagyságrendjét,⁷⁰ azért elgondolkodtató, hogy valóban a jó úton haladunk?

Felhasznált irodalom

- Sallai János: Egy idejét múlt korszak lenyomata – A vasfüggöny története – Hanns Seidel Alapítvány, 2013. Budaörs, ISBN 988-973-88484-3-7
- Teke András - A „pull-push factor” biztonság alapú megközelítése In: Magyarországot érintő nemzetközi migráció, Felsőoktatási Tankönyv, MK Katonai Biztonsági Hivatal, Budapest.2006. (145-166. old) ISBN 963 06 0444 2
- Ritecz György: Migrációs Földrajz és Közép-Európai határőrizeti statisztikai adatok elemzése - Határőrségi Tanulmányok 2001/5. sz.
- Ritecz György: Ami a számok mögött van, avagy amiről nem beszélünk – In: Szerk.: Székely Jánosné – Határrendészeti Tanulmányok 2014/1. szám. 23-42. old.
- Ritecz György: Piros vonal helyett ... In: Szerk: Gaál Gyula és Hautzinger Zoltán. A modernkori magyar határrendészet százöt év 115-130. old, MRTT Határrendészeti tagozat 2013. ISBN 978-963-08-6212-7

⁷⁰ Forrás: Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal hivatalos éves statisztikai adatai a szerző által időszakosan letöltve és összeszerkesztve -

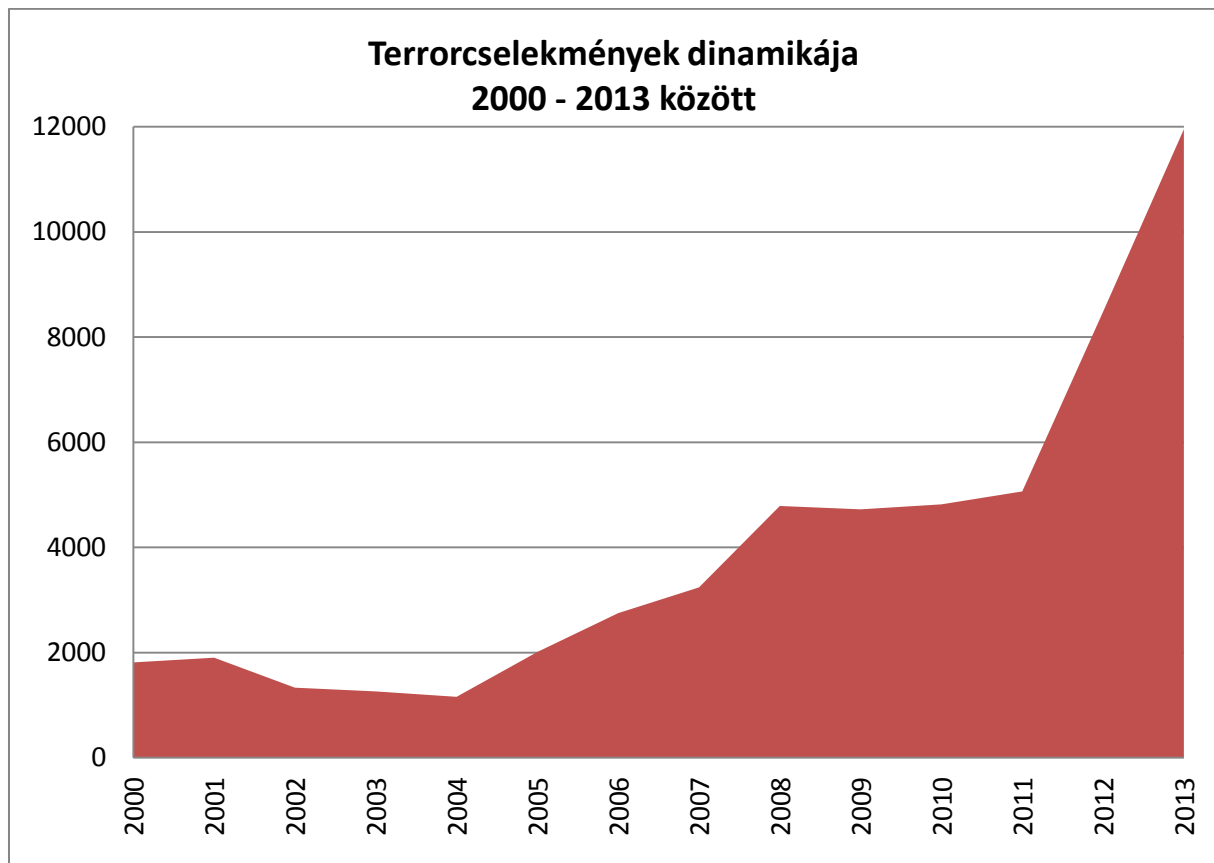
http://www.bmbah.hu/jomla/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&Itemid=1232&lang=hu

- Az Európai Parlament és a Tanács 2007/574/EK határozata (2007. május 23.) a Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása általános program keretében a 2007–2013-as időszakra a Külső Határok Alap létrehozásáról
- 2007/599/EK Európai Bizottság határozata (2007. augusztus 27.) az 574/2007/EK európai parlamenti és tanácsi határozatnak a 2007-től 2013-ig terjedő időszakra vonatkozó stratégiai iránymutatások elfogadása tekintetében történő végrehajtásáról.
- European Commission Directorate-General Justice, Freedom and Security – SOLID/2007/27 – Committee General programme Solidarity and Management of Migration Flows meeting 20 September 2007

Ritecz György: Menekülők és a terror viszonya

A 2015. januári párizsi terrortámadások kapcsán néhányan – főleg politikusok⁷¹ – felvetették, hogy a terrorcselekmények és ezek kockázatának növekedése alapvetően a bevándorlás erősödésének köszönhető. Kérdés az, hogy valóban fennáll-e ezen ok-okozati összefüggés?

Mindenekelőtt vizsgáljuk meg, hogy valóban növekedett-e a terrorcselekmények száma. Ehhez viszont meg kell jegyeznünk, hogy a terrorcselekmények vonatkozásában, főleg nemzetközi összevetést lehetővé tevő, illetve globális szintű adatok, adatbázisok száma igen szűkösnek tekinthető.⁷² Tekintettel arra, hogy jelen esetben alapvetően a tendenciát, illetve a nagyságrendet kívánjuk vizsgálni, ezért a leghosszabb időintervallumot feldolgozó adatbázist, Global Terrorism Database (GTD)⁷³ célszerű felhasználni.

⁷¹ Főleg hazánkban. – lásd: <http://444.hu/2015/01/09/ha-orbanon-mulik-bevandorlok-nem-fognak-budapest-en-lovoldozni/> - Letöltve: 2015. 01. 12.

⁷² A problémát jól érzékelteti és dolgozza fel Tóth Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében című munkája - Nemzet és Biztonság - 2011. szeptember 83-92. old.

⁷³ <http://www.start.umd.edu/data-tools/global-terrorism-database-gtd> - Letöltve: 2012. 01. 24. és 2014. 12. 04. A letöltött adatok feldolgozása alapján készített grafikonok a szerzők műve.

A grafikonból jól érzékelhető, hogy földünkön a terrorcselekmények száma az elmúlt közel másfél évtizedben a hatszorosára nőtt, ezen belül is 2011 után történt ugrásszerű (két és félszeres) emelkedés. A kérdés csak az, hogy hol is nőtt meg nem csak a terrorcselekmények valószínűsége, hanem a „kézzelfogható” valósága?

Ha az adatokat áttekintjük látható, hogy a 2013-ban globálisan elkövetett összes terrorcselekmény (11952 eset) több mint felét (6508 eset - 54 %), három országban élőknek kellett elszenvednie és ez a három ország Irak, Afganisztán és Pakisztán. Közismert tény, hogy az első két országban a „fejlett-nyugat” folytatott több mint egy évtizedes háborút éppen a terrorcselekmények visszaszorítására hivatkozva, majd katonái kivontak. Köztudomású az is, hogy Pakisztán az Afgán háború „oldalvizén” került a terrorfenyegetettség ilyen magas szintjére, ugyanis ide menekült át a tálibok és az Al Kaida harcosok nem kis része és innen folytatják tovább a harcukat. Talán érdemes elgondolkodni a kauzalitás elve alapján, hogy tehát kik és milyen mértékben voltak is okozói a jól érzékelhető terrorcselekmény szám növekedésnek?

Ezek után nézzük meg a „bevándorlási” adatokat. Tekintettel arra, hogy a „bevándorlás” fogalma igazán sem a nemzetközi migrációban sem a magyar joggyakorlatban nincs egyértelműen tisztázva, ezért inkább – tekintettel arra is, hogy a kiindulási pontunkként jelentkező nyilatkozatok is erre utaltak – a „menekült kérelmet benyújtókat”. Először is a globális adatokat.⁷⁴

TABLE 1 **Asylum claims lodged in selected regions | 2011 - 2013**

Regions	2011	2012	2013	Change '13-'12
Europe	327,640	368,400	484,560	32%
- EU (28)	278,610	301,000	398,250	32%
USA/Canada	88,460	91,270	98,740	8%
Australia/New Zealand	11,820	16,110	24,610	53%
Japan/Rep. of Korea	2,880	3,690	4,820	31%
Total	430,800	479,470	612,730	28%

⁷⁴ UNHCR Asylum Trends 2013 Levels and Trend sin Industrialized Countries - 8. oldala. - <http://www.unhcr.org/5329b15a9.html> - Letöltve: 2014. 04. 03. – A táblázat címe magyarul: A menedékjogi kérelmet benyújtók száma néhány régióban (a szerző fordítása)

Az adatok egyértelműen mutatják, hogy az elmúlt években a menekülők célpontja – legalábbis a fejlett országok között – leginkább Európa, mivel még észak-Amerikába is csak ötödannyian próbálnak meg bejutni, mint az „öreg kontinensre”. Nem is beszélve a többi fejlett térségről.

Talán itt kell megjegyezni, hogy sokan nem tudják, vagy csak nem akarják tudomásul venni, hogy a földünkön meglévő menekült problémáknak csak a töredéke érinti a fejlett országokat, tudniillik például a 2013-as évben, a fejlett államokba jelentkező valamivel több mint hatszázezer menekültkérő, a világ menekülőinek (10,7 millió ember)⁷⁵ mindössze 5,7%-a. A legnagyobb menekült tömeget befogadó államok ugyanis Pakisztán 1,6 millió menekülttel, Irán 857 ezer befogadottal, Libanon 856 ezer menekülttel, Jordánia 642 ezer és Törökország 610 ezer menekült befogadásával.⁷⁶

Térjünk azért vissza a fejlett országokba érkező menekültkérelmet benyújtókhoz. Talán érdemes lenne elgondolkodni azon, hogy az ide érkező menekülők zöme (30,7 %)⁷⁷ egy szűk régióból (Irak, Afganisztán, Pakisztán, Irán, Szíria) érkeztek. Vagyis azon országokból, melyeket már fent is említettünk és nemrég vonultak ki onnan a „csapataink”, illetve azon országból érkeznek, amelyben már lassan négy éve polgárháború folyik és a „civilizált” nyugat igazán nem volt képes semmit sem tenni az ártatlan civil lakosság megoltalmazása érdekében.

A fentiekből levonható talán az a következtetés, hogy a menekültek egy részének (mint láttuk a legnagyobb részük el sem jut a fejlett országok közelébe) hozzánk való menekülésében esetleg nem csak a „fejlettségünk”, gazdasági színvonalunk húzó hatása, hanem az ún. toló⁷⁸ hatás is érvényesült. És ez utóbbi hatás kiváltásában nekünk is jelentős szerepünk lehet ...

Az objektivitásra törekedve azért nézzük még tovább az adatokat. Ha az Európai Unió menekültjeivel, illetve a bevándorlásuk megakadályozásának kérdéseivel kívánunk foglalkozni akkor a Frontex⁷⁹ adatait érdemes megnézni.

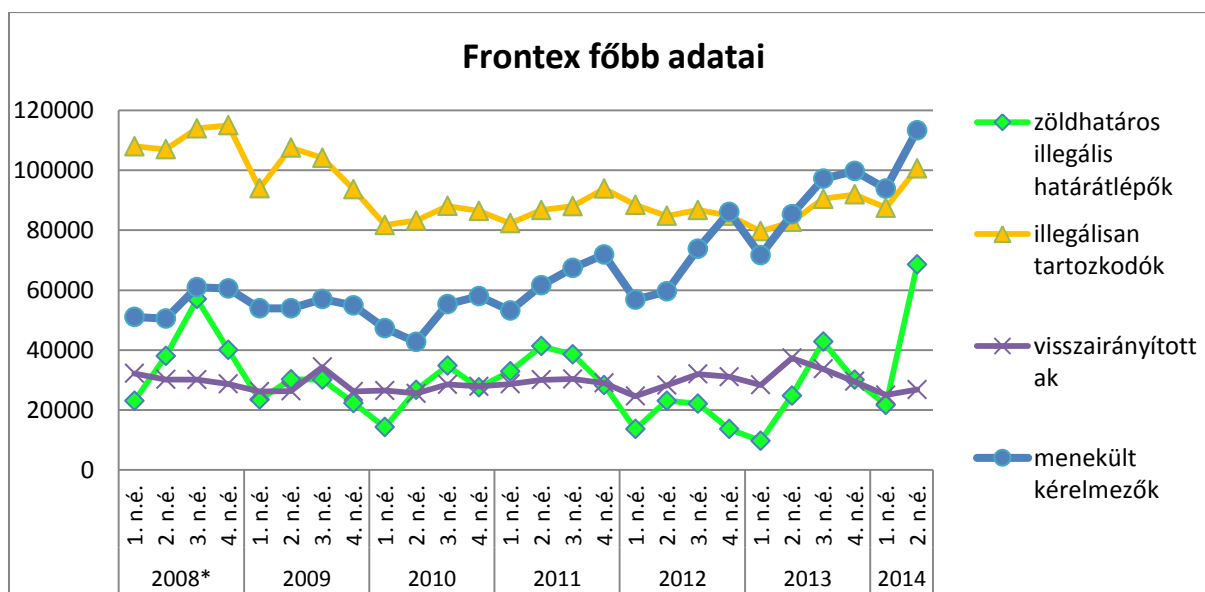
⁷⁵ UNHCR Global Trends 2013 – 2. old - <http://www.unhcr.org/5399a14f9.html> - Letöltve: 2014. 12. 12.

⁷⁶ Lásd – UNHCR Global Trends 2013 – 2. oldal.

⁷⁷ Lásd – UNHCR Asylum Trends 2013 Levels and Trend sin Industrialized Countries - 31. oldala.

⁷⁸ Push faktor – lásd: Teke András - A „pull-push factor” biztonság alapú megközelítése In: Magyarországot érintő nemzetközi migráció, Felsőoktatási Tankönyv, MK Katonai Biztonsági Hivatal, Budapest.2006. (145-166. old)

⁷⁹ Az Európai Unió Külső határainak ellenőrzésének gyakorlati együttműködéséért felelős ügynökség - COUNCIL REGULATION (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union

Az unió határellenőrzési ügyek összehangolásáért felelős szerv adatai⁸⁰ szerint a 2008-10 közötti negyedévenkénti (stagnáló) 50-60 ezer fő menekülő száma 2011-től lényegében lineárisan emelkedik 2014 nyaráig⁸¹, a második negyed évi 113 ezres szintre. Vagyis lényegében megduplázódott az elmúlt három év alatt a menekült kérelmet benyújtók száma közösségünkben. Érthetően, ahogy a fejlett ipari államokban, így az Európai Unióba főleg a már említett iraki, afgán, pakisztáni és szíriai menekültek érkeztek, ők teszik ki a hozzánk érkező menedékkérők harmadát.⁸² Az uniós szinten érzékelhető növekedést viszont szinte kizárólag a szíriainak „köszönhető”. Ugyanis míg 2010 második negyed évében még ezernél kevesebb (960 fő) szíriai állampolgár kért menedéket az Unióban, majd – előbb lassan emelkedve (1500-3000), majd 2012 második felétől meglódulva (7-9 ezer), 2013 második felétől megduplázódva (18-19 ezer) nőtt meg a menekültek száma – 2014 második negyed évében már meg haladta a 22 ezret. Ez talán úgy is értelmezhető, hogy az ún. „Arab tavaszt” követően néhányan már nekivágtak a nyugati útnak (ahol biztonságot reméltek), de a többség – milliós nagyságrend, lásd fentebb az UNHCR adatokban – a szomszédos országokba menekült a polgárháború elől és várta, hogy vége legyen, illetve, hogy a nyugat által „hitegetett” megoldás megszülessen. De csak egyre durvult a helyzet, így 2012 végén egyre többen feladták a reményt, hogy valaha hazatérhetnek, így ők is elindultak nyugatnak.

⁸⁰ A Frontex negyedéves jelentéseit a szerző dolgozta fel és készítette a grafikonokat – Forrás: <http://frontex.europa.eu/publications/> - Letöltve: 2013. 03. 29 és 2015. 01. 14 között több alkalommal.

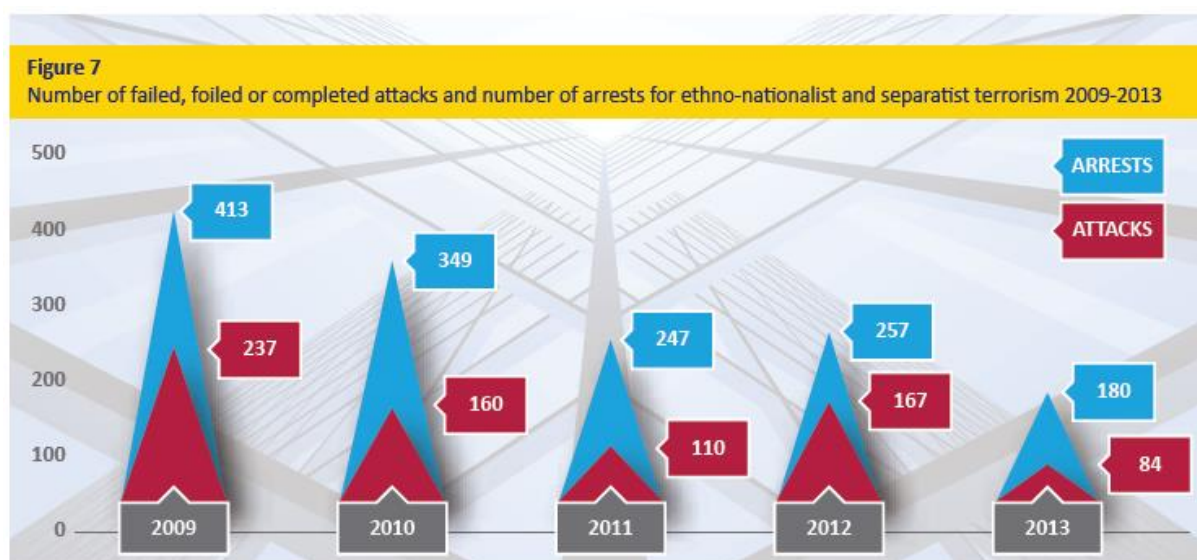
⁸¹ A tanulmány írásának időpontjában ez a legfrissebb Frontex adat.

⁸² 2013 negyedik negyed évében 33,06 %, 2014 első negyed évében 35,09 %,

Majd 2014-re, amikor már az Iraki és Levantei Iszlám Állam – ISIS (majd Iszlám Állam – IS) kialakulását, majd hódítását és pusztítását megtapasztalták, újabb nagyobb hullám indult el, mivel már végképp nem látják a reményt, hogy segít nekik valaki valaha békét teremteni hazájukba, hogy visszatérhessenek.

Mindeközben ahogy az az adatokból is jól kivehető, hogy a „Schengen Land”⁸³ területén az illegálisan tartózkodók száma nem nőtt, sőt inkább csökkent. Ezen időszakban a határellenőrzés során visszairányítottak száma is stagnál, ami azt jelenti, hogy a valamilyen oknál fogva – elsősorban biztonsági – kockázatot jelentők száma sem emelkedett meg, annak ellenére, hogy a migrációs nyomás jelentős mértékben megnövekedett.

Azt hogy hogyan változott a terrorfenyegetettség az EU-ban, elmúlt években, talán a legautentikusabb, ha az EUROPOL terrorizmussal kapcsolatos jelentését⁸⁴ vesszük elő.

Tehát miközben egyre nagyobb a „bevándorlás”, illetve a menedékkérők száma, a terrorcselekmények, illetve azon személyek száma⁸⁵, akik „jó okkal” ilyenek előkészítésével gyanúsíthatók egyértelműen csökkenő adatokat mutat.

Ezek után nézzük a magyarországi adatokat.⁸⁶

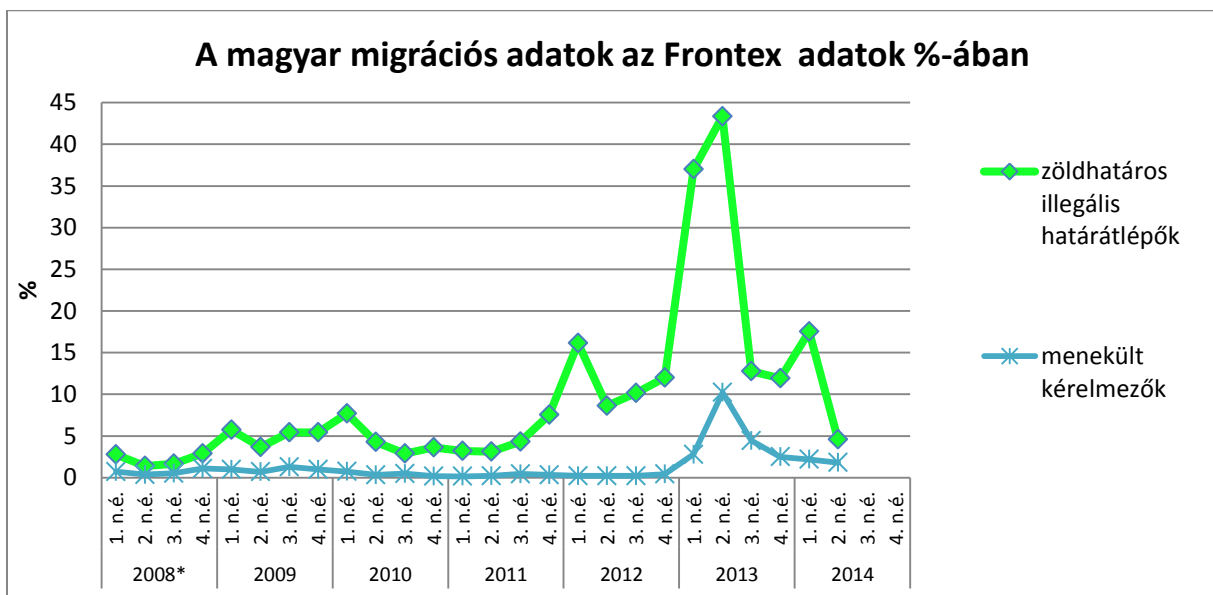
⁸³ Természetesen itt a Frontex összesített adatairól van szó, mely 31 állam adatait tartalmazza, melyek közül néhány nem tagja az EU-nak és néhány pedig a Schengeni Szerződésnek, de a többség mindkettőnek tagja. Ennek részletezésére most nem térünk ki.

⁸⁴ EUROPOL TE-SAT 2014 Euroocean Union Terrorism situation and trend report 2014 – Forrás: https://www.europol.europa.eu/latest_publications/37 – Letöltve: 2014. 12. 18.

⁸⁵ A táblázat címe magyarul: Az etno-nacionalista és szeparatista terrorcselekmények kapcsán végrehajtott, vagy sikertelen cselekményeket elkövető, vagy ilyen cselekményeket megkísérlő elfogott személyek száma. Arrest – letartóztatás, attack – támadás/cselekmény (a szerző fordítása)

Mint köztudott az elmúlt években, hazánkban is drasztikusan meg nőtt az illegális migránsok és a menekült kérelmet benyújtók száma. Míg például 2009-10-ben 9 ezernél kevesebben (8830-8952) lépték át tiltott módon⁸⁷ a hazánk állam határát, addig 2011-ben már közel 12 ezren (11703), 2013-ban pedig már 30 ezernél is többen (30611), sőt 2014-ben november végéig⁸⁸ már több mint 40 ezren (40181). A menekült kérelmet benyújtók⁸⁹ száma kissé másként alakul, ugyanis míg 2009-ben kétezres (2039) nagyságrendet mutat, addig 2010-11-ben lecsökken a korábbinak kevesebb, mint felére (852 – 767), majd 2013-ban ennek a hússzorosa (17534), 2014 év novemberéig pedig már több mint 20 ezer (20705)⁹⁰ fő kért hazánkban⁹¹ menekült kérelmet. Mi lehet a megszokott illegális migrációs trendtől, illetve az EU-s tendenciától való eltérés.

Ezt talán az alábbi grafikon emeli ki igazán. Ebben azt láthatjuk – negyedéves bontásban – hogy a Frontex adatainak mekkora arányát jelentette az adott időszakban a magyarországi regisztrált adat, az ún. zöldhatáron (határátkelőhelyek közötti határszakaszon) illegális átlépés miatt elfogottak és a menekült kérelmet benyújtók vonatkozásában.

⁸⁶ Elnézést kérek a sok adatért, illetve grafikonért, de meggyőződésem, hogy néha egy-egy ábra sokkal többet képes megmutatni, illetve egyértelműben megvilágítani az összefüggéseket, mint sok tucat leírt sor.

⁸⁷ Az ORFK Elektronikus havi rendészeti helyzetképeit a szerző dolgozta fel és állított össze táblázatokat és grafikonokat – Forrás: <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszet> - Letöltve: 2007. 08. 15 és 2015. 01. 11. között havonta

⁸⁸ A tanulmány megírásának időpontjában ez volt a legfrissebb ORFK adat.

⁸⁹ ORFK adatai szerint, vagyis ez a rendőri szerveknél benyújtott kérelmek száma, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) adatai ennek általában a két-háromszorosa, de a tendenciák ugyanazok, illetve mivel a BÁH adatok csak éves bontásban elérhetőek, míg a rendőrségiek havi megoszlásban is, ezért ez utóbbiakat használjuk az elemzés során.

⁹⁰ A BÁH adatai szerint 2014 (egész) évben, hazánkban 42777 menekült kérelmet regisztráltak.

⁹¹ Ahogy már jeleztem ez a rendőri szerveknél benyújtott kérelmek száma.

Jól látható, hogy míg korábban a Magyarországon regisztrált menekült kérők aránya elenyésző (1 % alatt) volt az Unió összesített adataihoz képest, addig 2013 elején ez megugrott, úgy hogy az év második negyedében az EU-ban regisztrált menekült kérelmezők közül minden tizedik hazánkra jutott. Majd megint hirtelen lecsökkent, ha nem is teljesen minimalizálódott, de jelentősen lecsökkent (1,8 %).

Részben hasonló, de nagyságrendben más történt a tiltott határátlépések esetében is. Itt a korábbi 5-8 %-os szintről először 2012 év elején emelkedett meg 16 % fölé az arány, majd 2013 év első felében már szinte majdnem azt lehetett mondani, hogy minden második (43,3 %) „zöldhatáros” illegális migráns nálunk próbálkozott. Aztán 2014 nyarára ez is lecsökkent a régi szintre (4,58 %).

Mi is történhetett? Ugyanis nem tört ki háború a szomszédunkban ez időszakban (az ukrán háború/polgárháború 2014 márciusában tört ki, akkora viszont vissza álltak a régi arányok) és az Iszlám Állam sem ekkor, és nem a közelünkben fejtette ki tevékenységét. Pedig egyszerű a válasz 2010-ben az új kormány úgy gondolta megvédi hazánkat a „nem kívánt betolakodóktól” és némi jogszabály módosítást⁹² eszközölt. Ennek eredménye lett, hogy 2010-12 között megfeleződött a benyújtott menedék kérelmek száma. Igen ám, csak hogy időközben az EU szervei érzékelték az „új típusú” jogalkotást és jogalkalmazást, melyet szóvá is tettek⁹³. Ennek folyományaként 2013 első felében „joghézag” keletkezett, így szinte akadály nélkül haladhattak rajtunk keresztül a nyugatra igyekvők. Ez futótűzként el is terjed és „boldog-boldogtalan” aki csak nyugatra vágyott hazánkon keresztül vágott neki a „szebb jövőnek”. Ez kicsit túlzónak tűnik, de van benne ráció, ugyanis a koszovóiak voltak azok, akik kellő közelségben voltak ahhoz, hogy lereagálják a jogalkotási malőrünket.⁹⁴

⁹² Részleteket lásd: Ritecz György: Ami a számok mögött van, avagy amiről nem beszélünk – In: Szerk.: Székely Jánosné – Határrendészeti Tanulmányok 2014/1. szám. 23-42. old.

⁹³ Európai Bizottság, stuttgarti közigazgatási bíróság, UNHCR kritikái, részleteket lásd a „Ami a számok mögött van ..” című tanulmányban

⁹⁴ 2013 első felében az összes tiltott határátlépők közel fele (5683 fő) koszovói volt, 2014 első felében már csak 15 % (1034 fő). Ahogy a menekült kérelmet benyújtók is – 2013 első félévben – az összesen 10745-ből 4609 fő koszovói volt, addig 2014 első felében már csak 321 fő, ami az összesnek a 8 %-át tette ki. Igaz, 2014 őszétől már újabb óriási hullám indult, csak novemberben 4760 fő koszovói követett el tiltott határátlépést, ami annak köszönhető, hogy megtapasztalták (és elterjedt a híre) hogy nem is olyan szigorú magyar menekültügyi jogszabály (és a jogalkalmazás), mint ahogy az 2013 nyarán a közhiedelemben elterjedt. Valamint az is hozzá járulhatott, hogy az elmúlt évben vált közismertté a származási országokban a menedékkérőknek juttatandó magas támogatások mértéke, pl. Németországban 900 euró/fő (+400 euró/gyerek).

Ami Magyarországon jelentkezett rendkívüli migrációs nyomás lényegében az egész kontinensünkre jellemző tendencia része, de leginkább a kormányzatunk és a parlamentünk által elkövetett hibák sorozatának következménye.

Felmerül a kérdés, hogy kell-e félnünk a külföldiektől, bevándorlóktól? Először is tudnunk kell, hogy évente legalább 35-40 millió külföldi utazik hazánkba, vagy hazánkon keresztül, ehhez képest még a 42 ezres szám⁹⁵ is elenyésző, főleg ha azt is tudjuk, hogy ezek döntő többsége a menekültügyi regisztrációt követően el is hagyja az országot (megy tovább nyugatra) és csak mindössze 1-2 % kap valamilyen tartózkodásra jogosító státuszt. Például 2014-ban 240 fő kapott menekült státuszt, 236 fő oltalmazottként lett elismerve és csak 27 fő esetében merült fel a visszaküldés tilalma.⁹⁶

A hazánkban külföldiek által elkövetett bűncselekmények is szinte elhanyagolhatóak, ugyanis a nálunk elkövetett bűncselekményeknek 1,4-1,8 %-át követik el nem magyar állampolgárok.⁹⁷ Sőt még ezek fele is határátlépéshez kapcsolódik⁹⁸, vagyis azt itt élők biztonságát közvetlenül nem fenyegetik. Eközben a Magyarországon élő külföldiek között jóval magasabb a fiatal, munkával és magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, mint a magyar állampolgárok között. A 20 és 64 év közötti magyarok 20%-a rendelkezik felsőfokú diplomával, ezzel szemben az Európai Unión kívül érkezettek 43%-a végzett egyetemet. Ráadásul míg 2007 és 2012 között a magyar állampolgároknak átlagosan a 49 százaléka dolgozott, addig a Magyarországon élő uniós állampolgároknak az 59,3 százaléka, a harmadik országból érkezőknek pedig 56,4 százaléka.⁹⁹

Tehát nem azért kell rettegnünk a terrorcselekményektől, mert jönnek a menekültek, hanem éppen azért kell sokaknak el menekülniük hazájukból, mert mi (euro-atlanti) magunkat fejlettebbnek, okosabbnak képzelőknek sikerült olyan helyzetet kialakítanunk, hogy egyes országokban eluralkodott a terror (nem kis részben a mi tevékenységünk okán, vagy éppen azért mert nem tettünk semmit), illetve „szívó hatást” fejtünk ki a gazdasági fejlettségbeni különbségünk okán, a szociális ellátórendszerünk meglétével és nem ritkán jogszabályi

⁹⁵ 2014-ben menekültkérelmet benyújtó.

⁹⁶ Lásd: BÁH statisztikák -

http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&Itemid=1232&lang=hu - Letöltve: 2015. 01. 27.

⁹⁷ Lásd: <http://www.mklu.hu/cgi-bin/index.pl?text=22>

⁹⁸ Okmányhamisítás, beutazási és tartózkodási tilalom megsértése, embercsempészet.

⁹⁹ <http://www.origo.hu/itthon/20150122-illegalis-bevandorlo-nem-letezik.html> - Letöltve: 2015. 01. 23.

„átgondolatlanságunkkal”, és ezekből kifolyólag a menekülni kényszerülők egy kis része hozzánk jön.

Igazán a terror fenyegetettség nem is a bevándorlókhoz köthető, hanem a leszármazottaik egy kis részéhez. Vagyis a fő gond – állítják szociológusok¹⁰⁰ – az identitás elvesztése. A második vagy harmadgenerációs (bevándorló leszármazottak) muszlimok – amilyenek a párizsi terror elkövetői is voltak – bizonyos hányada már nem érzik sajátjuknak szüleik, nagyszüleik kultúráját, de az európai társadalmak sem fogadják be őket, és gyakori tapasztalatuk a diszkrimináció. Ebben a kitaszítottásban sokan fogékonyak a szélsőséges internetes portálokon és egyes európai mecsetekben módszeresen hirdetett, gyűjtő hangú ideológiákra, és csatlakoznak a közel-keleti dzsihádisták mozgalmához. Mondhatnánk azt is, addig van szerencsénk, amíg elutaznak¹⁰¹ és valamely közel-keleti országban élnek ki az identitászavarból fakadó frusztráltságukat. A kockázat igazán abból fakad, amikor visszajönnek „szülőföldjükre”. Ez már egy újabb tanulmány témája lehet ...

Mindenesetre az látható, hogy a francia országai vérengzések nem igazán a bevándorlás, sokkal inkább integráció kérdéseire kell, hogy ráirányítsa a figyelmet. Az Európai Unió éppen a migrációs kérdések komplex módon való kezelésének elősegítése érdekében a 2007-2014 pénzügyi időszakra létrehozta¹⁰² és működtette az ún. Szolidaritási Alapokat¹⁰³. Ez négy alapról áll, úgymint Menekültügyi-, Integrációs-, Visszatérési, és Külsőhatárok Alap, viszont a rendelkezésre álló forrásoknak általában csak kis része – országonként eltérő 5-15 %¹⁰⁴ – jutott az integrációs feladatok segítésére.

A kérdés igazán csak az, hogy valódi megoldásokat akarunk-e,¹⁰⁵ mert akkor a tényeket kell vizsgálni, a maga komplexitásában és a mélyebb okokat kell keresni, és nem csak az okozatokra reagálni, mert amíg ezt tesszük, addig csak feladatokat oldunk meg és nem magát a problémát.

¹⁰⁰ http://hvg.hu/hvgfriss/2015.03/201503_muszlimok_dzsihadistak_es_rasszistak_europa - Letöltve: 2015. 02. 02.

¹⁰¹ Egyfajta terror-turistaként.

¹⁰² European Commission Directorate-General Justice, Freedom and Security – SOLID/2007/27 – Committee General programme Solidarity and Management of Migration Flows meeting 20 September 2007.

¹⁰³ Szolidaritási Alapok weblapja: <http://solidalapok.hu>

¹⁰⁴ Magyarországok a biztosított több mint 92 millió euróból kevesebb mint 12,5 millió euró.

¹⁰⁵ Vagy megelőgszünk a politikai – rövidtávú -, populista megoldásokkal.

Felhasznált irodalom

- Ritecz György: Ami a számok mögött van, avagy amiről nem beszélünk – In: Szerk.: Székely Jánosné – Határrendészeti Tanulmányok 2014/1. szám. 23-42. old.
- Tálás Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében című munkája - Nemzet és Biztonság - 2011. szeptember 83-92. old.
- Teke András - A „pull-push factor” biztonság alapú megközelítése In: Magyarországot érintő nemzetközi migráció, Felsőoktatási Tankönyv, MK Katonai Biztonsági Hivatal, Budapest.2006. (145-166. old)

- EUROPOL TE-SAT 2014 Eurooean Union Terrorism situation and trend report 2014 – Forrás: https://www.europol.europa.eu/latest_publications/37 – Letöltve: 2014. 12. 18.
- UNHCR Asylum Trends 2013 Levels and Trend sin Industrialized Countries - <http://www.unhcr.org/5329b15a9.html> - Letöltve: 2014. 04. 03.
- UNHCR Global Trends 2013 – <http://www.unhcr.org/5399a14f9.html> - Letöltve: 2014. 12. 12.
- <http://444.hu/2015/01/09/ha-orbanon-mulik-bevandorlok-nem-fognak-budapesten-lovoldozni/> - Letöltve: 2015. 01. 12.
- <http://www.start.umd.edu/data-tools/global-terrorism-database-gtd> - Letöltve: 2012. 01. 24. és 2014. 12. 04.
- <http://frontex.europa.eu/publications/> - Letöltve: 2013. 03. 29 és 2015. 01. 14. között több alkalommal.
- <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszet> - Letöltve: 2007. 08. 15 és 2015. 01. 11. között havonta
- http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&Itemid=1232&lang=hu - Letöltve: 2015. 01. 27.
- <http://www.mklu.hu/cgi-bin/index.pl?text=22>
- <http://solidalapok.hu>
- <http://www.origo.hu/itthon/20150122-illegalis-bevandorlo-nem-letezik.html> - Letöltve: 2015. 01. 23.

A.V. Dumszkij (Minszki Határrendészeti Főiskola): A határőrizeti ellenőrzés elmélete, mint a határőrség munkatársainak felkészítési rendszerének eleme

A határrendészeti szervek számára elengedhetetlen a gyors reagálás az illegális bevándorlás, a csempészet elleni tevékenység és a nemzetközi értesítések terén. Ennek a feladatnak az egyik feltétele a határrendészeti munkatársak felkészítésének megvalósítása. Ehhez szükség van egy módszertani elemzésre, mint komplex oktatási tudományágra, mely biztosítja a felkészítést. A cikkben megvizsgálják magát az objektumot, a tárgyat és a módszereket, melyek segítségével el lehet sajátítani a határőrizeti ellenőrzés elméletét. Az alkalmazandó módszerek az alábbiak: megfigyelés, rendszerezés, statisztikai módszer, tudományos kísérlet, elemzés és a szintézis. Rendelkezésre állnak a történelmi elvek, az aktualitás, a konkrétság, melyek hivatottak biztosítani az elméleti képzés objektív tartalmát a határrendészeti szakértők számára.

Bevezetés

A 2008-ban a Belorusz Köztársaság határőrség szerveiről szóló törvény elfogadása után, lényegesen megváltozott a Belorusz Köztársaság határőrizeti szerveinek (HŐRSZ) felépítése és feladata. A törvény úgy határozta meg őket, „mint olyan állami szervet, mely részt vesz az állami határőrség politikájában, biztosítja a Belorusz Köztársaság biztonságát és ellátja a rendvédelmi feladatokat is.

A HŐRSZ újjászervezésével és a rendvédelmi feladatok ellátásának tudatában, jelentősen megváltozott a felkészítési rendszer is. A korszerű társadalomban folyamatosan zajlik az új módszerek oktatása illetve változik az egyes szakterületekhez való megközelítés is. A HŐRSZ, mint a társadalmi felépítés szociális eleme, nem teheti meg, hogy kimarad a zajló folyamatokból és arra hivatott, hogy célirányosan alkalmazza a legújabb pedagógiai modelleket és technológiákat, melyek segítik a határőrizeti ellenőrzés elsajátítását a határőrök számára. „Jelenkorban a főiskola fő támasza a gazdag nemzeti képzés gyakorlata, mely erősíti a személyes felelősséget a szakma és a képesítés megszerzésében.” (1, sz. 24). Tudván, hogy milyen módon hatnak a korszerű módszerek az állomány felkészítésére, lehetőségünk van arra, hogy elérjük a legjobb eredményeket, melyek jelentős hatással lesznek az államhatár őrzésének minőségére. A határőrizeti ellenőrzés elmélete jelenti a fő elméleti felkészítést a

tisztek és a határőrizeti ellenőrzés szakértőinek számára. Ezért célszerűnek tűnik a különböző összetevők elemzése, hogy ez által is hatékonyabb legyen a szakértők képzése ezen a területen.

Lényegi (Fő) rész

A határőr-kutatók tudományos alap műveiben, a határőrizeti ellenőrzés elméletét, mint az államhatár alrendszerének elméletét, nem említik. Ugyan akkor létezik egy megközelítés, mely a határőrizeti ellenőrzés elméletét (az elméleti felkészítés rendszerében) a szakértők képzése közé sorolja, mely egy magasabb szintet képvisel a Belorusz Köztársaság határőrségi szervek munkatársainak felkészítési rendszerében.

Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a HŐRSZ munkatársainak felkészítése része a Belorusz Köztársaság oktatási rendszernek és a HŐRSZ rendszernek is. „A társadalom alakítja a szociális keresletet, építi számára a megfelelő nevelési rendszert, mint általános pedagógiai rendszert. Ez a rendszer alrendszerekkel rendelkezik, melyeknek része a saját szociális intézmények, ezek az intézmények oktatási-nevelési funkcióval bírnak és az oktatási rendszert alkotják.” (2. sz. 142).

A határőrizeti ellenőrzés helyét és szerepét illetve az elméleti és gyakorlati részek problémáit, az orosz katonai tudományok doktora, A. A. Nyekraszov taglalja „A határőrizeti ellenőrzés a nemzetközi értesítés útján” című cikkében. Ez a mű közzéteszi a határőrizeti ellenőrzés elméleti problémáit, illetve első ízben állapítja meg kategóriáit és elveit. Ugyanakkor a Belorusz Köztársaság hivatalos irataiban, nem szerepel az a kifejezés, hogy a határőrizeti ellenőrzés elmélete. E cikk keretein belül egyfelől célszerű úgy értelmezni ezt a kifejezést, mint a határőrizeti ellenőrzési rendszer teljes ismeretét a szervezés és a megvalósítás tekintetében a Belorusz Köztársaság határátkelő helyek esetében, másfelől pedig a Határőr Főiskola hallgatói számára oktatott komplex szakosodását.

Határőrizeti ellenőrzés szakembereinek képzési rendszerének felépítése:

- *Határőrizeti ellenőrzés szakembereinek képzési rendszere*
- *Határőrizeti ellenőrzés szakembereinek mennyiségi és minőségi értékelő alrendszere*
- *Az állomány létrehozásának alrendszere — Szakszerű válogatási alrendszer — Elméleti képzési alrendszer — Gyakorlati képzési alrendszer*
- *Határőrizeti ellenőrzés szakembereinek minőségi értékelő alrendszere*
- *Határőrizeti ellenőrzés alakulatai*

Annak ellenére, hogy a lényeg a gyakorlati képzésen van, úgy kell tekintenünk az elméleti és a gyakorlati képzésre, mint egy egységes, összetartozó dologra. Az elmélet a gyakorlaton alapul és a gyakorlati képzés eredményeként jelentkezik, éppen a gyakorlat az, ami kérdéseket tesz fel az elmélet részére, amit meg kell majd válaszolnia. De az elméletnek is nagy befolyása van a gyakorlatra, mivel előre vetíti a fejlődés útjának lehetőségét. Nagy fejlesztéseket vitt végbe az elméleti képzés terén a Belorusz Köztársaság Határőr Akadémia határőrizeti ellenőrzés tanszékének professzora V. F. Busmenkov.

Ugyanakkor a határőr kutatók munkáiban nem tükröződik az elméleti képzés, mint a megismerés módszere, a határőrök számára a saját rendszerük ismerete szolgál alapul. Ez a megközelítés fontos jelentőséggel bír a mindennapi munkájuk során, az elméleti képzések terén a szakértő tisztek számára.

Az elmélet korszerű elképzelései főleg a nézetek rendszerén, bemutatókon, ötletek megbeszélésén alapul. A tudományban azonban az elmélet és a módszer egységet képez. Mindkettőnek közösek a gyökerei, de tartalmuk és feladataik alapján, messze nem azonosak. A módszer megválaszolja a kérdést, hogyan zajlik a megismerés, az elméletet viszont érdekli, mit képvisel magában a vizsgálandó eszköz. Az elmélet a tudás őszinteségén alapul, míg a módszer a helyes megismerés problémáján.

Nézzük meg, a tudomány mindkét elemét (elmélet és módszer) külön-külön és együttesen is. I. P. Pavlov, orosz tudós hangsúlyozta a tanítványainak a módszer megértésének fontosságát. Pavlov úgy vélte, hogy a módszertől függ a kísérlet eredménye, szerinte a megfelelő módszerrel egy nem túl tehetséges ember is sokat elérhet, míg egy helytelen módszerrel egy zseni is csak hiába fog dolgozni. A határőrizeti ellenőrzés elméleti és gyakorlati tanulmányozásának is sokféle kutatói megközelítése van. Ezek egyike a rendszer-szerkezeti elemzés, mely bemutatta a vizsgált problémát, mint meghatározott szervezett rendszert.

Megfigyelhető, hogy bármelyik tudományos módszer többé-kevésbé tartalmazza a feltételezett tudás, az empirikus megfigyelés, statisztikai felsorolás, elméleti közlés, formálisan-logikai dedukció és természetesen az extrapoláció elemeit. Ami az elméletet illeti — ez a tudományos ismeret része, amely gyakorlaton alapul, átalakítja a tudást a tudományelőtti állapotából, minőségileg más állapotba, vagyis a tudomány állapotába.

Az elmélet célja a rendszerezés és az empirikus anyag magyarázása. Az elmélet elérhetővé teszi a jelenségek megértését, elhelyezi a tudományos anyagot a rendszer egészében, mely lehetővé teszi az ismert dolog megismertetését és előre jelzi a még ismeretlent. Az elméleti megismerés legfőbb tulajdonsága a szintetizált jelleg. Az elmélet a gyakorlattal szemben úgy jelentkezik, mint az ismeretek összessége, az empirikus megismeréssel szemben – mint nézetek rendszere, a hipotézissel szemben – az ellenőrzött és bizonyított vélemények rendszere.

Tulajdonképpen a határőrizeti ellenőrzés elmélete, nem más, mint fogalmak és vélemények összessége, mely az állami ellenőrzési szervek képviselőinek és az államhatárt átlépő személyekkel foglalkozik. Sok szabályt összessége, mit például a személyek és személygépkocsik ellenőrzése és áteresztése az államhatáron. Az elmélet törvényszerűségeket, formákat és a határ őrzésének módszerét tárja fel a határátkelő pontokon, továbbá aktívan fejleszti a határőrizeti ellenőrzés eszközeit.

De a határőrizeti ellenőrzés elmélete nem csak rendszerezi a tudást. A fogalmak és a törvényszerűségek, melyek a kutatás tényeinek eredményei, önállóan lesznek alkalmazva az újabb tudás megismerése során. De vajon nem ez az elsajátításuk módja, nem ez a módszer feladata?

Az elmélet és a módszer viszonyának érdekében forduljunk a statisztikához. Egyes szerzők a statisztikát külön tudománynak tekintik, mely a jelenségek mennyiségi oldalát vizsgálja. De a határőrizeti ellenőrzés elméleti és módszertani esetében, a statisztikát kizárólag módszerként szabad alkalmazni, mivel az a határőrtan, mint önálló tudomány részét képezi. Sok tudományos módszer különböző jól ismert kutatási fogásból ered, ezért fontos ismerni a munka során ezek lényegét és viszonyát a határőrizeti ellenőrzés tekintetében. A határőrizeti ellenőrzés legismertebb tudományos eszközei, melyek segítségével megismerhetjük a határőrizet lényegét, a megfigyelés, a rendszerezés, a statisztikai módszer, a tudományos kísérlet, az elemzés és a szintézis.

A megfigyelés gyakorlatilag az elméleti képzés minden pontjában jelentkezik. Megjelenik a helyzetértékelés során, a technológiai sémák elemzése során, az irat átvizsgálás módszereinek elsajátítása során, irat tanulmányozás során, stb.. De a határőrizeti ellenőrzés lényegi képéről, jelenségként és módszerként, kizárólag a megfigyelés nem adhat.

A rendszerezés segít tájékozódni a határőrizeti ellenőrzés fogalmainak széles világában, rendezni a jogi normatívákat, segít a szabályok megértésében és könnyebben elsajátíthatóvá teszi a határőrizettel és a határ áteresztő pontokkal kapcsolatos kérdéseket. A rendszerezés célja, hogy összehozzon több elsajátítandó anyagot vagy objektumot meghatározott számú csoport számára, ezek elhelyezése alárendeltség szerint a rendszerben és megadni a hierarchiájukat. A rendszerezés alábbi formái a következők: elmélet, ötlet, hipotézis, tudomány.

A rendszerezés adja a leg kényelemesebb módszert a fő elméletek elsajátításában a határőrizeti ellenőrzés területén. A rendszerezett tudás nagy hatással van felhasználásuk során a gyakorlatban. Azonban ne felejtsük el, hogy a rendszerezés használata során, minden áldott pillanatban, az elméleti tudás nem bizonyul befejezettnek, mely nem engedélyez semmi féle változtatást. A határőrizeti ellenőrzés elmélete mindig nyitott rendszer marad, mely mindig újabb kérdéseket fog felvetni.

A statisztikai módszer tömeges jelenségek során alkalmazandó. A határőrizeti ellenőrzés elméletében alkalmazzák a szolgálat gyakorlati összefoglalásában, a véletlenszerűség kiszűrésére a törvényszerűségekben, mely felkutatja az okokat a különböző jelenségek során, az előrejelzések fejlesztésében és események előre láthatóságában, melyek befolyásolhatják a mindennapi munka biztonságát.

A kísérletek a társadalomtudományok területén nem bírnak túl nagy jelentőséggel. A társadalmi jelenségek kutatója nem igazán tudja változtatni a körülményeket, nem tudja variálni azokat vagy egy bonyolult rendszert helyettesíteni egyszerűbbel. Csak megfigyelésre képes és összegzésre. Ugyanakkor ez a módszer elég gyakran talál magának új formák alkalmazását a határőrizeti ellenőrzés munkája során.

Az alkotói szkepticizmus kritikai viszonyt jelent a valósághoz. Ennek fő jellemzője a tagadás: általános igazságok el nem fogadása, kritikai viszonyt a fennálló renddel szemben. Ebből kiindulva nem lehet megállapítani, hogy a szkepticizmus különleges megismerési formának minősül, pozitívnak és progresszívnak, vagy ellenkezőleg tagadónak és reakciónak. Csak abban az esetben, mikor kiderül, hogy milyen céllal fejeződik ki a kétely a meghatározott elvekben, akkor mutatkozik meg a szkepticizmus megállapítása és konkrét szerepe a valóság

megismerése folyamán. A hagyomány okból és a katonai tevékenység sajátosságaiból kiindulva, óvatosan kell bánni a szkepticizmus használatával.

A módszerek közti kapcsolat egyik fő formája az alárendeltség. Ahogy a lefolytatott és lefolytatandó kísérletek is bizonyítják, az egyik lényeges módszer a szerkezet-rendszeri elemzés (a szociológiában ez a szerkezet-funkcionális módszer). Jegyezzük meg, hogy minden módszernek megvannak a maga a korlátai, ahol nem elég az egyik módszer, alkalmazni kell egy másikat, mivel egyik módszer sem univerzális. A tudományban a módszerek közötti kapcsolat leggyakrabban megtalálható formája, a módszerek kölcsönös kiegészítése egymás között. A határőrizeti ellenőrzés elméletében ilyen szerepet tölt be az összehasonlító-történelmi módszer, melynek segítségével tanulmányozzák nem csak a határőrizet biztonságának biztosítását, de ennek változásait is ebben a hosszú folyamatban. Nagy jelentőséggel bírnak a határőrizeti ellenőrzés elméleti rendszerében a tudomány megismerésének módszertani elvei is.

Néhány szerző elvnek nevezi a különböző szabályokat, törvényeket, alapigazságokat és többé-kevésbé minden létező véleményt. De az elvnek, mint a tudományos megismerés egyik formájának azonosnak kell lennie a fogalommal, törvénnyel, elmélettel. Megmagyarázzuk a valódi kísérlet tárgyát, ha megállapítjuk létezésének elveit a rendszer egészében. Az elvek – tudományos helyzetek, melyek egy sor törvény alapjaiban helyezkednek el. Az adott alárendeltséget felfedezhetjük a tudományos elmélet megalkotásában. A törvények összessége akkor alkothat csak egységes elméletet, amikor ezek a törvények visszavezethetőek egy vagy néhány elvre. Az egyetlen szabály, amit fel kell használni a határőrizeti ellenőrzési rendszer elveinek felállításának során, hogy „Nem kell elvhűnek lenni apró dolgok terén.” Vagyis olyan helyzeteknek kell betölteni az elvek szerepét, melyek stratégiai jelentőséggel bírnak a gyakorlati és a tudományos tevékenység során.

A történetiség elve az a tudat, mikor minden megalkotott dolog rendelkezik saját történelemmel. 1908-ban a Nyikolájevi Katonai Akadémia tábornoka, N. N. Golovin megjegyezte, hogy „a történelem a kulcsa a jövőbeni jelenségek megértéséhez...megkönnyíti a tudományos feltételezéseket, mely során a háború művészetének evolúciója kell, hogy haladjon a jövő felé.” (3. sz. 74.). A történetiség lényege abban rejlik, hogy megismerjük a vizsgált tárgy történeti létét figyelembe véve a múlt ismeretét a korszerű elméletei problémák megoldása során. A határőrizeti ellenőrzés során fontos betartani a történetiséget, mivel

minden fejlődő objektum vizsgálata során, az, magában hordozza a fejlődés lehetőségét. Átalakult felépítése többé-kevésbé tartalmazza a saját történelmét. A jelenlegi rendszer elemeinek kapcsolata a történelmi fejlődés eredménye. Ez az objektív tény elegendőnek bizonyul a történelmi jelenségek tanulmányozásához.

Az aktualitás elvének lényege, hogy korszerű tudományos ismeretek alapján megismerhetünk bármilyen tárgyat. Az embernek van múltja és jövője, de csak a jelenben él, így ebből az következik, hogy a határőrizeti ellenőrzési rendszer tanulmányozása is csak a jelenben valósul meg. A határőrizeti ellenőrzés rendszer egyes elemeinek jelenlegi állapotának tanulmányozása, nem okoz semmilyen gondot, mivel többször ki lettek próbálva az emberi gyakorlatban. Az aktualitás esetében fontos szerepet tölt be az összehasonlítás, ezért is nevezik ezt az összehasonlítás módszerének. Így a szakemberek felkészítése lényegesen egyszerűbb összehasonlítva azzal, hogy milyen módon valósul meg a felkészítés más országokban.

A konkrétság elve egyértelmű műveletiséget feltételez a fogalmak jelentésével. „A fogalom egy összefoglalás a megtett út a megismerés során. Minden megismerés két irányba halad, közülük mindegyik az előre haladást tükrözi. Egyik irány a megismerendő tárgy mélysége, másik, pedig a tárgy terjedelme felé halad.” (4. sz. 12). A tudás fejlődése az absztrakttól a konkrét felé fogja jelenteni a konkretizáció folyamatát. A határőrizeti ellenőrzési rendszer konkrétségének lényege, nem a megítélés, hanem annak megértése.

Ilyen módon ez hatékonyan működik a tisztek elméleti felkészítése során. A katonai kutatók fő feladat, hogy kidolgozzanak egy sokoldalú elméletet, megtanulni használni azt a határátkelés során személyek és járművek esetében is. A jelenkori kutatók szerint a határőrizeti rendszer elmélete egy törvényszerű, elvi rendszer, melynek tevékenysége a határátkelésre, határáteresztésre, határsértők elfogására irányul. A határőrizeti ellenőrzés elmélete összegyűjti az operatív szolgálatok gyakorlati tapasztalatait és a jogalkotók követelményei alapján az államhatár őrzésének koncepciója és a konkrét történelmi feltételek ismeretében, kidolgozza a legfontosabb helyzeteket és javaslatokat. De ebben az esetben is a határőrizeti rendszer elmélete kizárólag a megismerés módszereként szerepel az államhatár őrzésének gyakorlatában a határőr alakulatoknál területi szervek szintjén. Az egyértelműség érdekében helyénvaló lenne a fogalmak összekeverésének elkerülése végett „a határőrizeti

ellenőrzés irányítása határőr alakulatok által” elmélet kifejezést használni, ez teljesebben tükrözné a megismerés területét a határőrizet esetében.

A határőrizeti ellenőrzési rendszer a következő elemekből áll: jogi-normatív alap, nyilvántartási rendszer, határőr alakulatok, áteresztő pontok összessége, határőrizeti ellenőrzés elmélete és gyakorlata. Mivel az elmélet maga is része a rendszernek, így rendelkeznie kell rendszeren belüli és kívüli kapcsolatokkal. A határőrizeti rendszer elméletére úgy kell tekinteni, mint egy bevett tapasztalt módszerre az államhatár őrzésének területén, mint egy tudományos ismeretek egyik formájára, mely teljes képet ad a rendszer tartalmát és kapcsolatait illetően, illetve rendeltetésének törvényszerűségi fejlődésére.

Minden elméletnek rendelkeznie kell egy tárggyal és egy eszközzel, amit vizsgál, tudás rendszerezésének korlátaival, megállapítani a rendszer fő kategóriáit és formáit, kidolgozni a rendeltetésének törvényszerűségeit. Először is tisztázni kell, hogy mi az elmélet tárgya.

Az elmélet tárgya a határőrizeti ellenőrzés esetében a határőr alakulatok. Vagy más néven a határőr alakulatok erői és eszközei.

Ugyanakkor először is a határőrizeti ellenőrzési rendszer egy társadalmi fogalom, mely mindig tükrözi a társadalommal való kapcsolatát. Másodszor a kutatása nem csak a HŐRSZ keretein belül kell, hogy folyjon. Például a jogi-normatív alap irányítja az állami irányítás köztársasági szerveinek és az egyének jogviszonyát, akik átlélik a határt. Vagyis ezt tanulmányozva, egyúttal tanulmányozzuk a polgárok jogait is. Ilyen módon elmondásunk szerint a határőrizeti ellenőrzési rendszer elméletének tárgyaként bizonyulnak ossztársadalmi kapcsolataink, melyek a HŐRSZ sokrétű tevékenysége során jelentkeznek az államhatár védelme közben.

Ebből kiindulva javasoljuk, hogy tekintsük az elmélet eszközének a következőket:

1. A határőr alakulatok formái és módszerei a határőrizeti tevékenység során az államhatár átlépése, a járművek átvizsgálása és áruszállítása esetén és az áteresztő pontok rendjének ellenőrzése.
2. Az államirányítás szerveivel és más szervekkel, továbbá egyénekkkel való együttműködés szintje, melyek felmerülnek a HŐRSZ feladatai megvalósítása közben.

3. Az államhatár őrzésével kapcsolatos törvényszerűségek és elvek megvalósítása a nemzetbiztonság érdekében

Miután ily módon megalkottuk az eszközt, mi állapítjuk meg a határőrizeti ellenőrzés elméletét és kategóriáit.

A kategóriák alatt értjük az általános alapfogalmakat, melyek leginkább tükrözik a lényeges törvényszerű kapcsolatokat a valóságban. Busmenkov professzor azt javasolja, hogy tekintsük a fő kategóriának a szolgálati tevékenység elveit, tevékenységek fajtáit, cselekmények formáit és módszereit, ami teljes egészében megfelel a fogalmaknak. De véleményünk szerint az e fajta felsorolás, nem fogja át a határőrizeti ellenőrzés fogalmát és csak a határőrségi alakulatok funkcióját tükrözi, ugyanakkor a valóságban a vizsgált rendszer bonyolultnak bizonyul, mivel olyan kifejezéseket használunk, mint áteresztő pontok ellenőrzési szervei vagy nemzetközi közlés útja, stb..

Másrészt viszont, vannak olyan alapfogalmak és kategóriák, melyek szakkifejezéseként kell, hogy szerepeljenek a határőrségi tudományos apparátusába. Ilyen kifejezések például határőrségi terület, államhatár, felügyelt határszakasz, határőr település, határfolyó, stb.

Nagyon fontos, hogy a kategóriák összessége, ne csak egy nagy mennyiségű szógyűjtemény legyen, hanem egy egységes rendszert alkosson, mely egyértelműen jellemzi a határőrizeti ellenőrzést. Ezért javasoljuk kategorizálni az alábbi fogalmakat:

- 1) az államhatár őrzése az áteresztő pontokon és átkelés az államhatáron;
- 2) egyének, járművek és áruszállítás ellenőrzése és áteresztése;
- 3) az áteresztő és ellenőrzési pontok rendje és technológiája;
- 4) határőr alakulatok és vámhatóságok;
- 5) a határőr alakulatok szolgálati tevékenységei, formái és módszerei;
- 6) áteresztő pontok és a szakemberek felkészítése.

Még egy megjegyzés: más kategóriákat is létre kell hozni a határőrizeti ellenőrzés elméletében és nem besorolni őket az alább felsoroltak közé.

Ami a formákat és a módszereket illeti, úgy ez a kérdés elég szűk körben mozog a szakértők között és ebben a cikkben nem is térünk ki erre. Sokkal fontosabb, hogy megvizsgáljuk a

szakértők elméleti felkészítésének problémáját és feltételesen megalkotni néhány törvényszerűséget, mely elősegíti a határőrizeti ellenőrzés rendszerének fejlődését. Főleg, hogy ebben a témában igen kevés tudományos munka született.

A határőrizeti ellenőrzés rendszerének legfontosabb rendszeren belüli kapcsolata nagyon szigorú alárendeltségi viszony figyelhető meg az elemek között, melyek megfelelnek a jogi-normatív követelményeknek és irányítják a HÖRSZ tevékenységét.

A rendszer működésének hatékonysága függ az alábbi lényeges kapcsolatoktól:

- megfelelés a határőr alakulatok felépítésének, melyek megoldják a feladatokat és a szakemberek felkészítésének fokozatait, első sorban a taktikai rajok esetében;
- a határőrizeti feladatokat ellátó alakulatok és a határőrizeti feladatokat ellátó egységek, melyek nem az áteresztő pontokon teljesítenek szolgálatot közötti együttműködés, tevékenységek összehangolása más állami szervekkel, melyek az áteresztő pontokon látják el feladataikat, külföldi társszervekkel való együttműködés;
- áteresztő pontok helyzete.

Ilyen módon a határőrizeti ellenőrzés elméletének problémáit és feladatait elsősorban a változó körülmények határozzák meg, mely függ az állami határőrizeti politikától, az új koncepciók nézetektől a határ áteresztő pontokon, a gyakorlat megkövetelésétől és a nélkülözhetetlen tudományos előrejelzésektől a fejlődés érdekében.

Befejezés

A határőrizeti ellenőrzéssel kapcsolatos elemzés, az alábbi következtetéseket vonja le:

1. Hogy hatékonyabb legyen a tisztek elméleti képzése – a határőrizeti ellenőrzés elméletét nem csak úgy kell vizsgálni, mint egy rendszer ismeretét, hanem, mint egy módszert, különböző kategóriák tudományos megismerésében, elvekben, törvényszerűségekben, melyek működtetik az egész rendszert korszerű körülmények között.
2. A hallgatók képzésekor a HÖRSZ-nek figyelembe kell venni, hogy a határőrizeti ellenőrzés elmélete nem csak egy tudományos kutatás formájaként jelentkezik a HÖRSZ határőrizeti tevékenységében, hanem minden folyamatában, mely összefügg

más állami szervek együttműködésével, illetve az egyénekkal, akik átlépik az államhatárt.

3. A határőrizeti ellenőrzés elméletét úgy kell tekinteni, mint az átkelő helyeken államhatár őrzését ellátó szolgálatok átfogó gyakorlatát, mint egy tudományos ismeretek formáját, mely egy egységes képet ad a lényeges rendszeren belüli és kívüli elemek rendszeréről, törvényszerűségeiről, működtetéséről és fejlődéséről.
4. A határőrizeti ellenőrzés elmélete és gyakorlata különböző kutatói megközelítést feltételez. A leginkább megkövetelt módszerekhez tartozik a megfigyelés, a rendszerezés, a statisztikai módszer, a tudományos kísérlet, az elemzés és a szintézis. A történetiség, az aktualizáció, a konkrétság ösztudományi elveit alkalmazni kell a határőrizeti ellenőrzés rendszerének tanulmányozása esetében, és ezek az elvek biztosítják az objektív tartalmat az elméleti képzés során a szakemberek felkészítésében.
5. A határőrizeti ellenőrzés elméletének fejlődése és elsajátítása csak abban az esetben lehetséges, ha:
 - fő kategóriáinak összessége nem egy véletlenszerű szóhalmaz, hanem egy egységes rendszert fog alkotni;
 - és a felvett fogalmak tükrözni fogják a folyamatok meghatározó jegyeit, melyek az államhatáron történő egyének, járművek és áruszállítás esetében jellemzőek.

Felhasznált irodalom

- Sz. A. Ulitko: A határőrség tisztjeinek felkészítési problémája: professzionális kompetenciák 2011. No 15. 23-25. oldal.
- V. A. Szlasztenyin: Pedagogia: Tankönyv felsőoktatásban résztvevők számára/V. A. Szlasztenyin, I. F. Iszajev, E. N. Sijanov, szerkesztő: V. A. Szlasztenyin. Kiadó központ „Akadémia”, 2002. 576. oldal.
- Vezérkari akadémia. 170 év. Szerkesztő: V. Sz. Csicsevatov. A hon védelmezői, 2002. 560. oldal.
- G. I. Ibrahimov: A didaktikai fogalmak fejlődésének módszertani alapjai és faktorai. G. I. Ibrahimov/Pedagogia, 2011. No 10. 12-19. oldal.
- Migráció és menekült szállások biztosítása. A határőrizeti ellenőrzés elmélete és gyakorlata. Terminológiai szótár. Szerkesztő: L. N. Procenko, Minszk: Teszej (Thézeusz), 2009. 260. oldal.